

MİRASIMIZ KUDÜS

2026 (1447)

Sayı 52

mirasimiz.org.tr

**BUGÜNKÜ DİRENİŞİMİZ,
YARINKİ UMUDUMUZDUR.**

KUDÜS

İÇİN

*Senin de bir
kumbaran olsun*

BİRİKTİR

İşgal altındaki Kudüs'te
yaşayan ve %86'sı yoksullukla
mücadele eden
Müslüman kardeşlerimize
destek olmak, Mescid-i
Aksa'nın korunmasına ve
Osmanlı eserlerinin ihyası için
katkıda bulunmak amacıyla;
**GELİN HEP BİRLİKTE KUDÜS
İÇİN BİRİKTİRELİM!**

**KUMBARA
TALEPLERİNİZ
İÇİN**

**0212 524 01 01
MİRASİMİZ.ORG.TR**

KUDÜS YAZ
5772 YE SMS
CONDİR **50** ₺

MİRASİMİZ
KUDÜS DERNEĞİ

 / mirasimiz

Kudüslü Olmak!

Kudüslü olmak sadece Kudüs'te yaşamak değildir. Kudüs'ü dert edinmek, onu kalbinde taşımak ve ona hizmet etmektir. Bu, bir coğrafyaya aidiyetten öte bir bilinç, bir ahlak ve bir sorumluluk meselesidir. Kudüs, sadece taş duvarlardan, dar sokaklardan ibaret değildir; o, ümmetin izzetini, sabrını ve direnişini temsil eder.

Rabbimiz Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurur: **"Bir toplum kendisinde olanı değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez."** (Ra'd 11). İşte Kudüslü olma şuuru da önce iç dünyamızı imar etmeyi gerektirir. Kudüs'ü özgür görmek istiyorsak, önce kalbimizi özgürleştirmeli; nefsimizin işgalinden kurtulmalıyız.

Kudüslü olma yolunda mücadele ederken Mescid-i Aksâ ahlakıyla şuurlanmamız gerekmektedir. Mescid-i Aksâ; namaz kılmak, dürüst olmak, gıybet etmemek, darda olana yardım etmek, hak yememek ve can kardeşi olmak demektir. Kudüs ahlakı; merhametin, adaletin ve vakar sahibi bir duruşun adıdır.

Tarih bize şunu öğretir; Nureddin Zengi, Kudüs'ün fethinden önce toplumu ıslah etmeye, zehirli ahlaktan arındırmaya büyük bir gayret göstermiştir. Ardından Selahaddin Eyyubi, ahlakla dirilmiş bir toplumun öncülüğünde Mescid-i Aksâ'yı işgalden kurtarma şerefine nail olmuştur. Demek ki fetih, önce kalplerde başlar; şehirler ancak ahlakla özgürleşir.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurur: **"Müslüman, elinden ve dilinden diğer Müslümanların emin olduğu kimsedir."** İşte Kudüslü olmak, güven veren insan olmaktır; sözüyle yaralamayan, eliyle incitmeyen, varlığıyla umut olan insan olmaktır.

Haydi, biz de Kudüslü olma hareketini başlatalım. Evimizde, işimizde, sokakta her nerede olursak olalım Kudüs ahlakını kuşanalım. Ki Rabbimiz bizleri bu şerefe layık görsün, Kudüs'ün özgürlüğüne tanıklık etmeyi ve o izzetli yürüyüşte yer almayı bizlere nasip etsin.

Muhammet Demirci
Mirasımız Kudüs Derneği Genel Başkanı

MİRASIMIZ
KUDÜS DERNEĞİ

İmtiyaz Sahibi

Muhammet Demirci

Genel Yayın Yönetmeni

Orhan Buyruk

Yayın Koordinatörü

İbrahim Ethem Ayaz

Editörler

Elif Rabia Başaran

Hayrunnisa Sarı

İbrahim Serdar Sevimli

Şeyma Çiçek

Yayın Kurulu

Abdullah Akçay

Gülşah Ertaş

İbrahim Ethem Ayaz

Suna Durmaz

Şenay Şeker

Şeyma Çiçek

Grafik Tasarım

Ahmet Altay

Baskı

Yenidevir Matbaacılık ve Gazetecilik AŞ.

Sertifika No: 41910

Tel: (0212) 697 10 00

İletişim

Tel: (0212) 524 01 01

www.mirasimiz.org.tr

Akşemsettin Mh. Halıcılar Cd. No.12, 34080

Fatih / İstanbul / Türkiye

Mirasımız Kudüs Derneği'nin Hediyesidir.

İÇİNDEKİLER

4

MEKTUP

YASMEEN HELLES

GAZZE'DEN MEKTUP

6

PORTRE

SUNA DURMAZ

ZİNDANDAKİ HÜR ADAM:

ŞEYH RÂİD SALAH

10

ARAŞTIRMA

HASENE GÜN

OSMANLI ÖNCESİ KUDÜSTE

BİR OSMANLI VAKIF ESERİ:

İSFAHAN ŞAH HATUN MEDRESESİ

16

DENEME

AHMET DURMAZ

KUL OLMAK

20

DENEME

DR. FAHRİ EBU DİYAB

ACILARIN, ÜMİTLERİN VE

KİMLİK KORUYUŞUNUN ARASINDA

BİR DİRENİŞ HİKÂYESİ;

KUDÜSLÜ BİR AİLENİN HİKÂYESİ

24

DENEME

YURDAGÜL KARAKÖSE

GAZZE AYNASINDA

GÖRÜNEN AİLE RESMİMİZ

34

RÖPORTAJ

MERYEM HACIOĞLU

YASİR FETEN

İLE RÖPORTAJ

"YAHUDİLER, HAYBER'E
GERİ DÖNMEYE
ÇALIŞIYOR!"

28 DENEME

AHMET AVANLIER

KUTSALIMIZ AİLE VE
GAZZE'NİN SESSİZ ÇIĞLIĞI

30 DENEME

MEHMET KONAK

TEMEL EĞİTİM
YUVASI: AİLE

40 BİYOGRAFİ

ŞENAY ŞEKER

İSLAM SANCAĞINI KUDÜSE TAŞIYAN
ADALETLİ KOMUTAN; HZ. ÖMER (RA)

48 PORTRE

DR. NURULLAH DAĞ

HÂFİZ İBN HACER EL-ASKALÂNÎ
BUGÜN MÂNEN HÂLÂ YAŞIYOR

50 DENEME

MERYEM ÇIRALI

SANATÇININ
İÇİNDEKİ
SAVAŞÇI

60 ANALİZ

EROL ERDOĞAN

TÜRKİYE'DE KUDÜS ALGISI
ARAŞTIRMASI SONUÇLARINDAN YOLA
ÇIKARAK BÖLGEYLE İLGİLİ İÇERİK
OLUŞTURMAYA DÖNÜK BİRKAÇ DEĞİNİ

64 DENEME

PROF. DR. ABDULKADİR MACİT

MESCİD-İ AKSÂ:
YÜKSEK DÜZEYLİ
BİR İDRAK VE
SORUMLULUK

68 MAKALE

ŞÜKRÜ UZUN

BİR İŞGAL ARACI OLARAK
YERLEŞİM YERLERİ: İSRAIL'İN
FİLİSTİN TOPRAKLARINDAKİ
YAYILMACI STRATEJİSİ

32 KİTAP TAHLİLİ

BÜŞRA TEKTAŞ

AİLEYE AÇILAN
SAVAŞ: HEKATON'LA
SON TANGO

44 ZİYARET

ELİF SEVİMLİ

HACC -
BİR DAVETİN
İZİNDE

54 KİTAP TAHLİLİ

KEVSER KIRAN

FİLİSTİN'DE
ETNİK TEMİZLİK:
"NEKBE"

58 ÖYKÜ

ŞEYMA ÇİÇEK

AĞAÇ
SÖYLEVİ

74 HABER

MİRASIMIZ KUDÜS
DERNEĞİ 2025
KUDÜS RAPORU

78 DENEME

AHMET ALTAY

FİLİSTİN, GAZZE, BİR
TUTAM İNSANLIK VE
SOSLU VİCDAN SALATASI!

80 ZİYARET

EMRE TONTAŞ

KUDÜS
ZİYARET
NOTLARI

Gazze'den Mektup

Yasmeen Helles

**Göçün tarifi yok...
Çünkü her seferinde sıfırdan
başlıyorsun.**

Bismillahirrahmanirrahim

Öncelikle, her şey için Allah'a hamd olsun. Çünkü her şey Allah'ın emri ve iradesiyle olur. O yüzden hiçbir şey için şükürsüzlük etme hakkına sahip değiliz.

Nereden başlayacağımı, hangi acıdan söz edeceğimi bilmiyorum. Savaş başladığından beri hayatımız tamamen bir çileye dönüştü. Her gün bize yeni bir acı, yeni bir eza "icat" ediyorlar. Tarif edilebilecek, anlatılabilecek bir şey değil... Bombardıman, yıkım, korku, kayıp ve tasviri imkânsız bir açlık... Savaşın

başından bu yana ailemden 16 kişi şehit oldu. Kaybın acısı çok ağır, onlardan sonra hayat bitmiş gibi hissediyorsun. Ama sadece Allah'ın lütfuyla sabrediyoruz, devam ediyoruz. Onların bizden daha iyi bir yerde, daha güzel bir yurttan olduğunu bilmek bizi ayakta tutuyor. Kazandıkları şey onlara mübarek olsun.

Yaşadıklarımıza söylenecek tek söz, bunun adeta kıyamet gününün dehşetinden bir parça olduğudur. Öyle anlar geliyor ki hayatta kalacağımızı beklemiyoruz, ruhumuzu teslim edeceğimizi düşünerek kelime-i şehadet getiriyoruz. Üzerimize yağın füzeler yağmur gibi...

Şayet nükleer bir savaşta olsaydık ancak bu kadar füze kullanılabilirdi.

Bir günde bin türlü çileden, angaryadan geçiyoruz. Sürekli yer değiştirmek zorundayız. Zor bela bulduğumuz bir yer, mecburen bırakmak zorunda kalıyoruz. Gazze'de hiç kimse yoktur ki bu savaşta yirmiden az yer değiştirmiş olsun. Göçün tarifi yok... Çünkü her seferinde sıfırdan başlıyorsun. Yanına yiyecek, yatak, giysi ya da tüm varını yoğunluğunu verip aldığın çadırını bile alamıyorsun. Bir yer "ev" bilme, az çok alışma ve orada güvende hissetme lüksümüz yok! Gücümüz tükendi artık. En kötüsü de bıraktı-

ğın hiçbir şeyin yerine koyacak bir alternatifinin olmaması. Hayatımız sadece yemek ve su bulmaya endeksli hale geldi. En büyük derdimiz çocuklarımızın açlığını gidermek.

Cömertliği ve misafirperverliğiyle bilinen Gazze halkı, yakın ve uzak tüm dostları tarafından yüzüstü bırakılınca, artık çocuklarına ekmek bulamaz hale geldi. Bülünsa bile fiyatlar öyle yüksek ki, zenginler bile temel ihtiyaçları karşılayamıyor. Dört aydır hiçbir gıda maddesinin girmesine izin verilmiyor. Ne et, ne sebze, ne meyve, ne de akla gelebilecek başka bir şey... Vallahi eğer havayı ve güneşi engelleyebilecek olsalar, onu bile yasaklardı.

Artık çocuklarımız bizden yemek istemessin diye onlardan kaçıyoruz. Her gün çocuklarım bana **"Anne, bize cenneti, nimetlerini ve yemeklerini anlat"** dediklerinde yüreğim yanıyor. Ben cennetin nimetlerini anlattığımda onları "Allah'ım, bizi yanına al ki canımızın istediğini yiyelim" diye dua ederken duyuyorum. Düşü-

nün ki çocuklar öyle bir hale geldi ki yemek yiyebilmek için ölümü ve cenneti dilemeye başladılar.

Küçük oğlum, beş yaşında, bana **"Ölmeden önce tavuk yemek istiyorum"** diyor. Ona cevap veremiyorum, içim acıyor. Çocuklarımız en basit haklarından bile mahrum bırakıldı. Gazze'nin çocukları çok erken büyümek zorunda kaldı. Artık onlarla konuşmaktan bile kaçıyorum, çünkü tek konumuz yemek; bulamayacağım, sağlayamayacağım, çocuğumun üzerimdeki en temel hakkı: yemek!

Ah... Bu, yaşadığımız acının sadece küçük bir parçası. Anlatsam akıl almaz. En basit, temel ihtiyaç olan suyu bile güçlükle buluyoruz. Ama buna rağmen, kalplerimizde her zaman bir rıza var. Bu, sözle anlatılamayacak bir şey. Allah'ın her şeyi telafi edeceğine dair bir hisle yaşıyoruz. Evimizi, malımızı, geçim kaynağımızı kaybettiğimizde **"Hamdolsun Rabbim, razıyız, Sen de bizden razı ol"** dedik. Bu hâlet-i ruhiye, Gazze halkının genel hâli.

Tüm bunları düşündüğümde anlıyorum ki, kalplerimize bu rızayı koymak Allah'ın bize bir ikramıdır. Hamdolsun Rabbim, Sen razı olana kadar hamdolsun. Hamdolsun bizi "ribât ehli" kıldığına. Allah'tan dileğimiz, ecirlerimizi yazması, şehitlerimize rahmet etmesidir.

Bizi yüzüstü bırakan, yalnız bırakan herkese karşı Allah bize yeter. Biz bu ümmetin şerefini savunuyoruz. Bilin ki bu devran onlara da dönecek, Allah'ın azabı yakındır.

Allah'tan tek dileğimiz, bu lanet savaşın ve benzeri insanlık tarihinde görülmemiş bu felaketin sona ermesidir. Allah bizden kabul buyursun.

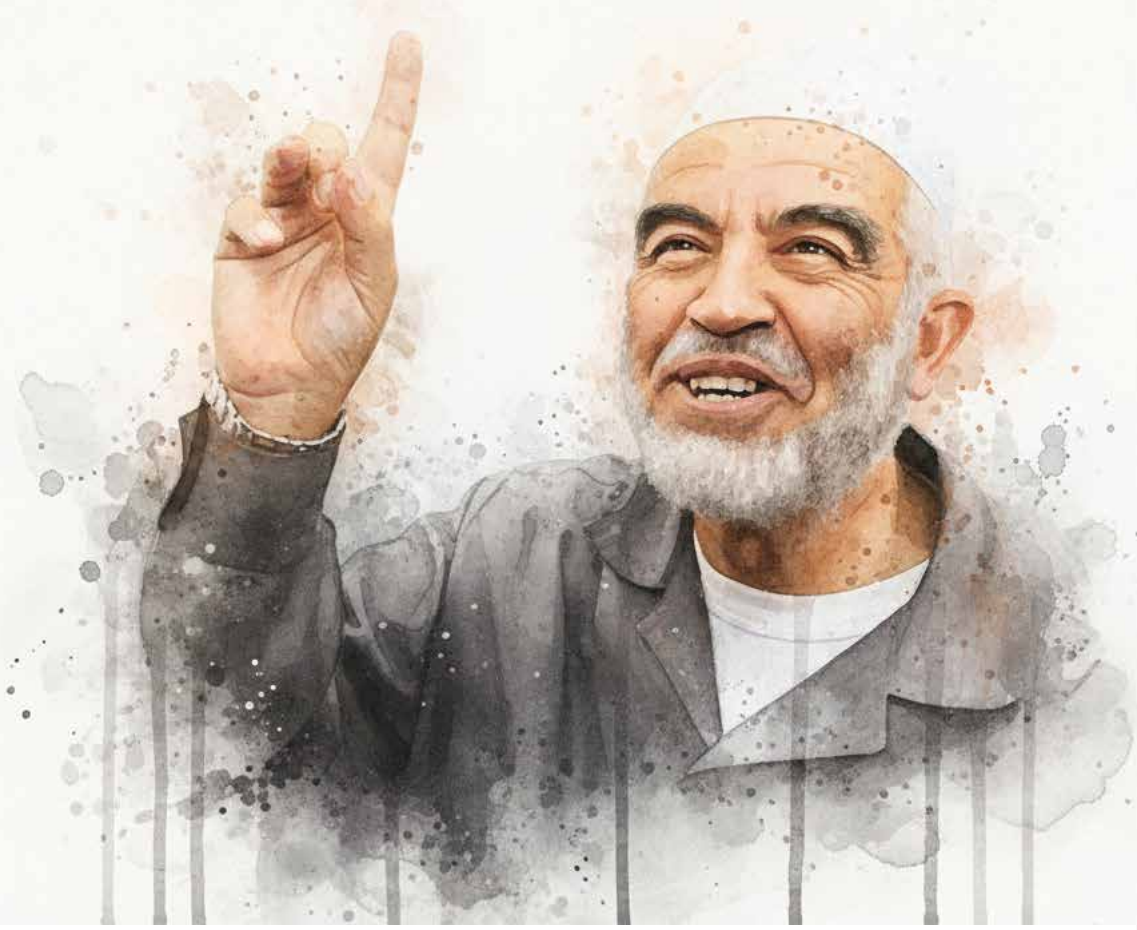
Fazla uzatmak istemiyorum. Günlük acımızı anlatmaya kalksam, yıllar gerekir.

Allah yardımcımız olsun. ■

Yasmeen Helles
Gazze, Şucaiiye
08/08/2025

*Ekmeksiz yaşarım
ama hürriyetsiz
yaşayamam.*

Zindandaki Hür Adam: Şeyh Râid Salah

Suna Durmaz

31 Mayıs 2010 günü sabahın ilk saatleriydi. Akdeniz'in sakin sularında Gazze'ye doğru ilerleyen, yükü ve sloganı İNSANLIK olan Mavi Marmara Gemisinin seyri bütün dünya tarafından heyecanla takip ediliyordu. Hava, birden çok kötü şeylerin olacağına habercisi gibi gergindi. Gemide her milletten ve dinden özgürlük aşıkları vardı ama biri çok önemliydi. Bu şahıs, Kudüs sev-

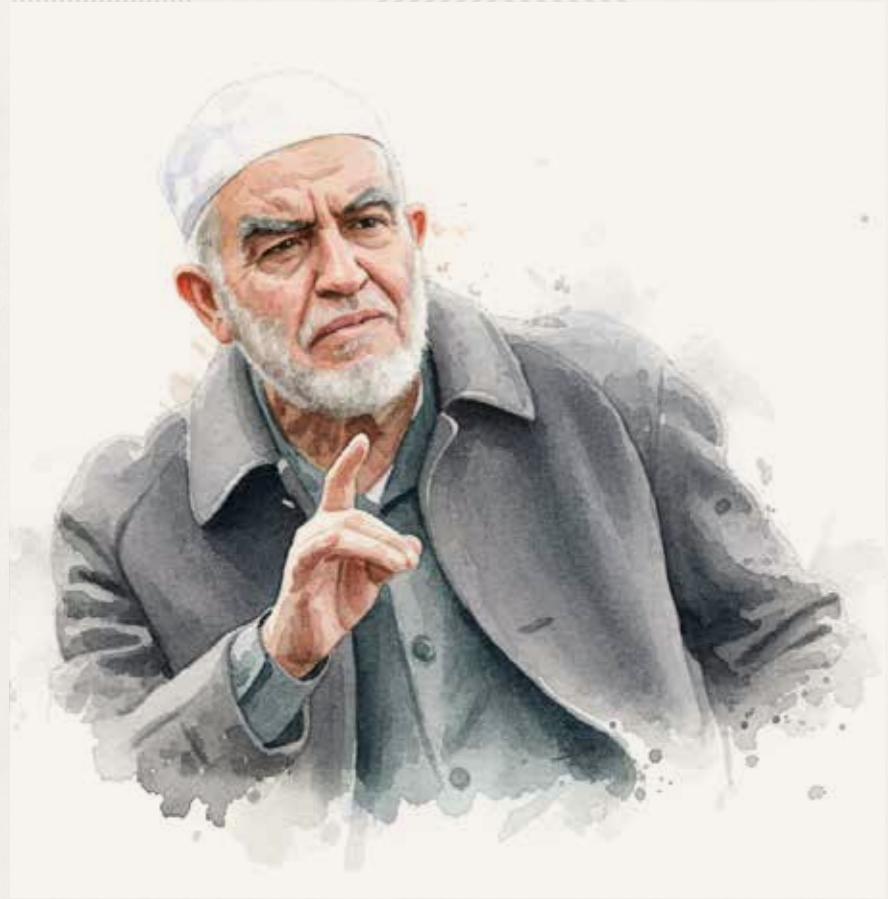
dalılarının çok sevdiği ve haberlerini da-
ima takip ettiği, işgal altındaki toprak-
larda bir direniş efsanesi yazmakta olan
Şeyh Râid Salah (1958) idi. İsrail'in Şeyh
Râid'i öldürme planlarının olduğu her-
kes tarafından bilindiği için, suikast pla-
nının gerçekleştirilmesinden korkulu-
yordu. Zira, 2000 yılında uğradığı sui-
kastta başından yaralanarak ölümden
dönmüştü. Çok geçmeden korkulan şey

başına gelmiş, İsraililer uluslararası sular
içinde seyreden Mavi Marmara Gemi-
sine saldırmışlardı. İsrail askerlerine da-
yandırılan ilk haberler, çokça ölü ve ya-
ralı olduğu ve işgal altında bulunan top-
raklardaki "İslâmi Hareket" in kuzey ko-
lu* lideri Râid Salah'ın da ölümler arasında
bulunduğunu söylüyordu. Çünkü asker-
ler "Râid Salah'ı hallettik!" diye bağır-

mışlardı. Siyonistler ellerinde ölüm listesiyle gemiyi basmışlardı. İlk etapta öldürülmesi gerekenler önceden belirlenmişti elbette. Üç dönem Ümmü'l Fahm Belediye Başkanlığı yapmış olan, İslam'a küfreden Siyonist askerın yüzüne tükürüğü yapıştıran Râid Salah da listedeydi. Lakin, sinsî plan işlememiş; İsrail'in korkulu rüyası olan yiğide yöneltilen hain kurşunlar, ona benzeyen bir Türk'ü şehit etmişti!

Evet Allah Teâlâ, işgal altındaki topraklarda bulunan harap camileri tespit ettikten sonra STK'lar aracılığıyla bunları tamir ettiren, Siyonistlerin Mescid-i Aksa'yı yıkım projelerini su yüzüne çıkararak kutsal mekânların muhafazası için Müslümanların bilinçlenmesine gayret eden, Kudüs'e uzak köy ve kasaba sakinlerinin Mescid-i Aksa'ya gelmelerini sağlayan, **"48 Arapları"** denilen işgal altındaki Filistin topraklarında yaşayan İsrail vatandaşı Arapların dinî ve millî kültürlerini muhafaza etmeleri için gece gündüz çalışıp yeni projeler üreten, kurmuş olduğu arabulucu heyetler vesilesiyle Arap aşiretler arasındaki kan davalarını dostluğa çeviren, aile içi problemleri çözen, gençlere hakikatli bir önder olan, onların faydalanabilecekleri spor ve kültür merkezleri açılmasını sağlayan, kadın ve çiftçi kooperatiflerinin açılmasına öncülük eden Râid Salah'ın öldürülmesine izin vermemiştir.

Filistin topraklarında yetişen iki mübarek ürün olan zeytin ve kekik üzerine işaret ederek **"İnnâ bâkûn; mâ bakiye ez-Za'ter vez-Zeytûn"** (Za'ter ve Zeytin burada sabit olduğu müddetçe, biz de yerimizde sabitiz) sözleriyle meşhur olan Râid Salah yaşıyor. Rabbim ömrüne bereket versin. 1979 yılından beridir defalarca tek kişilik zindanlarda aylarca mahpus tutulsa da her çıkışında işgale karşı mücadeleye devam etti. Zira, her hapis onun iradesini daha da güçlendirdi. Öyle zaman oldu ki, ekmeği ya da yemeği parmaklıklar önüne getirip vermediler. Amaçları yalvartmaktı ama o asla **"bana niye ekmek vermediniz?"** demedi. Zalimlere karşı meydan okuyan Bediüzzaman

man gibi **"Ekmeksiz yaşarım ama hürriyetsiz yaşayamam."** diyerek, oruca niyetlendi. Hapishane günleriyle alakalı olarak birkaç kitap yazıp, işgalcinin bir başka çirkin yüzünü gösterdi. Günler geceler ona yetmedi. Rabbinden vaktin bereketini istedi. Ona göre, iradesini kullanan mahpus için 24 saat yeterli değildir. Çünkü kendine öyle bir program yapar ki, zindandaki tutuklu özgür olur, gardiyan ise mahpus. Halis bir niyet ve güçlü bir iradeye sahip olan Filistinli için tek kişilik zindan, itikâf hücresi ve ilim yurduna dönüşür.

Kur'an-ı Kerim; inananlara örnek olsun diye, Allah'tan başkasına boyun eğmeyip hakikatin savunucusu olan Hz. Yusuf'un zindana atılmasını detaylıca anlatır. İslam tarihi de işgalci düşmana ve ya zalim idarecilere boyun eğmedikleri için birçok yiğit âlimin zindanlara atıldığını yazar. Onlar için zindan **"Medrese-i Yusûfiyye"** olmuş, haktan ve ilim-

den vazgeçmemişlerdir. Râid Salah da aynı yolda yürüyerek karanlık zindanları Kur'an nuruyla aydınlatmış, Rasulallah'ın (sallallahu aleyhi vesselem) sünnetine sarılarak zikirlerini yapmıştı. Tek kişilik zindana girerken **"itikâf ve cemaat namazına niyet ettim"** diyerek külli bir niyet aldığı ve günlerini hafızlık tekrarı, tefsir-hadis-fıkıh-edebiyat-siyaset ilimleriyle alakalı kitaplar okumakla doldurduğundan, her defasında daha da kuvvetlenerek zindandan çıkmıştır.

2017 yılında bir grup gazeteciyle birlikte Kudüs'e gittiğimde, Şeyh Râid Salah'ı Ummu'l Fahm'daki evinde ziyaret etmiştim. Eve giden sokak tertemizdi. Râid Salah'ın temizlik hususunda titiz bir adam olduğu biliniyordu; öyle ki, zindana her girdiğinde ilk işi tuvaletten aldığı suyla temizlik yapmak oluyordu. Gardiyanlar dahi **"Senin çok temiz bir adam olduğuna biliyoruz!"** demişlerdi. Onun bu karakteri oturduğu sokağa da yansı-

*Ya merhaba
ya merhaba.
Hayyâkumullah
/ Allah sizi
selamlasın.*

mişti sanki. Eve yaklaştığımızda, balkonda annesini gördüm. Başına, sırtını da örten beyaz bir tülbent dolamıştı. Fotoğraflardaki gibi nurlu ve pembe yüzlü bir hanımdı. Eve girdiğimizde Râid Salah bizi *“Ya merhaba ya merhaba. Hayyâkumullah / Allah sizi selamlasın”* sözleriyle karşıladı. Ferah bir evi vardı. Oldukça geniş olan salon koltuklarla değil, Osmanlı’daki *“selamlık”* (Araplar divaniyeler) usulü, duvardan duvara sedirlerle döşenmişti. Bu yüzden, büyük bir grup olduğumuz halde salon ferahlığını korumuştuk. Ailede bulunan hanımlar salona girmemişti. Misafirlerin hizmetini otuzlu yaşlarda iki beyefendi yapmıştı. Çektiği onca sıkıntıya rağmen, yüzünde sürekli olarak çok tatlı bir gülümseme vardı. Uzun boylu olup, sakın ve vakarlıydı. Spora dikkat ettiği belliydi. Saçı sakalı çoğunlukla beyazlamış olduğu halde 30- 40 yaşlarında bir beyefendi gibi dinç gözüküyordu. Kudüs çalışmamda nasıl davranmam gerektiği hususunda nasihat almak için yanı başına gittiğimde, gözlerinin ateş gibi parladığını gördüm. Yüreğindeki iman ateşinin kıvılcıkları gözlerinde geziniyordu. Konuşurken tane tane ve fasih Arapça konuşmaya dik-

kat ediyordu ama Ummu'l Fahm lehçesi gereği *“Kaf”* harfini *“Kef”* olarak telaffuz ediyordu. Bu da konuşmasına ayrı bir tatlılık katıyordu. Okuyan, İslam âlemi ve dünyada olup biteni yakından takip eden bir aydın izlenimi veriyordu. Türkiye’yi çok sevdiği ve bir umut ışığı olarak gördüğü her halinden belli oluyordu.

Kendisine Kudüs tarihi kitabı yazdığımı söyledim ve içeriği hakkında bilgi verdim. Memnun oldu, dualar etti. Kudüs çalışmalarında bana tavsiyede bulunmasını istedim. Özellikle kadın ve çocuklara Kudüs’ü anlatmamı ve onları bilinçlendirmemi istedi. Hapishane günlerinde kitaplar yazdığını, şair olduğunu biliyordum. Kendisinden imzalı kitap istedim. Bunun üzerine gruptaki arkadaşlar da rica ettiler. Birçoğu Arapça bilmediği ve konuşmaları tercüman aracılığıyla anlayabildikleri halde, belli ki kitabı bir mücahidin hatırası olarak saklamak istiyorlardı. Râid Salah, kitap imzalamak için bizi kütüphane odasına aldı. Duvarlar boydan boya kitaplarla kaplanmıştı. Çalışma masasının yakınındaki bir duvar tuval gibi kullanılarak, Şeyh Ahmed Yasin, Muhammed Mursi ve Cumhurbaşkanımızın portresiyle boyanmıştı. O odada geçirdiğim sayılı dakikaları hiç unutamıyorum.

Râid Salah’ın bana hediye ettiği hapishane günlüğü diyebileceğimiz *“el-Ayş fi*

el-Sicn Ma’zûle / “Zindanda Tek Başına Yaşamak” adlı kitap, bir mücahidin zor şartlar altında nasıl yaşadığını göstermenin yanı sıra, İsrail hapishanelerindeki acı durumu da ortaya koyuyor. Orada çekilen işkencelerin mahiyeti, ancak hapse girerek anlaşılabilir. Bu yönüyle kitap, Filistin araştırmaları yapanlar için önemli bir kaynak olarak da görülebilir. Umarım en kısa zamanda Türkçeye çevrilir. Filistinli esir hangi şartlarda hapis yatar, ne yer ne içer, ibadet yapabilir mi, bayramları nasıl geçirir, esir ve gardiyanlar arasındaki ilişki nasıldır, esirlerin birbirleriyle ilişkileri nasıldır gibi soruların cevabı kitapta mevcut.

Yaz günlerinde 45 derece olan zindanda, Şeyh Râid Salah bir gününü nasıl geçirdi, özetlemek istedim.

Günlük Program

-Zindanda cemaat namazına niyet ederek farz namazları kılmanın yanı sıra, nafile olarak gece teheccüd, sabah namazı öncesi hacet, kuşluk vakti ise duha namazlarını kılıyor.

-Pazartesi ve perşembe günleri oruç tutuyor.

-Sabah ve akşam namazları sonrasında zikirleri mutlaka yapıyor. Zikirler için, İmam Nevevî’nin *“Kitâbul Ezkâr”* ve Ha-

san Bennâ'nın "el-Vazîfe el- Kübra" ve "el-Vazife es-Suğra" kitaplarını okuyor.

Yüzer Defa Okuduğu Zikirlerden Bazıları

Ya Hayyu yâ Kayyûm bi rahmetike esteğîs.

Lâ havle velâ kuvvete illâ billah.

Subbûhun, Kuddûsun, Rabbulmelâiketî verrûh.

Allahümme elhimnî rüşdî ve kinî şerre nefsi.

Allahumme einnî alâ zikrike ve şükrüke ve husnû ibâdetike.

Allahumme iğfir verham ve tecâvez am mâ te'lem, inneke ente eazzü'l ekrem.

Allahumme âmin revâtina vestur av-râtinâ.

Allahumme innâ neûzu bike minel fiteni, mâ zehara minhâ ve betan.

-Her gün 1 cüz okuyor. Ayrıca ezber tekrar ediyor.

-Ramazan ayında teravîh namazı kılar-ken ezbere 1 cüz okuyor. Ramazan günlerinde kitap okumalarını bırakıp, 5 cüz Kur'an okuyor.

-Mutfak becerisi olduğundan, hesabında para bulunduğu hapishane marketinden sipariş* usulü satın aldığı malzemelerle ara sıra yemek pişiriyor. En çok pişirdiği yemek, maklube.

-Çok iyi derecede İbranice bildiği için her fırsatta Yahudi gardiyanlara İslam dininden bahsediyor. İsrailoğullarının Hz. Musa'nın dininden nasıl sapmış olduklarını, Mescid-i Aksa'nın Müslümanlar için kutsal olduğunu beyan ediyor. Özellikle de hapishane din görevlisi (Haham) ile uzun uzun sohbet ediyor. Bazen de din-dar subaylar ile münakaşaya giriyor. Yahudi inancına göre, Allah'a isyan ettikleri için, kurtarıcı Mesih gelinceye kadar sürgünde olmaları gerektiğini söylüyor. Dinsiz Theodore Herzl'in Yahudi Devlet-

Şeyh Râid Salah için kitap ve gazete okumak hayati bir ihtiyaç.

ti kurmasının Yahudi şeriatına aykırı olduğunu ve daha birçok önemli noktaları dile getiriyor. Dürzi olanlara da Filistin topraklarının evladı olduklarını, dolayısıyla işgalcinin emrinde olmamaları gerektiğini söylüyor.

-Râid Salah için kitap ve gazete okumak hayati bir ihtiyaç. Bu sebeple, arzu ettiği kitap ve gazeteleri temin edebilmek için avukatları aracılığıyla idarecilerle mücadele ediyor, olumlu cevap gelmeyince açlık grevine giriyor. Sonunda arzusuna kavuşuyor. Filistinli esirler ancak bu yön-teme başvurarak ihtiyaçları olan şeyleri elde edebiliyorlar.

Şeyh Râid Salah'ın Hatıralarından Çıkardığım Dersler

-Dava adamı Kur'an ve Sünnete tutunur. Bu, onu ahlaklı bir insan yapar.

-Dava adamı zor şartlarda dahi ibadetlerini aksatmaz, nafilelerle Allah'a daha da yakınlaşır. Başına ne gelirse gelsin Rabbine tam tevekkül eder.

-Dava adamı kendi toplumundaki sorunların çözümü için çaba gösterir. Bu, onu halka sevdiren.

-Dava adamı İslam âlemi ve dünyada olup bitenden haberdar olur.

-Dava adamı ilme düşkündür, sürekli okur ve yazar.

-Dava adamı kime karşı mücadele ettiğini çok iyi bilir. Zira düşmanını yakından takip eder.

-Dava adamı iradeli, sabırlıdır, zariftir, güler yüzlüdür, temizdir, kültürlüdür, spor yapar, beceriklidir, sağlığına ve yediğine içtiğine dikkat eder, programlıdır. ■

Dipnot:

* Henüz lise yıllarındayken siyasetle uğraşmaya başlayan ve gençlik hareketleri içine giren Râid Salah, 1948'de işgal edilen topraklarda yaşayan Filistinliler gibi mecburen İsrail pasaportuna sahiptir. Dolayısıyla, çoğu konuda Yahudilerle beraber aynı haklara sahip olmamasına rağmen, işgal rejimi altında siyasi hareket içine girme ve Araçları temsilen milletvekili seçimlerine katılma hakkı var. Ancak o, işgalcinin kurduğu seçim sandığını kabul etmedi; seçime girmenin Filistin toprakları üzerinde kurulan işgal devletini tanımak olduğunu söyledi. Bu sebeple kendisi gibi düşünen yoldaşı Kemal Hatip ile birlikte 1996 yılında seçimlere katılan "el-Hareke el-İslamiyye" (İslami Hareket) hareketinden ayrıldı.

*İsrail, mahpusların ilk gününde kendilerine bir hesap numarası veriyor. Mahpusun dışarıdan herhangi bir yiyecek veya edevat getirmesi yasak olduğundan, arzu ettiği her şeyi hapishane marketinden sipariş verebiliyor. Ancak Dürzi gardiyanların konuşmalarından duyduğuna göre market fiyatları dışarıya kıyasla 10 kat daha fazla. Bu da çoğu tutuklunun hapishane yemeğiyle yetinmesine sebep oluyor. Zira aileler kendilerini zor geçindirdiklerinden, tutuklu olan akrabalarına yardımcı olamıyorlar ya da çok zorlanıyorlar. Bu iş kasıtlı yapıyor elbette ve iki amacı var: Hapishane giderlerini karşılamak ve tutuklunun ailesini ekonomik olarak zora sokmak.

Osmanlı Öncesi Kudüs'te
Bir Osmanlı Vakıf Eseri:

İsfahan Şah Hatun Medresesi

Hasene Gün

Mescid-i Aksâ'yı evi bilen Bursalı bir vakıf hukukçusu olarak "*Bursa Vakfiyeleri*"⁽¹⁾ içerisinde İsfahan Şah Hatun Vakfı ile karşılaştığım-

da hissettiğim yakınlık beni oldukça heyecanlandırdı. Bu asil hanım ile tanışmayı mecburen ahirete bırakarak Kudüs'te bırakmış olduğu bu miras eser ve vakfi-

yesi hakkında daha detaylı bir araştırma yapmaya koyuldum. Bu araştırma doğrultusunda fark ettim ki İsfahan Şah Hatun Vakfı ile alakalı literatürde detaylı ça-

İşmalar yapılmış; söz konusu medresenin mimarisi, kitabesi, hanedan ve imparatorlukla olan bağlantısı incelenmiş, İsfahan Şah Hatun'un soyu tartışmalara konu olmuştur.

Tüm bu çalışmalar üzerine öncelikle belirtmek gerekir ki tarihler ve arşiv kayıtları karşılaştırıldığında İsfahan Şah Hatun'un H. 832/M. 1429 tarihinde vefat eden Veziriazam Çandarlı İbrahim Paşa'nın hanımı ve Mahmud Çelebi'nin annesi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Medresedeki kitabeden de anlaşıldığı üzere babası Emir Mahmud'dur. Kitabede Osmanî ifadesinin bulunması ise farklı şekillerde yorumlanmıştır. İsfahan Şah Hatun Osmanlı hanedanına mensup olmadığından ve o dönemde bu hanedana mensup olmayan Osmanlı tebaası tarafından Osmanî ifadesi kullanılmadığından Osman isimli bir dedesinin bulunabileceği ya da kökenlerinin Osmanlı topraklarına dayandığını ifade etmek için bu tabirin kullanıldığı ihtimallerinden söz edilmektedir.⁽²⁾ Vakfiyesinde Edebalî'nin kızı olduğunun ifade edilmesi ise şöhreti sebebiyle soyunun Şeyh Edebalî'ye uzandığını ifade etme amacı taşıdığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu durumu destekleyen kayıtlar da mevcuttur.⁽³⁾ Nitekim yaşadıkları yıllar arasında uzun süre olması sebebiyle de İsfahan Şah Hatun'un Şeyh Edebalî'nin kızı olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir.

Bir kısmı Harem'in dışında kalsa da Mes-cid-i Aksâ Külliyesi sınırlarında bulunan medrese; Eşrefiye Medresesi ile Mathara kapısı arasında, Kubbetü's Sahra'nın batı kemerlerinin karşısında, Kayıtbey Çeşmesi'nin hizasındadır. İki katlı bu medrese, üst kısmında inşa kitabesi bulunan kırmızı ve beyaz taşlarla süslenmiş Memlûk mimarisine sahip bir giriş sahiptir. Birkaç oda ve küçük bir avludan oluşmaktadır.⁽⁴⁾ Girişin sol tarafında iki kabir bulunmakta ve bunlardan birinin İsfahan Şah Hatun'a ait olduğu tahmin edilmektedir.⁽⁵⁾ Vakfiye H. 833/ M. 1430 yılının Ramazan ayında tescil edilmiş, medresenin inşası ise İsfahan Şah Ha-

Hülasa medresenin Osmanlı döneminde Anadolu ile Kudüs arasında ilmi bir köprü vazifesi gördüğünü söylemek sanıyorum yanlış olmayacaktır.

tun'un vefat ettiği H. 840/ M. 1437 yılında tamamlanmıştır. Bu da Kudüs'ün Osmanlı hâkimiyetine geçmesinden yaklaşık 80 yıl evveline rastlar.

Kudüs'te inşa edilen ilk Osmanlı vakif eseri olarak nam salmış bu medrese resmi kayıtlarda Hanım Hatun Medresesi ve Osmanlı/Osmaniye Medresesi olarak da adlandırılmaktadır. Hanım Hatun Medresesi olarak adlandırılmasının sebebi vakfiyede de "*İsfahan Şah Hânım nâm-ı diğer Hânım Hâtûn*"⁽⁶⁾ şeklinde belirtildiği gibi İsfahan Şah Hatun'un Hanım Hatun ismiyle de bilinmesidir. Osmanlı Medresesi olarak adlandırılmasının ise 15. yy.'ın sonlarına rastladığı ifade edilmekteyse⁽⁷⁾ de bu isimlendirmenin sebebinin Osmanlı dönemi Kudüs'ünde medresenin Osmanlı Devleti'nin Kudüs'teki eyalet medresesi vazifesi görmesi ve hocalarının Osmanlı'nın atadığı Hanefî müftüler tarafından tayin edilmesi olabileceği de ifade edilmelidir. Bununla beraber bu kullanımın kitabede belirtilen Osmanî tabiriyle de alakalı olması muhtemeldir.

İsfahan Şah Hatun'un böyle bir emeli var mıydı bilinmez fakat vakfettiği bu medrese vefatından yıllar sonra ve yüzyıllarca Anadolu'da kabul gören Hanefî eko-

lünün Kudüs'teki temsilcisi olmuş, müderrisleri ve talebeleri ile Hanefî ekolünün gelişimine katkı sağlamıştır. Osmanlı'nın bu medreseyi sahiplenmesinin İsfahan Şah Hatun'un dini gayelerle inşa ettirdiği bu medreseyi kuruluş amacından uzaklaştırıp Osmanlı'ya bağlı bir eyalet medresesi haline getirdiğini savunanlar da vardır.⁽⁸⁾ Hülasa medresenin Osmanlı döneminde Anadolu ile Kudüs arasında ilmi bir köprü vazifesi gördüğünü söylemek sanıyorum yanlış olmayacaktır.

İsfahan Şah Hatun; İznik, Gerede, Hayrabolu, Taşabad, Sonisa ve Niksar nahiyelerine bağlı onlarca köy ve mezranın gelirini bu medrese için vakfetmiş; vakfiyede vakfın sahih vakif olduğu yani vakfettiği her şeyin İsfahan Şah Hatun'un kendi mülkü olduğu açıkça ifade edilmiştir. Soylu bir aileden gelip yine nüfuzlu bir ailenin gelini olan bu hayır sahibi hanımın bu malları miras mı bağış mı yoksa satış yoluyla mı elde ettiğine dair kesin bir bilgi bulunmasa da İsfahan Şah Hatun'un bu vakfi eşi Çandarlı İbrahim Paşa'nın vefatından sonra bir yıldan kısa bir süre içinde kurmuş olduğu göz önüne alındığında, en azından bir miktarının eşinden miras kalması kuvvetli bir ihtimaldir.

Vakfiyeler bize çok şey söyler. Vakfa dair bilgilerin yanında vakfedenin şahsiyeti, kaleme alındığı dönemde vakıfların ne ifade ettiği, vakıfların kuruluşundaki hukuki prosedür gibi birçok mesele bir vakfiyenin tetkiki ile rahatlıkla tespit edilebilir. Nitekim klasik bir Osmanlı vakfiyesi hüviyetine sahip İsfahan Şah Hatun vakfiyesini incelemek Osmanlı hukuk metinlerinin zarif üslubuyla vakıfları, özellikle söz konusu vakfi anlamak noktasında yolumuzu aydınlatacaktır. Ayrıca vakfiyelerin insanda edebi bir hazza sebep olduğu da söylenebilir. En azından ben bu hazrı duyduğumu belirtmeliyim.

İsfahan Şah Hatun'un vakfiyesini 10 kısımda değerlendirebiliriz. İlk kısım her zaman olduğu gibi burada da Allahu Teâlâ'ya hamd, Efendimiz Aleyhisselam, ailesi ve ashabına salât ve selamla başla-

*Vakfı vakıf
yapan, Allah
için fedakârlıkta
bulunmaktır.*

maktadır. Bu girizgâh övgülerle süslenerek saygının kelimelere dökülmüş halini gözler önüne serer ve vakfın dini meşruyetine temel oluşturur.

İkinci kısımda ise dünyanın faniliğinden bahsedilir. Dünya geçicidir, aldatıcıdır; kalıcı olmak ise imkânsızdır. Dünya halkı dertlere, türlü türlü sıkıntı ve belalara tutulur; kalıcı olmaya çalışanların ise elleri hep boş kalmıştır. Zira dünyanın âdeti bir bulut gibi geçip gitmek ve bir serap gibi uzakta olmaktır. Gençliğin yaşlılıkla iç içe olması gibi dünya lezzetleri de musibetlerle iç içedir. Nimetler gölge gibidir. Köşklerde, saraylarda eğlenenler kabirde akreplerin azığı olurlar. Dünya için çabalayan kimseler ziyandadır. Mutluluk ise nefisini heva ve heveslerden meneden kâmil insanadır. Bu kimse dünyanın ahiret azığı olduğunu bilir ve sırf Allah rızası için infak eder. Zira dünya ariflerin kazanç yeri, iffetlilerin kurtuluş kaynağıdır. Mutlu kimse sözlerini hayır niyetiyle süsler ve ahireti için doğru olanı bilir. Bedbaht kimse ise isyan eder ve fiilleri hesap gününde kendi aleyhine olur.

Görüldüğü üzere ikinci kısım bir vakfedenin vakıf kurmaktaki motivasyonunu vurgular ki bu motivasyon bir İslam hukuku müessesesi olan vakfın asli unsurlarından biridir: Allah'a yaklaşmak. Fıkıh terminolojisinde kurbet kastı⁽⁹⁾ olarak ifade edilen bu unsur vakfın uhrevi yönünü ifade etmektedir. Yani Allah'ın rızasını kazanma amacı taşımadan bir malın bir kimsenin mülkiyetinden çıkarılarak alınıp satılmayacak, mirasla intikal etmeyecek, bağışlanmayacak şekilde bir amaç tahsis edilmesi bu işlemin vakıf olması için yeterli olmaz. Vakfı vakıf yapan, Allah için fedakârlıkta bulunmaktadır.

Vakfiyenin bir sonraki kısmında Kur'an ve Sünnetten dayanaklar getirilir. Akıllı kimselerin henüz ölmeden ve hastalığa kapılmadan amellerini güzelleştirenler olduğu belirtildikten sonra bu kimselerin Allahu Teâlâ'nın şu hükmüne boyun eğdikleri ifade edilerek Bakara Suresi'nin 256. ayeti Arapça orijinal metniyle vakfiyede yer bulur: **"Allah'ın rızasını kazanmak arzusuyla ve kalben mutmain olarak mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yüksekçe bir**

yerdeki güzel bir bahçenin durumu gibidir ki bol yağmur alınca iki kat ürün verir. Bol yağmur almasa bile ona çiseleme yeter. Allah, yaptıklarınızı hakıyla görendir.”⁽¹⁰⁾

Devamında bu kimselerin aynı şekilde Âlemlerin Efendisi Sallallahu Aleyhi Vesellem hazretlerinin şu hadîs-i şerifine de teslim oldukları belirtilerek hadîs-i şerifin Arapça metnine yer verilmiştir: **“Âdemoğlu ölünce şu üç şey hariç amel defteri kapanır: Kendisine dua eden salih evlat, kendisinden faydalanan ilim ve sadaka-i cariyeye.”⁽¹¹⁾**

Kur’an ve Sünnetten getirilen bu hükümlerle kurulacak vakfın fihhi dayanakları belirlenmiş ve vakıf, hukuki bir zemin üzerine oturtulmuştur. Bu deliller doğrultusunda İsfahan Şah Hatun’un hayır unvanlarını yükselttiği de ifade edilmiştir. Nitekim mallarını Allah yolunda harcayan kimselerin durumu naslarla sabittir ve şüphe barındırmaz.

Sonraki iki kısımda sırasıyla vakfeden ve vakıf tanıtılmıştır. Burası vakfiyenin kaleme alınma sebebi yani gövdesidir. Vakfeden hakkındaki bilgileri tekrara lüzum görmüyorum. Fakat İsfahan Şah Hatun’un vakıf kurma gayesinin vakfiyedeki ifade edilmiş tarzı öyle zarif ki bu bölüme değinmeden geçmek istemem. Bu bölümü kendi kelimelerimle şöyle ifade edeyim: İsfahan Şah Hatun; günler geçse de faydası devam eden, yıllar geçtikçe yenilenen ve ölümden sonra da amel defterine işlenmeye devam eden vakfın ahireti için en faydalı olduğuna inandığından malının en temiz ve kıymetli kısmından inşa ettirdiği şerefli medreseyi yalnızca Allah’ın rızası ve hoşnutluğunu kazanmak niyazıyla vakfetmiştir. Ki hesap gününde kişi kardeşinden kaçacak ve sadakalarının gölgesine sığınacaktır.

Vakfın konusu ise mevzubahis miras eserimiz, Kudüs’te inşa edilen medresedir. Bu medresenin giderleri için vakfedilen köy ve mezralar teker teker sayılmış ve bunların vakfedenin kendi mülkü olduğu ifade edilmiştir. Keza bu durum Osmanlı’nın ilk dönemlerinde bir kadı-

Âdemoğlu ölünce üç şey hariç amel defteri kapanır: Kendisine dua eden salih evlat, kendisinden faydalanan ilim ve sadaka-i cariyeye.

nın sahip olduğu yahut olabileceği mülk hakkında fikir sahibi olmamıza da yardımcı olur.

Devamında vakfın idaresi ve vakfın gelirlerinin ne şekilde taksim edileceği kısmı bulunmaktadır. İsfahan Şah Hatun tevliyeti yani vakfın idaresini kendi uhdesinde tutmuş, vefatından sonra ise bu görevi oğlu Mahmud Çelebi’ye ve onun vefatından sonra da onun evlatları arasından en salih, doğru yol üzere olan evladına şart kılmıştır. Bu silsile Mahmud Çelebi’nin soyu kesilene kadar devam eder. Osmanlı vakıflarında kural olarak vakıfların tevliyet şartı bu şekilde evlada bırakılmaktadır. Fakat vakıfların hukuki olarak kıyamete kadar devam etmesi gerektiğini ifade eden ebedilik ilkesi gereği⁽¹²⁾ vakfedenin soyu kesildiğinde de vakıf varlığını devam ettirmek mecburiyetindedir. Bu doğrultuda İsfahan Şah Hatun, soyunun kesilmesi durumunda vakfın idaresini azatlı kölelerinin en takvalılarına ve onların evlatlarından en takvalılarına, onların da soyunun tükenmesi durumunda tevliyetin verileceği kişiyi hâkimin takdirine bırakmıştır. Ayrı-

ca vakıfta görev alacak kimseleri ve bu kimselerin görevlerini belirlemiş; müderrise, talebelere, kâtibeye, hafızlara, vakfın gelirlerini toplamakla vazifeli cabilere ve kendi ruhu için günde beş vakit İhlas Suresi okumakla görevli ihlas-hân’a verilecek ücretleri teker teker belirtmiştir.

Bir sonraki kısım olan yedinci kısımda vakfın hangi şartlar çerçevesinde yönetileceğini yani vakfedenin şartlarını görmektediriz. Bu şartlar vakıf mallarının ne kadar süreyle kiralanabileceği, vakfın tamire ihtiyacı duyması ve harap olması durumunda gelirin her şeyden önce tamire harcanması gerektiği ve mütevellinin yetkileri ile ilgili sınırlamaları içerir. Devamındaki beddua bölümünde ise Allah’ın, meleklerin ve insanların lanetinin vakfın bozulmasına ve şartlarının değiştirilmesine teşebbüs edenlerin -sultan, müftü, hâkim, müderris her kim olursa- üzerine olması temennisinde bulunulmuştur. Zira **“Kim işittikten sonra onu değiştirirse günahı yalnızca onu değiştirene ait olur. Allah her şeyi işitir, her şeyi bilir.”⁽¹³⁾** Çoğu vakfiyede karşılaşılan bu kısım, caydırıcılık sağlayarak vakfın ebediliğini korumayı amaçlar.

Tarih kaydı bulunan ve hâkimin vakfı tescil ettiğinin ifade edildiği kısım ise şahitlerin imza bölümünden önce vakfiyenin son kısmını teşkil eder. Vakfiyenin Allahu Teâlâ’ya hamd edenler ve rasullerin efendisi, nebilerin sonuncusu Hz. Muhammed’e (S.A.S), onun tüm temiz ve pak âline ve ashabına kıyamet gününe kadar salât edenler huzurunda yazıldığı ifade edilerek hamdele ve salvele ile vakfiye sona erdirilmiş ve şahitler tarafından imzalanmıştır.

Yüzlerce yıl medrese vasfını korumuş ve ilme hizmet etmiş bu medresenin daha sonra işgalciler tarafından ele geçirilip pencerelerinin kapatıldığı günümüzde ise içerisinde Müslümanların ikamet ettiği bilinmektedir.⁽¹⁴⁾ IRCICA Sultan Bin Selman İslam Mimari Mirası Veritabanı’nda işgal makamlarının altında yaptığı kazılar sebebiyle de binanın hasar aldığı ifade edilmektedir.⁽¹⁵⁾

Allahu Teâlâ
İsfahan Şah Hatun
ve vakfını koruyup
gözetenlerden razı
olsun.

Nihayetinde İsfahan Şah Hatun vefatından yıllar sonra bu toprakların Osmanlı hâkimiyeti altına gireceğini bilmeden bu peygamberler şehrine, bu kutsal mescidin sınırlarına inşa ettirmiş olduğu medrese ve bu medrese için vakfettiği onlarca mülküyle vefatından sonra dahi amel defterini doldurmaya devam etmiş ve bize de kendisini hayırla yâd etmemize vesile olan bir miras eser bırakmıştır. Allahu Teâlâ ondan ve vakfını koruyup gözetenlerden razı olsun. ■

Dipnot:

(1) Hasan Basri Öcalan, Sezai Sevim, Doğan Ya-vaş, Bursa Vakfiyeleri, Bursa: Bursa Kültür A.Ş., 2012, ss. 414-15.

(2) Guy Burak, "Dynasty, Law, and the Imperial Provincial Madrasa: The Case of al-Madrasa al-Uthmaniyya in Ottoman Jerusalem", Journal Middle East Studies, 45 (2013), ss. 115-16.

(3) Burak, s. 115.

(4) IRCICA, "The Ottoman School (in Al-Masjid Al-Aqsa)", <https://www.islamicarchitecturalheritage.com/listings/the-ottoman-school-in-al-masjid-al-aqsa>. (Erişim tarihi: 11.09.2025); Max van Berchem, Matériaux pour un Corpus Inscriptionum Arabicum (II): Syrie du Sud, Jerusalem "ville," Memoires, Le Caire: Imp-

rimerie de l'Institut Français d'Archéologie Orientale, 1922, ss. 221-222.

(5) Abdullah Çakmak, Kudüs'te İlk Osmanlı Vakıf Eseri: İsfahan Şah Hatun Medresesi ve Vakfı, Diyanet İlmî Dergi, 60/4 (Kudüs ve Mescid-i Aksâ 2024), s. 1447.

(6) Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Defterleri Evrakı [TK.GM.d], No. 2146.

(7) Burak, ss. 118-19.

(8) Burak, s. 122.

(9) Ahmed Akgündüz, İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, 4. bs, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları

(10) Bakara, 2/256.

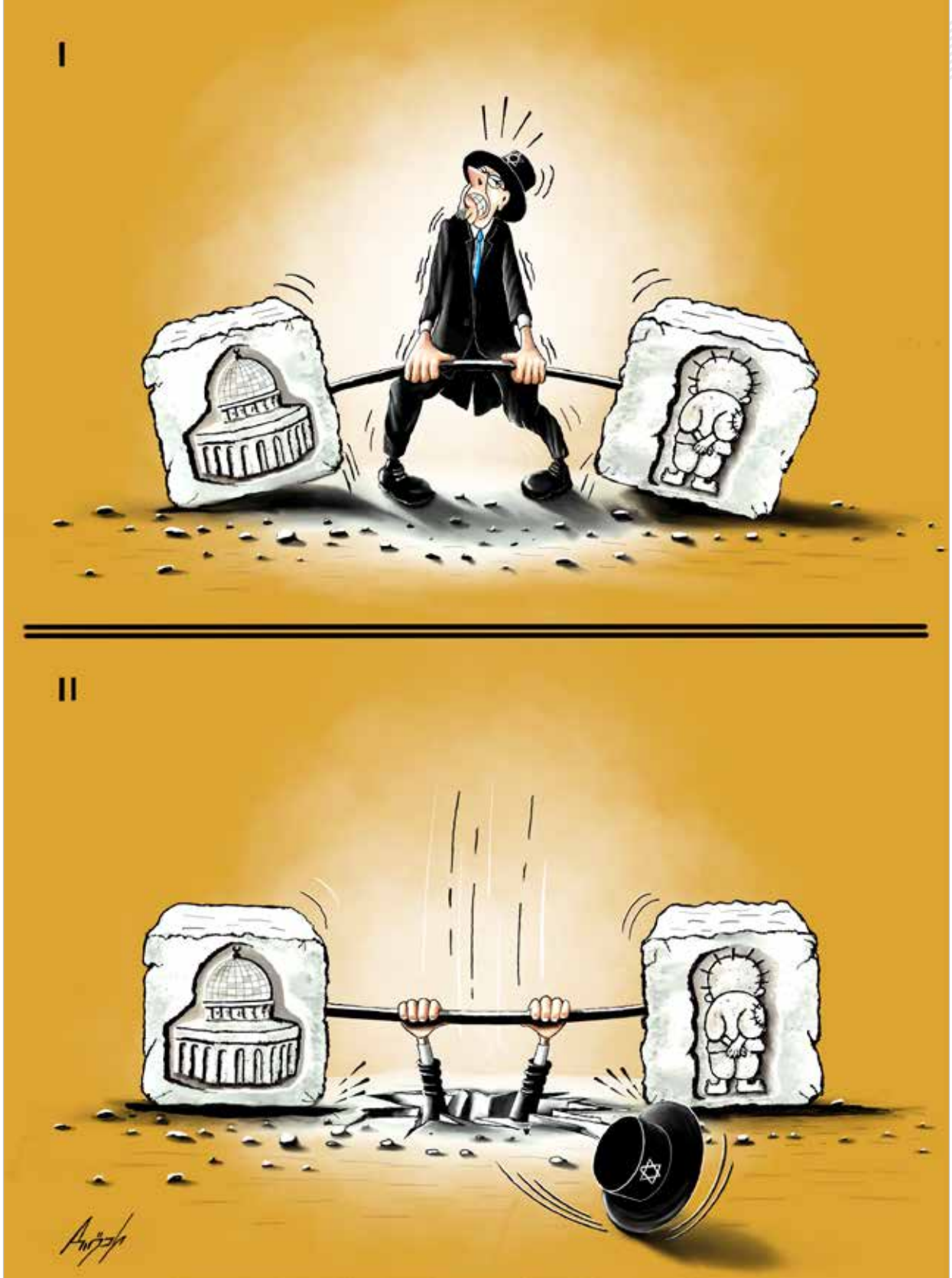
(11) Müslim, Vasiyyet, 14.

(12) Akgündüz, s. 144.

(13) Bakara, 2/181.

(14) Mirasımız, "Mescid-i Aksa'da Bulunan Osmanlı Eserleri", <https://www.mirasimiz.org.tr/mescid-i-aksada-bulunan-osmanli-eserleri>. (Erişim tarihi: 11.09.2025).

(15) IRCICA, "The Ottoman School (in Al-Masjid Al-Aqsa)", <https://www.islamicarchitecturalheritage.com/listings/the-ottoman-school-in-al-masjid-al-aqsa>. (Erişim tarihi: 11.09.2025).

KUL OLMAK

Ahmet Durmaz

Su yaşadığımız dünya, istisnasız bütün insanlar için çok çabuk gelinip gidilen bir yerdir. Zira insanların ağzının tadını bozan ölüm gerçeği vardır. Ölüm anındaki her insanın hissedeceği şey sanki hiç burada yaşamadığı, isteklerine ve arzularına ulaşamadığı duygusudur. Yirmili, otuzlu yaşlarında ölen kişi ile 100-120 yıl yaşayan insanın ölüm anındaki duygusu "sanki hiç yaşamadım" duygusudur. Akıl sağlığı yerinde olan her insanın karşılaşmak istemediği tek şey, ölümdür.

"Her canlı ölümü tadacaktır. Ancak

kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete sokulursa, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı metadan başka bir şey değildir." (Âli İmran Suresi, 185)

"Allah, "Yeryüzünde kaç yıl kaldınız?" diye sorar.

"Bir gün veya günün bir bölümü kadar kaldık; işte, saymakla görevli olanlara (Meleklerle) sor." derler.

Allah buyurur: *"Pek kısa bir süre kaldı-*

nız; keşke bunu (dünyada iken) bilmiş olsaydınız!" (Mü'minun Suresi, 112-114)

İnsanlar; çok çabuk biten acıları, yorgunlukları, kaygı ve korkuları, zevklerinden çok çok fazla olan dünyadan; arzu ve emellerine kavuşmadan, hayal ettikleri âlemi bulamadan, göçüp gitmişlerdir. Bizler de bizden öncekiler gibi buradan muradımıza tam ermeden gideceğiz. Öncekiler gibi biz de yolcuyuz. Çünkü burası ahirete azık hazırlamamız için hazırlanmış olan bir imtihan yeridir, muradımıza erilecek yer olarak yaratılmamıştır. Hiçbir insan dünya sofrasında

Hayatta en büyük gerçek, ölümdür.

doydum, isteklerime kavuştum diyerek güle oynaya ölüme gitmemiştir, gidemeyecektir. Hayatta en büyük gerçek, ölümdür. O zaman dünya nedir, ondan sonra ne vardır, burada işimiz nedir? Nereden geldik ve nereye gidiyoruz? İnsanoğlu bu soruların cevabını iki yolla cevaplama ve anlama yoluna girmiştir. İlki, kişinin kendi aklına veya başkalarının aklına itimat ettiği akıl yolu; ikincisi, aklının her şeyi kavramayacağını anlayıp, aklın teslim olduğu vahiy yolu.

Akıl Yolu: Aklımız sınırlı olduğundan anlamamız sınırlıdır; tıpkı diğer organlarımız gibi. Her şeyi bilemeyiz, anlayamayız, kavrayamayız. Gözümüzün bir gör-

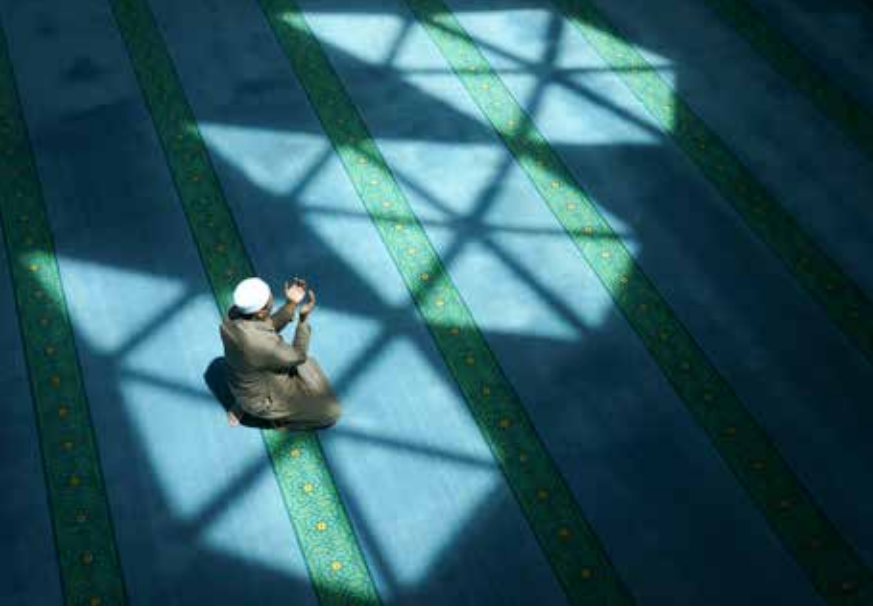
me sınırı vardır. Kulağımızın duyma sınırı vardır. Her şeyimiz sınırlıdır. Tarihte sayamayacağımız kadar düşünür/filozof gelmiş geçmiştir. Bu konuda her biri bir şeyler söylemiş, filozof sayıları kadar yollar ortaya çıkmıştır. Onları kendilerinden üstün görüp, onlara uyan nice insanlar olmuştur. Hiç ciddi düşünmeden, diğer canlılar gibi yiyip-içip bir gün ölümler yok olacağına inanan çokça insan gelip geçmiştir bu dünyadan. Taşa, toprağa, hayvanlara, insanlara, güneşe ve yıldızlara tapan; dünyayı, serveti, şöhreti kendine put edinen niceleri gelip geçtiler; bugün de varlar yarın da var olacaklar. Batılın sayıları ve yolları saymakla bitmez. Birçok insan da kendilerine gönderilen peygamberlere uyup tevhid üzere iken sonradan küfre düşmüşlerdir. Mesela bugünkü Hıristiyanlar gibi. Bunlar, Hz. İsa'ya (as) **"Allah'ın oğlu"** demiş, onu ilahtan bir parça edinmişlerdir.

"(Kıyamet günü) Allah, ey Meryem oğlu İsa! İnsanlara "Allah'tan başka beni ve annemi iki ilah edin." diyen sen misin? dediği zaman o dedi ki; "Hâşâ, seni tenzih ederim. Doğru olmayan şeyi söylemem. Eğer demiş olsaydım, mutlaka Sen onu bilirdin. Sen benim

içimdekini bilirsin ama ben Senin zındakini bilemem. Gizlileri tam olarak yalnız Sen bilirsin. Ben onlara "Benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kul olun, yalnız ona ibadet edin." diye emrettiğinden başkasını söylemedim..." (Mâide Suresi, 116-117)

Rasulullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanındaki müşrikler de meleklerle hâşâ **"Allah'ın kızları"** diyerek küfre düşmüşlerdir. Kur'an-ı Kerim buna şiddetle itiraz etmiştir. **"Demek erkekler sizin de hoşlanmadığınız ve dışı zannettiğiniz melekler Allah'ın, öyle mi? Bu insafsızca bir taksim!"** (Necm Suresi, 21-22)

Vahiy Yolu: Allah Teâlâ'nın rahmeti gereği, aklımızın kavrayamayacağı âlemleri ve bilgileri peygamberleri vasıtası ile bildirdiği yoldur. İlk insandan günümüze kadar devam eden bu yol, kıyamete kadar da Kur'an-ı Kerim ile devam edecektir. İlk insan, kendisine vahiy gelen ilk peygamberdir. Bütün mesele vahiy anlamaktan geçer. Anlamak diyoruz çünkü vahiy akla ve akıllıya hitap eder, aklın kavramak isteyip de kavrayamadığı yerde akla önder olur. Sahip olduğu aklın

*Vahye inanan insan,
sadece akla güvenip
vahye inanmayan
insandan daha rahat
ve daha mutlu yaşar.*

sınırlı olduğunu idrak eden insan, Allah tarafından beşere gönderilen peygamberlere verilen olağanüstü özellikleri görür, anlar ve ona inen vahye inanır. Buna binaen kendinden istenilen emirleri yapar, yasaklardan kaçınır ve rahatlar. Bu, ona dünyada sahip olmayı hayal ettiği ancak bulamadığı, gerçekten var olan sonsuz mutluluk kapılarını açar. Vahye inanan insan, sadece akla güvenip vahye inanmayan insandan daha rahat ve daha mutlu yaşar. Zira kul olduğunu id-

rak etmiştir. Canıyla ve ruhuyla Rabbine teslim olmuş bir şekilde, Hz. Musa'nın Tur Dağı'nda Allah Teâlâ'ya seslendiği gibi *"Ben Sana iman ettim."* der.

Peki, Vahiy Nedir ve Nasıl Anlaşılır?

Allah bütün peygamberlere mucize vermiştir. Mucize demek, hiçbir insanın yapamayacağı olağanüstü bir şeyi, Allah'ın insanlar içinden seçtiği kulları olan peygamberleri vasıtasıyla yaptırarak insanlara göstermesidir. Allah'ın bundan muradı, o elçiler vasıtası ile bize kendini tanıtmak ve bu dünyanın ölümden sonra sonsuz ahiret hayatının olduğunu ve dünyadaki amellerimize göre hesaba çekileceğimizi bildirmek, aklın kavramayacağı o sonsuzluk hallerini haber vermektir. Peygamberler vasıtası ile bildirilen bu gerçek bilgilere, vahiy diyoruz. Hz. Musa'nın asası ile Kızıldeniz'i yarması, Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelmesi, hiçbir alet olmadan körlerin gözünü açması ve ölüyü diriltmesi gibi. Son Peygamber Hz. Muhammed'e (*sallallahu aleyhi vesellem*) de benzer mucizeler verilmiştir. Fakat bir mucizesi vardır ki, diğer peygamberlerin mucizelerinden çok çok farklıdır. O da KUR'AN mucizesidir. Bu mucize, dünyanın ömrü bitip sonsuz ahiret âlemi açılana kadar devam edecektir. Bu süre sadece Kur'an-ı Kerim'e hastır. Diğer mucizeler bir za-

manlar kavimlere gösterilmiş, sonra bu mucizeler geçmişteki bir haber olmuştur. Bunların bazıları Kur'an-ı Kerim'de bize bildirilmiştir. İstisnasız bütün peygamberler Allah'ın bir oluşundan, ilminin, kudretinin ve hayatının sonsuz olduğundan, eşi veya ortağının bulunmadığından, noksanlıklardan münezzehe ve arı olduğundan bahsetmişler, ahiret gününde ise tekrar diriltirilerek hesaba çekileceğimizi haber vermişlerdir. Allah'ın, kullarından iman etmelerini beklediği ana konu işte bu ikisidir.

Allah insanı tam mutluluk için yaratmıştır. Lakin bunun yeri-yurdu da sonsuz olan cennettir. Orası, dünyadaki bütün insanların hayalini kurup da hiçbirinin bulamadığı, ölümsüz, acısız, keder-siz, korkusuz, hayal ettiğinden daha fazlasını bulacağı âlemdir. Vahyin ana esası olup bütün peygamberlerin bildirdiği sonsuz ahiret yurdu, Allah'a imandan sonraki ana esastır. Ahirete inanmayanların cezası da ebedi cehennem ateşidir. Orada ölümü tekrar isteyip de ölemeyecekler ve *"Keşke toprak olsaydım, yok olsaydım."* diyeceklerdir.

"Kuşkusuz biz insanın önceden yapıp ettiklerini karşısında göreceği ve inkârcının, "Keşke toprak olsaydım!" diyerek dövineceği gün gerçekleşecek olan yakın bir azaba karşı sizi uyardık." (Nebe Suresi, 40)

"...O cehennem ne kötü bir yerdir." (İbrahim Suresi, 29)

İnsan Niçin Yaratıldı?

Allah Kur'an'da bu sorunun cevabını çok açık ve net veriyor; cinleri ve bizi sadece kendine kul olmak için yarattığını söylüyor.

"Ben, cinleri ve insanları ancak beni tanıyıp bana kulluk etsinler diye yarattım." (Zariyat Suresi, 57)

"Biz senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberlere "Gerçek şu ki; benden başka ilah yoktur. Öyle ise sadece bana kulluk edin." diye vahyettik." (Enbiya Suresi, 25)

Burada, kulluk sorumluluğu ne zamana kadardır, sorusu akla geliyor. Kur'an buna da cevap veriyor.

"Ve sana yakîn (ölüm) gelinceye kadar Rabbine ibadet et." (Hicr Suresi, 99)

İnsanı bu geçici dünyada sayamayacağı kadar nimetlerle yaşatan Allah'ın insandan istediği şey; Rabbine iman etmesi ve imanın göstergesi olarak yirmi dört saatte bir saat kadar tutan beş vakit namaz kılması, zaruri ihtiyacından fazla malının zekâtını vermesi, sağlığı müsait olursa senede bir ay oruç tutması, yine sağlığı müsait ve mali imkâna da sahip olur ise ömürde bir defa hacca gitmesi, ailesi ve çevresi ile iyi geçinmesi gibi güzel hal ve davranışlardır. Buna karşı cennet ve Rabbimizin cemalini görmek vardır. Kur'an, Allah Teâlâ'nın lütfu neticesinde doğan böyle bir mutluluğa iradeyle yapılan bir kullukla erişilebileceğini haber veriyor. Özetle, Allah bizden sayılamayacak kadar nimetine karşı şükür ve kulluk istiyor.

"Allah'ın nimetlerini tek tek saymaya kalksanız, imkânı yok sayamazsınız." (İbrahim Suresi, 34)

"Şayet şükrederseniz nimetimi artırırım; nankörlük ederseniz şüphesiz azabım pek şiddetlidir." (İbrahim Suresi, 7)

Rasulullah Efendimiz, Allah'ın şöyle buyduğunu haber vermiştir.

"Ben salih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiçbir insanın hatırına gelip hayal edemediği nimetler hazırladım." (Buhari)

Kulluk insanın ulaşabileceği en büyük makamdır. Rabbülemin, Hz. İsa'yı baba olmadan bakire bir kız olan Hz. Meryem'in rahminde yarattıktan sonra onu dünyaya gönderdiğinde, mucize bebek Hz. İsa konuşmaya başlamıştı. Onun ilk söylediği kelime **"İnnî Abdullah/ Ben Allah'ın kuluyum."** olmuştu.

Yine akıllara durgunluk veren Miraç Gece'sinde, Hz. Muhammed'i (sallallahü

aleyhi ve sellem) Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürdüğünde **"peygamberini götürdü."** dememiş, **"kullunu götürdü."** diye buyurmuştur. (İsra Suresi, 1)

Allah Katında Kulluğun Kabul Şartı Nedir?

Önce Allah'ın tek yaratıcı olduğunu, eşi ve benzeri olmadığını, ilminin, kudretinin başlangıç ve sonunun olmadığını bilmektir. İkincisi, Allah'ın bizden istediği ibadetleri sadece ve sadece onun rızası için yapmaktır. Şayet hem insanlar görsün ve takdir etsin hem de Allah razı olsun diye yapılırsa bunun Allah katında kıymeti yoktur. Sadece Allah rızası için yapılan ibadet Allah katında makbuldür.

"Rasûlüm, de ki; ben her türlü şirkten ve gösteriştan uzak durup itaat ve ibadeti yalnız Allah'a has kılarak Ona kullukla emredildim." (Zümer Suresi, 11)

Yapacağımız bütün ibadetleri Allah için yapmak, mükâfatı ondan beklemek, sadece onun rızası için yaşamak, bizi ebedi mutluluklara; cennetten de daha güzel olan Allah'ın cemalini görmeye götürecektir. Bir Hadis-i Kutsî'de Rabbimiz şöyle buyuruyor: **"Kulum bana bir karış yaklaşır ben ona bir kol boyu (zirâ) yaklaşırım. Kulum bana bir arşın (70 cm civarı) yaklaşır ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim"** (Buhari, Müslim, Tirmizi)

Rasulullah Efendimizin Kulluğu

Allah'ı tanımada ve ona kullukta tek önderimiz ve rehberimiz, Rasulullah (sallallahü aleyhi ve sellem) Efendimizdir. Allah'a nasıl kulluk yapacağımızı onun sünnetinden öğreniyoruz. Namazın nasıl kılınacağı, zekâtın miktar, hacın yapılabileceği, orucun nasıl tutulacağı, Kur'an'da belirtilen miras hukukunun tamamlayıcı kısmını da Rasulullah'tan (sallallahü aleyhi ve sellem) öğreniyoruz. Allah'a kulluğun zirvesi odur. Ve o, bütün yaratılmışların en üstünü ve en şerefliisidir. Sonsuz cennet yolunda tek

Kulun Allah'a en yakın olduğu yer secdedir. Secdede iken çokça dua ediniz.

rehberimiz ve önderimizdir. Müslümanlara namaz kıldırırken, onları yormayacak şekilde kıldırıştır. Ama kendisi, gece namazlarında ayakları şişene ve ayakta duramayacak hale gelene kadar namaz kılmıştır. Hz. Aişe validemizin **"Kendini niye bu kadar yoruyorsun?"** demesine karşılık **"Allah'a çokça şükreden bir kul olmayayım mı?"** diye cevap vermiştir. O, Allah'a kulluğun zirvesini ibadetiyle ve ahlakıyla yaşamıştır. Kur'an'ın ifadesiyle **"Müslümanlara en güzel örnektir."** Kalbinde ve dilinde daima zikir ve istiğfar vardır.

Bize düşen vazife, ona daima salavat getirmek ve onu malımızdan ve canımızdan çok sevmektir. Ailemizde, toplumda onun ahlak ve davranışlarını taklit etmektir. Onun iki hadisi ile yazımıza son veriyoruz.

"Kulun Allah'a en yakın olduğu yer secdedir. Secdede iken çokça dua ediniz." (Müslim)

"Allah'ım, bütün günahlarımın üstünü ört, beni bağışla. Büyük-küçük, önceki-sonraki, gizli-açık hepsini bağışla." (Müslim) ■

ACILARIN, ÜMİTLERİN VE KİMLİK KORUYUŞUNUN
ARASINDA BİR DİRENİŞ HİKÂYESİ;

KUDÜSLÜ BİR AİLENİN HİKÂYESİ

Dr. Fahri Ebu Diyab

Kudüs Araştırmacısı / Kudüs

Tercüme: Mehmet Hanifi Abiç

Kudüs'ün Eski Şehri'nin daracık sokaklarında, mazinin kokusunun köhne havayla iç içe geçtiği noktada, çatısı kubbeli, Eski Şehir'in altında uzun yıllardır sürdürülen İsrail kazılarının etkisiyle duvarlarında zamanla yarık-

lar oluşmuş eski bir evde Filistinli bir aile yaşıyordu. Yıllar boyunca birçok zorluk ve değişime uğramış olmasına rağmen bu ev, tarihini, kimliğini ve mukaddesatını korurcasına sakinleriyle ve tarihi dokusuyla hâlâ dimdik ayakta duruyor-

du. Aile, günlük hayatına tan yeri ağarmadan kısa bir süre önce, Mescid-i Aksa'dan yükselen ezan sesine uyanarak başlıyordu. Mescid-i Aksa'ya ulaşmak hiç kolay değildi. Ailenin çocukları her gün işgal güçlerinin kurduğu barikatlarla kar-

Bu bizim gerçeğimiz. Ama toprağımızdan vazgeçmeyeceğiz. Kimsenin hakkımızı ve tarihimizi gasp etmesine müsaade etmeyeceğiz.

şlaşıyor, bazen geçişlere izin verilmeyen kontrol noktalarında durduruluyorlardı.

Çocuklardan biri şöyle diyordu:

- "Anne, ben de babamla sabah namazına Mescid-i Aksa'ya gitmek istiyorum."

Anne, bütün yorgunluğuna rağmen gülümseyerek oğlunun omzuna kefiyesini koyuyor ve şöyle diyordu:

- "Git oğlum. Buradaki bağımız sadece bedenen bulunmak değil; kimliğimizi, inancımızı ve kutsalımızı korumaktır."

Baba ve oğul, şafağın çiğniyle ıslanmış sokaklardan geçip eski bir duvarın üzerindeki yeni oluşan yarıkları gördüler. Baba fısladı:

- "Bu yarıklar yağmurdan değil... Altimızda yapılan tüneller kazılarında. Bunlar evlerimizden önce yüreklerimizi sarsmak istiyorlar. Ama biz kimliğimizden vazgeçmeyeceğiz; inancımızı değiştirmelerine, mukaddesatımızı yok etmelerine izin vermeyeceğiz."

Baba, namazdan döndükten sonra bütün Kudüslüler gibi gününe başlıyordu. Eski Şehir kapılarında birinin yanında küçük bir dükkânda çalışıyor, fırsat buldukça turistlere seramik ve hediyeleş-yalar satıyordu. İş yerine ulaşmak zordu; kontrol noktaları, kimlik denetimleri, her adımda gözlemciler...

Anne ise Eski Şehir'deki bir kız okulunda öğretmenlik yapıyordu. Her sabah, aniden barikatların kapatılması veya beklenmedik engellerin çıkması korkusuyla çocuklarıyla hızlıca vedalaşırdı. Çocuklar, eğitim müfredatları (**işgalciler tarafından**) güvenlik sebepleriyle kısıtlanmış, okul gezileri⁽¹⁾ ve oyun alanları olmayan, şehirde özgürce dolaşma imkânı bulunmayan mütevazı sınıflara sahip okullarda okuyorlardı. Ama yine de Kudüs'ü, sabrı ve barışçıl direnişi öğreniyor; kimliklerini, bağlılıklarını ve kutsallarını korumak için aidiyet, direniş ve bağ gibi kavramların ne ifade ettiğini bilerek büyüyorlardı.

Ailenin küçük bir bahçesi, ayva ve zeytin ağaçlarıyla dolu bir bağ vardı. Bu bahçe hem kimliklerinin bir parçası hem de mütevazı bir geçim kaynağıydı. Ama Kudüs'te hiçbir şey olduğu gibi kalmazdı; bazen yerleşimciler gelir, toprakları gasp eder, meyveleri çalar, bozgunculuğun ve öfkelerinin izlerini bırakırlardı. Baba

sabah erkenden bağı kontrol etmeye gider; bazen ağaçların kesildiğini, bazen meyvelerin çalındığını görürdü. Ve çocuklarına şöyle derdi:

- "Bu bizim gerçeğimiz. Ama toprağımızdan vazgeçmeyeceğiz. Kimsenin hakkımızı ve tarihimizi gasp etmesine müsaade etmeyeceğiz."

Ailenin çilesi bitmek bilmiyordu. Artık evleri Eski Şehir'in altındaki tünellerle ve kazılarla çevrilmiş durumdaydı. Her kış, su duvarlardan sızıyor ve yerin sarsıntılarını hissediyorlardı.

Bir akşam yemeği sırasında tavandan taş parçaları düşmüş, kızlardan biri korkuyla sormuştu:

- "Ev yıkılacak mı?"

Baba gülümseyerek cevap vermişti:

- "Ev yıkılırsa Aksa'nın önüne çadır kurarız, gitmeyiz. Burası bizim evimiz, tarihimiz, kimliğimiz. Toprağımızdan vazgeçmeyiz, inancımızı değiştirmelerine izin vermeyiz."

Tehlike altında yaşıyorlardı ama bu, Kudüs'te var olmanın bir parçasıydı. Dede bazen şöyle derdi:

- "Burada yaşayan kişi sabırla yoğrulmuş bir toprakta yaşıyor demektir. Şa-

*Günler zor, evet
ama biz yaşıyoruz.
Kudüs'ün bize ait
olduğunu, bugünkü
sabrımızın yarın
daha iyi bir günü
doğuracağını
gösteriyoruz.*

*yet güçlü kalamazsan bu şehrin zorluğ
belini büker; eğer inancın yoksa
güzelliği seni kör eder.”*

Zorunlu Göç Tehditleri ve Psikolojik Baskı

Aile, zorunlu göç ve tehcir planlarının tümünü reddederek kimliğine, tarihine, hatıralarına ve Mescid-i Aksa'ya olan yakınlığına sıkı sıkıya tutunuyordu. Zorla göç ettirilme tehditleri ve psikolojik baskı artık onların günlük yaşamlarının bir parçası haline gelmişti. Yıllar boyunca direnen komşuları, evlerinden ve topraklarından çıkarılmaya yönelik girişimlerin hikâyelerini onlara anlatıyordu. Bu hikâyeler, çocuklara sorumluluklarının büyüklüğünü fark ettiriyor ve aynı zamanda onlara vatana bağlılık ile zorluklar karşısında direnme duygusunu aşıyordu.

Geçim Sıkıntıları

Siyasi durumlar yüzünden (*Mescid-i Aksa'ya gelen*) ziyaretçilerin az olması ve

turizmin azalması, babanın işini neredeyse tamamen durma noktasına getirmişti. Faturalar ve vergiler her gün aile üzerinde baskı oluşturuyordu. Yiyecek sınırlıydı, temel ihtiyaç giderleri ise sürekli bir zorluk haline gelmişti. Tüm bunlara rağmen baba, çocuklarına her gün güven ve umut duygusu vermeye çalışıyordu. *“Günler zor, evet ama biz yaşıyoruz. Kudüs'ün bize ait olduğunu, bugünkü sabrımızın yarın daha iyi bir günü doğuracağını gösteriyoruz.”*

Ailenin günlük yaşamı kolay değildi; su bazen günlerce kesiliyor, belediye vergileri ise herhangi bir orta gelirli ailenin gücünü aşıyordu. Yıkımı ve gereklilikleri görüyorlardı ama bütün bunlara rağmen asla ayrılmıyorlardı. Hayatın tüm sıkıntılarına rağmen aile, akşam olunca mütevazı bir sofranın etrafında toplanıyor, ekme ve zeytinin kokusu eve yayılıyordu. Baba, o gün uğrayan yabancı turistlerden bahsediyordu.

Onlar sormuştu:

Bugünkü direnişimiz, yarınki umudumuzdur. Aştığımız her zorluk ve yaşadığımız her sabır anı, çocuklarımız için aydınlık bir yol inşa edecektir.

- "Neden gitmiyorsunuz, yaşamak için daha kolay bir yer aramıyorsunuz?"

Baba ise sakin bir tebessümle cevap veriyordu:

- "Çünkü biz burada misafir değiliz, ev sahibiyiz. Kimliğimizi, inancımızı ve kutsal değerlerimizi korumak için dimdik ayaktayız."

Mescid-i Aksa'daki Bağ: Ruhun Direnişi

Tüm zorluklara rağmen aile, gücünü Mescid-i Aksa'da buluyordu. Her ziyaret ruh için bir sığınak, her namaz ise bir güç ve sabır kaynağına dönüşüyordu.

Baba, büyük oğluna şöyle açıklıyordu:

- "Buradaki bağ yalnızca duvarları korumak değil; ruhumuzu, toprağımızı ve burada büyüyecek çocuklarımızı korumaktır."

Ortanca kız, bir gün Mescid-i Aksa'nın halısına özgürce oturacağı günü hayal

ederken küçük oğul ise babasının ardından şöyle diyordu:

- "Bir gün ben de bu mescidi koruyacağım."

Ramazan ayı bu aile için bambaşka bir güzellik taşırdı. Yolun zorluğuna ve işgal polisinin yoğun varlığına rağmen aile, komşularıyla birlikte huzur ve maneviyatı hissetmek; çocukların kalplerine aidiyet, bağlılık ve direniş duygusunu eklemek için Mescid-i Aksa'ya namaza giderdi.

Acı ve Umud Anları

Fırtınalı kış geceleri en zorlu olandı. Yağmur, çatlamış evin tavanından sızıyor; soğuk, duvarların arasından içeri giriyordu. Anne, küçük bir mum yakar ve çocuklara Kur'an okurdu. Baba ise elini çatlak duvarların üstünde gezdirir, her şeyi koruyabilmeyi temenni ederdi. Ama her zorlukla birlikte daha iyi bir yarına dair bir umut vardı: özgürce büyüyen çocuklara, prangalarından kurtulmuş bir Mes-

cid-i Aksa'ya, meyvelerle dolu çiçekli bir bahçeye dair bir umut... Çocuklar da bu umudu paylaşıyordu. En büyük çocuk, Kudüs'ün ve direnişin sesini dünyaya duyuracak bir gazeteci olmayı hayal ediyordu. Ortanca kız, güvenli bir okulda ve mahallede özgürce oynayabileceği bir oyun alanı istiyor; en küçük çocuk ise küçüklüğünden beri âşık olduğu bu toprakları korumak istiyordu.

Aile ve Toplumsal Dayanışma

Komşular ve arkadaşlar küçük bir destek ağı oluşturuyordu. Bütün etkinliklerde aralarında dualaşp yardımlaşıyorlardı. Mescid-i Aksa'ya yapılan her ziyaret sabır ve kararlılık adına bir ders oluyor, Kudüs hakkında yapılan her konuşma ise bir umut ve direniş mesajına dönüşüyordu.

Aydınlık Yarınlar: Bitmeyen Bir Hayal

Bir akşam, baba çocuklarıyla birlikte evin balkonunda oturup Kubbetü's-Sahra'yı seyre dalmıştı. Baba şöyle dedi:

- "Bugünkü direnişimiz, yarınki umudumuzdur. Aştığımız her zorluk ve yaşadığımız her sabır anı, çocuklarımız için aydınlık bir yol inşa edecektir."

Böylece aile, duvarları yarıklarla dolu ev, okul ve iş arasında geçen günlük yaşamını sürdürdü. Mescid-i Aksa'daki direniş ile gündelik zorluklar, acı ve sıkıntılar onların azmini kırmadı; aksine onları daha da güçlü ve inançlı kıldı. Sevgi, dayanışma ve sabır; onların hikâyesini bir ailenin direniş gücünün canlı bir örneğine dönüştürdü. Kudüs'te geçen her gün, ne kadar zor olursa olsun, daha iyi bir yarın için umut tohumları yeşertti. Sabır, direniş, kimliği ve kutsal değerleri koruma ise yalnızca fiziksel bir varlık mücadelesi değil, aynı zamanda stratejik ve ahlaki bir seçenek olarak kaldı. ■

Dipnot:

(1) Bu konu ile ilgili 39. sayımızda Suna Durmaz'ın kaleme aldığı "Kudüs'te Eğitim Mücadelesi" başlıklı yazıya müracaat edilebilir. (www.mirasimizkudusdergisi.com)

GAZZE AYNASINDA GÖRÜNEN AİLE RESMİMİZ

Yurdağül Karaköse
Uzman Aile Danışmanı

Hepimiz "**Ben**" diye başlayan cümlelerle kendimizi ifade ederiz. Gözümüzün gördüğü, aklımızın idrak ettiği kadarıyla bizi tanımlayan en önemli unsur, benliğimizdir ve insan bir bütünün parçası olduğunu bilmesine rağmen kendisine ve parçası olduğu dünyaya yabancıdır. Peki, **BEN** diye anlata anlata bitiremediğimiz aslında kimdir?

Bizleri yoktan var eden, ilahi sistemini mükemmel şekilde yaratan, noksanlardan münezzeh olan Yüce Yaratıcı, aciz insanoğluna, kendi varlığını ve varlığın nedenlerini anlamak ve tamamlanmaya çalışmak gibi bir vazife vermiştir. Aile ocağımız, tertemiz, en savunmasız ve masum halimizle dünya misafirliğinde ilk konağımızdır. Bebeklik halimiz adeta en güzel iklimi, toprağı ve koşulları hak eden bir tohumdur. Bir çocuğun yetiş-

kin olma serüveninde yolculuğun başladığı ilk liman aile olduğu için bir insanın buradan alacağı erzak, sonraki limanlarda kişinin yoldaşı ve hayatı anlamlandırması için temel oluşturacaktır. Bununla beraber, her ailenin, her kültürün kendi hikayesi vardır. Hepsinde ortak özellik; **kendi toplumunun oluşturduğu insanları bütün olarak değerlendirmek ve gelecek için insan yetiş-**

tirmektir. Böylece bir aile sadece kendi çocuğunu değil toplumun ferdi de yetiştirir. Bir yap-bozun parçaları gibi her insan topluma sürekli olarak bir şey katar ve bir şey alır. Toplumsal varoluş bu etkileşimle oluşur. Bu yüzden bir toplumdaki en temel değişimlerin tespitinde; ailenin değişen yapısı temel kriter olarak gözlemlenir.

Dünya genelinde dijital çağın dönüştürdüğü ve aile olgusunun da bir nevi değişime uğradığı bu günlerde Gazze halkının direnişinin ümmete ve dünyaya verdiği mesaj ve mücadele, hal diliyle adeta bizlere aile olmanın ve bir toplumun parçası olabilmenin önemini haykırıyor. Verilen mücadelenin en can alıcı noktası ise ailenin Gazze hakkında oldukça diri ve güçlü tutulmasıdır. Bunun yanında **"aile olma bilinci"**, toplumu **"benden öte biz"** bilincine götürerek, bu direnişte en küçüğünden en büyüğüne tüm Gazzelileri doğal birer direnişçi haline getirmiştir. Burada belki de almamız gereken en önemli ders şu sorunun cevabıdır: Aile bütünlüğü nedir, nasıl kurulur?

Gazze'deki katliam süresince ekranlarda gördüğümüz pek çok görüntüde, birincil ağızdan duyduğumuz örneklerde en temel nokta, hepsinin dinî ve manevî değerlere olan bağlılığı ve bunun hayatlarında olması gerektiği şekilde eyleme dönüşmüş olması olarak görünüyor. Bu ne demektir? Gazze'de açıkça Kur'an-ı Kerimi ya da hadisleri öğrenmekle kalmayıp, onların vermiş olduğu mesajı anlayan ve hayatında uygulayan bir topluluk mevcuttur. Babası ölen çocuğun arkasından ağlarken söylediği sözler bunun en güzel örneğidir.

"Babacığım beni şimdi sabah namazına kim uyandıracak?"

Bunu söyleyen çocuğun biliyoruz ki kendisinin de sabah namazına kalkacak kadar iradesi vardır. Peki **"ölüm"** gerçeğine olan yaklaşımımız gibi bizden uzak olmasını istediğimiz ve bu düşünce üzerinde kurduğumuz dünyamızda, küçücük çocuklar nasıl böyle olgunca ve teslimiyet içinde, sabırla ayakta kalma-

**Babacığım beni
şimdi sabah
namazına kim
uyandıracak?**

yı başarıyorlar? Her birindeki bu dünya hayatının geçici olduğuna olan inanç nasılda bu kadar net ve parlak kalabiliyor? Çocuklarımızın tırnağı kanasa bizler feryat ederken onlardaki bu direncin sebebi nedir? Yaşamlarında **ölümü hayata yoldaş kılmak ve bu teslimiyeti hayata yaymak** galiba en önemli etken olmalı. Belki bu fikre itiraz edip, yaşadıkları coğrafyanın sorunlarının sonucu olarak görebilirsiniz ya da böyle yorumlayabilirsiniz. Ancak tablonun böyle olması tek seçenek midir? Tabi ki hayır! Tam tersi bir senaryoda isyan eden, kahreden ve pes edip bu davadan vazgeçilebilen bir insan modeli de söz konusudur. İşte bunu anlamak için Gazzeli bir annenin hayattaki tasarrufu geliyor aklıma. Nasıl da vakur nasılda kendinden emin bir şekilde cevap veriyor soranlara o mücahide anne:

"Biz çok çocuk doğurmak zorundayız. Çünkü en az ikisi şehit, ikisi bize yoldaş ikisi de davamız için okuyup, ken-

disini yetiştirip insanlığa-insanlarımıza hizmet edecek."

Böyle annelerin yetiştirdiği çocuklar şimdi vatanları için mücadele veriyor. Biraz düşünelim ve hatta tefekkür edelim. Bizim çocuklarımızda bu kuvvet neden yok? Mutlaka vahim bir tabloda bunu test etmek zorunda değiliz. Günlük rutinlerde dahi anne-babasından destek isteyecek kadar güçsüz bıraktığımız çocuklarımıza biz ne verebildik? Onları en çok seven bizler, bir dava olsun ya da olmasın **İNSAN olma davasında** onlara neler öğrettik, nasıl örneklik ettik? Gazze'deki anne- babalardan alınacak ilk ders bu olmalıdır. Oradaki aileler yeni nesile neyi öğretmek istiyorlarsa evvela kendileri o değerleri hayatlarında yaşıyorlar. Çocukların hayata bakışı böylece net ve açık kalabiliyor. Belki dünyalık telaşlarımızda çocuklarımıza değerleri öğretmeyi önemsiyoruz hatta örnek olduğumuzu düşünüyoruz. Hatta yetmediğimiz yerlerde vakıf ya da güvendiğimiz kurumlardan destek alıyoruz. Ancak tıpkı yemeğin tuzunun eksikliğinin tadını direk etkilemesi gibi bir şeyler eksik kalıyor. Çünkü biz gerçekten inandığımız gibi değil inandırıldığımız hayatın yansımaları üzerine yaşıyoruz. Düşünceler inançlı, adanmış ve Müslümana ait, ancak duygular haz odaklı, bencil, çıkarıcı ve konformist kalabiliyor. Hal böyle olunca yaşadığımız bu ikilem, çocuklarımızın hayatında varlık sancısına dönüşebiliyor. Kendimiz Müslüman gibi düşünüp, seküler hayatın kurallarına göre hayatımızı kurguladığımızda, çocuklarımız da en kolay gördükleri yol hangisi ise kendilerine onu seçiyor. Çünkü aslında biz de öyle yapıyoruz ve ikilem dolu bir hayat tasavvurunun aktarımı kısır döngü şeklinde devam edebiliyor. Ziya Paşa'nın dediği gibi;

**"Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz,
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde."**

Diğer yandan, aynı evde dahi olsalar, her çocuğun anladığı ve yaşadığı hayatı, onun kendi hikayesini oluşturur. Çünkü hayatta hikayeler kişiler kadardır. Gazze halkı ile diğer dünya halkları ara-

sındaki temel farklılık, onların hikayelerine Yaratıcıları olan ALLAH'ı dahil etmeleridir. Onlar yaşanan her olayda Rablerinden güç alıp mücadele ediyor ve işlerin sonucunu O'na bırakarak teslim oluyorlar. *"Hasbünallahü veni'mel vekil"* nidası onlar için kendi isimleri kadar içlerine işlemiş.

İnsan psikolojisinde psikolojik sağlamlık dediğimiz kavram, en temel haliyle *"olanı kabul etmek"* ile açıklanır ve Gazzeli anne-babalar bu teslim olmuş hali sadece yaşamakla kalmamış çocuklarına da en güzel şekilde öğretmişler. Günümüz dünyasında çocuklara oyunun kurallarını koymanın şartlarını ve sonucun da her zaman beklediğimiz gibi olması gerektiğini öğretiyoruz. Rızık tek belirleyenin insanın yaptıkları ve dünyanın sundukları olarak yansıtıyoruz. Bu fikir ekseninden hayata bakınca çocuklarımızı yoğun stres altında ve belirsizlik içinde kaybolmuşluk hissinde bırakıyoruz. Çünkü her eylemin sonucunda en yüksek beklenti ve en yüksek kâr amacı var. Böylece olana bizler teslim olamıyoruz ki çocuklarımıza bunu

anlatalım. Şükürden ziyade şikâyet ve hep artan bir beklenti içinde kalmak, bizim hikayemize Allah'ı dahil etmeyişimizin bir göstergesidir. O'nun bize çizdiği kader planını ve cüz'i irademiz ile yapabileceklerimizin sınırlılığı ile birlikte Külli İrade'nin mükemmelliğini çocuklarımıza anlatmıyoruz. Peki biz henüz bu fikre tam inanmadan bu kritik bilgiyi hal diliyle nasıl anlatalım?

Velhasıl, popüler kültürün bireyselliği pompalayarak yalnızlaştırdığı ve kişiyi pek çok sorunda çözümsüz bıraktığı günümüzde Gazze halkının en büyük güç kaynağı değerleri ve aile birliği olmuştur. Dünyada Gazze halkının direnişi sadece imanî noktada güzide bir örnek değildir. Gazzeli anne-babalar çocuk yetiştirmede daha doğrusu Müslüman bir çocuk yetiştirmede örneğiyle çok şeyler anlatıyor. Yine yıllar önce, eşi ölmüş olan ve birden fazla çocuğuyla yaşam mücadelesine devam eden bir Filistinli hanıma sohbet esnasında sordular:

"Artık eşiniz yok maddi olarak nasıl geçim sağlıyorsunuz?"

Kendinden emin ve net bir cevabı vardı.

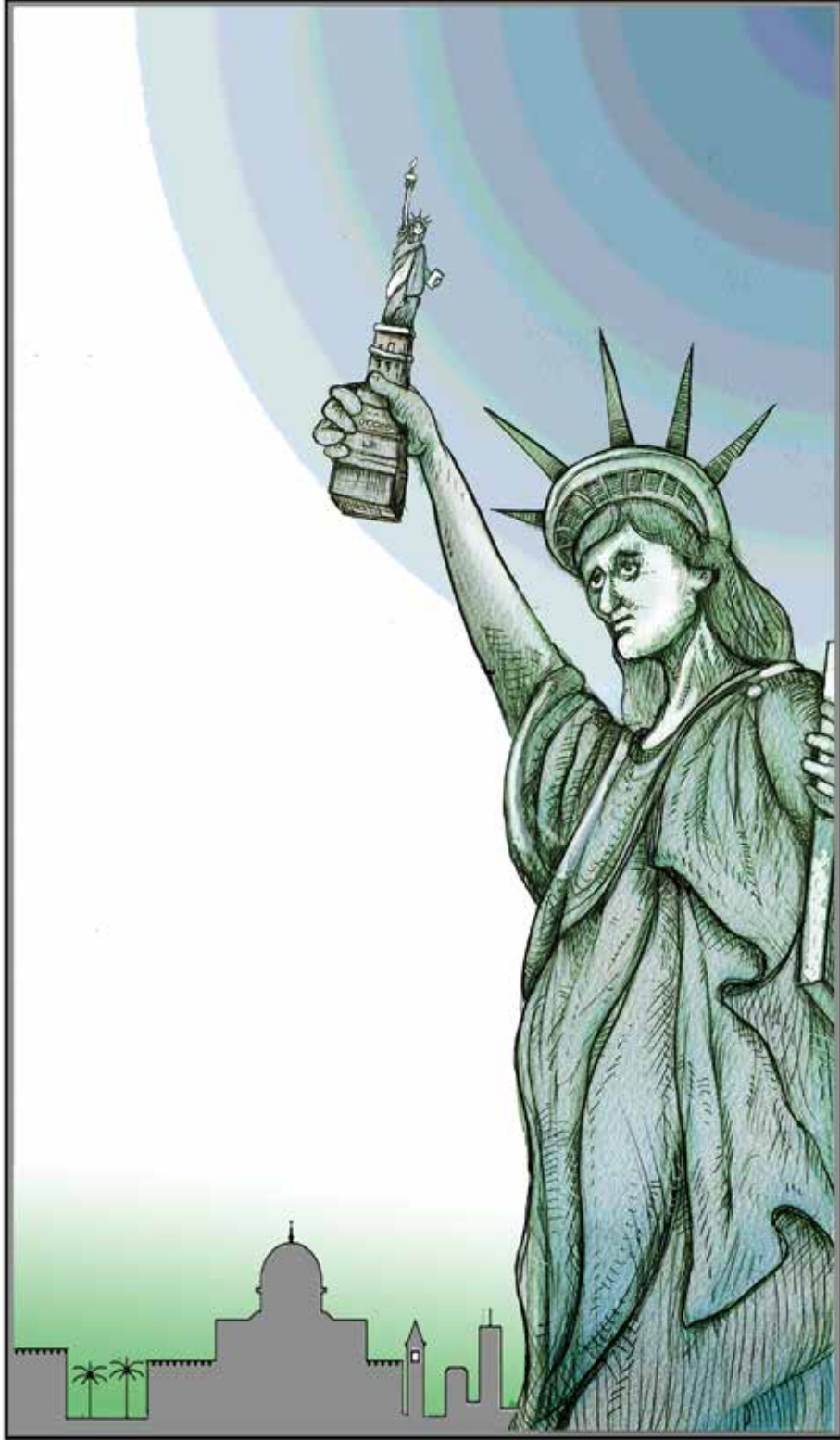
“

Ben eşimi hiçbir zaman rızık kapısı olarak görmedim. Rızık Allah'tandır.

”

Ne zaman dünya telaşında maddi kaygıya düşsem hep bu hanımefendinin cevabını anımsarım.

"Ben eşimi hiçbir zaman rızık kapısı olarak görmedim. Rızık Allah'tandır." Artık görülüyor ki bu cümle, sadece bir kişinin iradesini değil, Müslüman bir toplumun sahip olduğu özdeğeri yansıtıyor. Büyüğü ve küçüğü ile mücadele eden Gazze halkı, hem bize hem de bütün dünyaya Müslüman bir aile nasıl olur, yaşamlarıyla gösteriyor. Çünkü çocuk gelişimini incelediğimizde, henüz iradi olarak karar verme ya da muhakeme yapabilecek durumda olmayan masum yavruların söylediği cümleler anne-babaların, toplumun öğrettiği ifadeler olduğu görülmektedir. Sabrın ne olduğunu bilmeyen o tertemiz yürekler bize sabırla ilgili cümleler söylüyor sa bilelim ki o ailelerdeki anne-babalardan öğrenecek çok şeyimiz vardır. Peki bizler, çözüm bekleyen sorunlar yumağı olarak gördüğümüz genç ve çocuklarımıza neler öğrettik? Ellerine ne verdik ki, bugün bize kendi söylemlerimiz üzerinden savaş açıyorlar? ■

Hul

Çizgi: Hule Hanusic (Avusturya)

KUTSALIMIZ AİLE ve GAZZE’NİN SESSİZ ÇIĞLIĞI

Ahmet Avanlar

İnsan, dünyaya gelirken hiçbir tercihte bulunmaz. Annesini, babasını, ten rengini, dilini, memleketini kendi iradesiyle seçemez. Bu yüzden doğum, başlı başına bir kader tecellisidir. Kimiler dünya üzerinde bir ülkenin en güvenli şehrinde gözlerini açar; kimileri ise bombaların, yıkıntıların, kuşatmaların gölgesinde... Bu farklılık, hayatın başlangıcından itibaren bize gelip geçeceğimiz ve nihayetinde ebedi yurdumuza

göçeceğimiz, adına dünya denilen bu misafirhanenin aslında imtihan yurdu olduğunu anlatır.

Aile, insanın dünyaya açılan ilk penceresidir. Yoktan var eden Allah nasıl murâd etmişse O'nun dilediği anne babadan, O'nun dilediği coğrafyada bir insan dünyaya gelir ve bu konuda kulun herhangi bir iradesi yoktur. Bu kutsiyet içerisinde insan sevgi, merhamet, güven

ve aidiyet duygusunu önce anne kucağında, sonra baba himayesinde öğrenir. Çocuk ilk duası annesinin dudaklarından, ilk sabrı babasının ellerinden, ilk umudu kardeşlerinin gözlerinden alır.

Gazze’de Filistinli olarak dünyaya gelmek, işte tam da böylesi bir imtihanın en çetinini yaşamaya, sonunda da cennete talip olmaya aday olmak demektir. Çünkü Gazze’de doğan bir çocuk, daha

ilk nefesinde dünyanın en ağır gerçekle-riyle karşılaşır. Uçurtma uçuracağı gök-yüzünü savaş uçakları kaplamış, oyun oynayacağı sokaklar yıkıntılarla çevrilmiştir. Bu çetin imtihanda çoğu zaman masumiyetin sesi, siren sesleriyle bastırılır.

Bugün Gazze'de bu kutsal yuva, en ağır saldırılara maruz kalıyor. Gazze'de aile, sadece sosyal bir kurum olmaktan çıkmış; aynı zamanda varoluş mücadelesinin son sığınağı halini almıştır. Bombaların yıktığı binalar, çoğu zaman evin dört duvarını değil; annelerin hayallerini, babaların sorumluluklarını, çocukların oyunlarını paramparça ediyor.

Bir annenin sabaha karşı çocuklarını uyandırmak yerine enkaz altından araması... Bir babanın evladına okul çantası değil, hayatta kalma duası hazırlaması... Bir çocuğun en büyük korkusunun karanlık değil, gökyüzünden gelen sesler olması... Bunlar, Gazze'de aile olmanın günümüzde kalbimizi burkan ve üzerine uzun uzun tefekkür etmemiz gereken tanımları haline gelmiştir.

Oysa nasıl ifade ediyorduk: **"Aile, insanlığın ortak değeridir. Din, dil, ırk fark etmeksizin herkes bilir ki, aile dağıldığında toplum da dağılır."** Pekâlâ kendimize sormak lazım, bugün Gazze'de yaşayanlar sadece Filistinli bir ailenin değil, aslında hepimizin ortak vicdanının sınavı değil midir? Kaybolan her ev, yok edilen her sofraya, bizim insanlığımızdan da bir parçayı götürmüyor mu? Bugün Gazze'de bir çocuk annesiz büyüyorsa, yarın dünyanın herhangi bir yerinde merhametten bahsetmek nasıl mümkün olacak? Eğer babalar umutlarını yitirirse, toplumların direnci de yitip gitmeyecek mi?

Bu sorulara akıl ile, vicdan ile, ahlak ile vereceğimiz cevaplar, Gazze'deki aileleri korumanın, sadece bölgesel bir mesele değil, evrensel bir sorumluluk olduğu gerçeğiyle yüzleşmemize yetecektir. Çünkü Gazze'nin sessiz çığlığı bize şunu haykırıyor: **"Aile kutsaldır, aile dokunulmazdır."** Fakat bazı aileler Gazze'de bütünüyle nüfustan silinmiş ve dış mü-

Aile, insanlığın ortak değeridir. Din, dil, ırk fark etmeksizin herkes bilir ki, aile dağıldığında toplum da dağılır.

dahaleler ile parçalanmış durumdadır. Dünyanın hangi köşesinde olursa olsun ailenin yıkılması, insanlığın ortak geleceğine vurulmuş en ağır darbedir. Buna sessiz kalmak, duyarsız olmak en basit tarif ile gaflettir, cehalettir.

Bugün bize düşen, Gazze'deki ailelerin yaralarını sarmak için dua etmek, daya-

nışmayı artırmak ve adalet için sesimizi yükseltmektir. Çünkü aile; sadece kan bağından ibaret değildir, aynı zamanda vicdan bağıdır, değerlerimizin bağı sınırları aşarak bizi birbirimize kardeş kılar.

Kimse doğacağı yeri seçemediği gibi, imtihanlarla dolu bir hayata doğan Gazzeli, Kudüslü kardeşlerimiz de orada doğmayı kendileri seçmez. Ama orada yaşamak; Allah'ın kulumu imtihan ettiği, aynı zamanda ona şehadet, sabır ve izzet kapıları açtığı kaderdir ve bizler, bu gerçeğin farkında olarak; Filistinli kardeşlerimizin yükünü hafifletmek, dualarımızla ve imkanlarımızla onların yanında olmakla mükellefiz. Bu mükellefiyet sadece vicdanımızın, sadece merhametimizin, sadece sevgimizin değil bizzat imanımızın bize yüklediği sorumluluktur. **"Gazze bizimdir, kardeşimindir, İslam'ındır"** diyebilmek imkân meselesi değil iman meselesidir. Çünkü yaşanan imtihan sadece Gazze'de yaşayanların değil, kendini insan olarak tanımlayan, tüm insanlığın imtihanıdır.

Hâl böyleyken kendi ailemize bırakacağımız en anlamlı miras, yarınlara hazırladığımız evlatlarımıza vereceğimiz en değerli öğüt, ahirete götürceğimiz en kıymetli sermayelerden biri ve geleceğe bırakacağımız en özgün hikâye **"Gazze duruşumuz"** olacaktır. ■

TEMEL EĞİTİM YUVASI: AİLE

Mehmet Konak

Aile, çoğu zaman baba, anne ve çocuklardan oluşan bir birim olarak düşünülse de aslında arka planda çok daha geniş ve derin bir yapıyı temsil eder. Bu nedenle **"aile"** kavramı; kuramsal perspektifler, entelektüel arka planlar, temel kavramlar, varsayımlar ve önermeler bakımından birçok araştırmamanın konusu olmuştur. Sosyal, kültürel, tarihsel ve hatta fiziksel alanlarda kendine yer edinmiş bir olgudur.

İşlevsel açıdan aile; neslin devamını sağlamak, çocuğu beslemek, büyütme ve insan soyunun sürdürülmesini temin et-

mekle görevlidir. Farklı sosyal geçmişlere sahip aileler, yapısal ve işlevsel olarak birbirlerinden ayrışırlar. Aile hem biyolojik bir organizma hem de sosyal bir varlık olarak yaşam kalitesiyle çevresini; çevresinin kalitesiyle de kendini karşılıklı biçimde etkiler. Ailenin anlamı ve içeriği, sosyal çevre ve iletişim süreçleriyle birlikte şekillenir.

Kadim inancımıza göre, insanlardan oluşan aile, küçük bir **kâinat** gibidir. Aynı zamanda aile; soydan gelme, akrabalık, yerleşim düzeni, karı-koca birliği gibi unsurlarıyla milletin ve devletin örgütlü

temel birimidir. Modern dünyanın dayatmaları ve değişim baskıları karşısında ailelerin kırmızı çizgisi, kadim inancımızın ve kültürümüzün temel düsturları olmalıdır.

Ailenin Eğitimdeki Rolü

Genellikle eğitim kurumları, öğretim veren okullar olarak düşünülür. Oysa çocuğun **ilk öğretmenleri**; annesi ve babasıdır. Talim, terbiye ve te'dib süreçleri aile içinde başlar. Kadim inançlarımızda insan ve çocuk, **"Mükerrem"**, **"Münever"**, **"Eşref-i Mahlukat"** ve **"yaşı küçük fakat dünyası büyük"** bir varlık olarak

kabul edilir. Bu yüzden çocukların terbiyesi ve eğitimi öncelikle **anne ve babanın**, dolayısıyla **aile kurumunun** sorumluluğundadır.

Kadim inanç sistemimiz, aile bireylerinin haklarını açıkça belirlemiştir. Kültürel ve sosyal dokumuz, tarih ve değerlerimiz; **“adab-ı muaşeret”**, yani **insan ilişkilerini düzenleyen görgü ve usuller bütünü** vasıtasıyla şekillenmiştir. Adab-ı muaşeret eğitimi ailede başlar, toplumsal çevreyle güçlenir. Bu eğitimi içselleştiremeyen bireylerin aile kurumunda temel eğitimi sağlıklı biçimde alması zordur. Bu nedenle **her temel eğitim süreci, adab-ı muaşerete başlar** ve yaşamın her döneminde sosyal etkileşimle devam eder.

Temel eğitimin iki ana boyutu vardır:

1. Aklın temel eğitimi
2. Bedenin temel eğitimi

Ailede kültür, tarih, kadim değerler ve sosyalleşme gibi unsurlar, bu iki temel eğitim alanıyla iç içe verilmelidir. Böylece eğitim hem kalıcı hem etkili olur. Çocuğun eğitiminde **zaman, zemin ve enerji uygunluğu** gözetilerek; kültür, tarih, değerler ve sosyal örnekler, temel bilgilerle birlikte öğretilmelidir.

UNESCO'nun Eğitim Standartları Sınıflamasına (ISCED-F) göre temel eğitim; okuma, yazma, aritmetik gibi temel becerilerin yanı sıra tarih, coğrafya, doğa bilimleri, sosyal bilimler, sanat, müzik ve dinî bilgiler gibi alanları içerir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Millî Eğitim Temel Kanununa göre de temel eğitim, kız ve erkek tüm vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında ücretsizdir. Ancak örgün eğitim, büyük oranda **öğretim** odaklıdır. Oysa aklın eğitimi yalnızca bilgi aktarmakla sınırlı kalmamalı; **terbiye (eğitim) ve te'dib (edep kazandırma)** süreçlerini de içermelidir. Aile, çocuğa adab-ı muaşeret, vatan-millet-devlet bilinci, aidiyet duygusu ve ahlaki temelleri kazandırmakla yükümlüdür. Aksi halde eğitilmiş ancak aidiyetsiz bireyler yetişir.

***Ey iman edenler!
Kendinizi ve çocuklarınızı, yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun.***

Beden eğitimi ise aklın eğitiminden bağımsız değildir. Gerçek bilgi, **uygulamaya geçirilen** bilgidir. Aile, çocuklara bilgiyle birlikte beceri kazandırmalı, onları uygulama alanlarıyla tanıştırmalıdır. Ayrıca yeni nesillere aktarılmak istenen bilginin ailede içselleştirilmiş ve büyükler tarafından icra ediliyor olması gerekmektedir. Aksi takdirde söylem veya iddia, eylemin yerini tutmayacak ve en etkili öğrenme yeri olan ailenin doğal alanı söylem ile eylem arasındaki boşluğu öğretmekle yetiştirdiği çocukları boşluk duygusuna alıştıran bir yere de dönüşebilir.

Örneğin, ülkemizde kurumsal olarak Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve tıp kurumlarının başarısı, bilginin disiplinle **atölye, laboratuvar, proje, inovasyon, patent ve üretim** süreçlerine entegre edilmesinden gelmektedir. Aynı şekilde kırsal kesimdeki çocuklar, pratik yaşamın içinde öğrendiklerini uyguladıkları için daha özgüvenli ve hayata kolay uyum sağlayan bireylerdir. Bu durumda şehir ortamında da olsa **“temel eğitim kurumu olarak aile”**, çocukların öz bakım becerilerini geliştirmeli, ev içi işlerde ve sosyal etkinliklerde aktif rol al-

malarını sağlamalıdır.

Ailenin Sorumluluğu ve Çocuğun Hakları

Nitekim dinimizde evlat yetiştirmek, büyük ve önemli bir sorumluluk olarak görülmüştür:

“Ey iman edenler! Kendinizi ve çocuklarınızı, yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun.”
(Tahrîm Suresi 66/6)

İlk olarak, çocuğa verilen isim, hangi dilde olursa olsun bulunduğu toplumda alay konusu edilmeyecek ve küçük düşürmeyecek nitelikte olmalıdır. Bir olgunun hüviyeti, ona atfedilen isimde gizli olduğu gibi insanlar da isimleri ve isimlerine yüklenen anlam ile birlikte doğarlar.

İyi terbiye, çocukların aile üzerindeki en temel hakkıdır. Çocuğun en mükemmel şekilde yetişmesi; ahlaki faziletler, sosyal kurallar, dinî değerler, sanat ve hünelerle kazandırılmasıyla mümkündür. Ana-baba, tüm imkanlarını seferber ederek bu süreçte aktif rol almalıdır.

Bu bakımdan ana-babanın en mühim görevi, çocuklarını sadece büyütmek değil; onlara adaletli davranmak, eşit sevgi göstermek ve onları geleceğe dayanımlı biçimde hazırlamaktır. Eğitimin sevgi disiplini ile çocuklara dengeli biçimde verildiği ailelerde, öğrenme de kalıcı ve etkili olur. Sevgi yoksunluğu içinde büyüyen çocuklarda, güçlü kişilik gelişimi ve güven duygusunun yerleşmesi ile temel eğitimin kazanımları neredeyse imkânsız hale gelebilir. ■

Kaynaklar:

- 1) Fatma Yaşar Tunç TDV İslam Ansiklopedisi, Adab-ı muaşeret.
- 2) Mustafa Çağrıncı TDV İslam Ansiklopedisi, Edeb.
- 3) Süleyman ULUDAĞ, TDV İslam Ansiklopedisi Edeb.
- 4) Mehmet Gündüz, Türk Maarif Ansiklopedisi, Adab-ı Muaşeret.
- 5) Bekir Buluç, TÜBİTAK Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, “Temel Eğitim”.
- 6) TDV İslam Ansiklopedisi, “Çocuk”.

AİLEYE AÇILAN SAVAŞ: HEKATON'LA SON TANGO

Büşra Tektaş

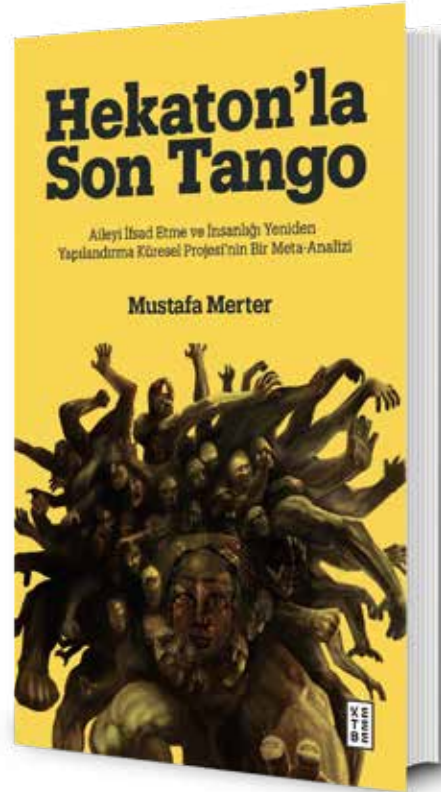
“**A**ralarında evlilik ve kan bağı bulunan koca, karı, çocuklar, kardeşler ve benzerlerinin oluşturduğu toplum içindeki en küçük bütün.” şeklinde tanımlanıyor aile. Sosyolojik olarak toplumun en küçük birimi kabul ediliyor. Kritik bir rol ve öneme sahip olan bu yapı toplumu bozmaya çalışanların da odağı oluyor. Ketebe Yayınları'ndan çıkan *“Hekaton’la Son Tango”* kitabında Mustafa Merter⁽¹⁾ tam olarak bu meseleye değiniyor ve sorunlarımızın temelinin aileyi düzeltmekten geçeceğini söylüyor.

Konunun ciddiyetini ifade etmek için Merter’in kitaba koyduğu alt başlığa bakmak yeterli: *“Aileyi İfsad Etme ve İnsanlığı Yeniden Yapılandırma Küresel Projesi’nin Bir Meta-Analizi.”* İçerik olarak düzenli ve sistematik bir şekilde ilerleyen kitap, üç ana bölümden oluşuyor ve ilk olarak aileye karşı açılan savaşın ana cephelerini sayarak başlıyor. Sırasıyla:

1. Kadim Terbiye Sisteminin Çökertilmesi konusuyla giriş yapan Merter önemli ama basit gözükken bir konuya dikkatlerimizi çekmiş oluyor. Aklıma *“İnsanlık, ilk günden beri bütün peygamberlerin üzerinde ittifak ettikleri bir söz bilir: Şayet utanmıyorsan, dilediğini yap!”* (B6120 Buhârî, Edeb, 78) hadisi geliyor. Bundan sonraki maddelere baktığımızda bu hadisin mahiyetini daha iyi kavrayacağız şüphesiz.

2. Kadın Hakları Derken *“Erkek Kadın”* Yaratma Projesiyle devam ediyor kitabımız. Kadınlara dalga dalga feminizmle birlikte zulmedildi. Acı çekip kıvranan kadınlar da bu zulüm, özgürlük ve eşitlik adı altında sunulduğu için sesini bile çıkarmadı. Öyle bir zamana geldik ki, kadınların rol karmaşası yaşadığı ve en çok da özlerini kaybettikleri bir dönemde bulduk kendimizi. Diğer cepheye zemin hazırlayan müthiş bir yapı taşı oldu bu durum.

3. Baba Otoritesinin Kasıtlı Olarak Yıktırılması: Evde sözü geçen aileyi koruma görev ve sorumluluğu bulunan babalarımız, kadınların girdiği rol karmaşası sebebiyle hayat-

Yazar: **Mustafa Merter**
Yayınevi: **Ketebe**

larına otoriteleriyle birlikte devam edemez oldular. Oysa otoritesi alınmış bir babalık, hadim edilmiş erkeklige denkti. Toplum "kısırlaştırma" projesi olarak feminizm ve yol açtığı aile sorunları ne yazık ki muhatapları durumun farkına varana kadar işi başka bir boyuta taşımış oldular.

4. Eşcinsel Hayat Tarzının, Her Türlü Cinsel Sapkınliğin ve Sübyancılığın Küresel Çapta Eş Zamanlı Olarak Artırılması: Bu kısımda eşcinsellikle birlikte hangi sorunları da hayatımıza aldığımızdan bahsediyor Merter. Bölümü sağlam bir altyapı ve bilimsel detaylarla donatarak etrafıca ele almış.

5. Toplumsal Cinsiyet İdeolojisinin Kadın/Erkek Farkını Ortadan Kaldırma Projesi: "LGBTQ+" denildiğinde "Q ve +" eklerinin geri kalan her türlü cinsel sapkınliğı içereceğini anlayamadı insanlık. Oysa bugün eşcinsel olduğunu söyleyen yarın köpek olduğunu da iddia edebilirdi...⁽²⁾

6. Tabii Duyguların Kasıtlı Olarak Başka Alanlara Yönlendirilmesi/Üstel Bir Hızla Artırılmış Hayvan Sevgisi: Bütün bu kısma kadar insanın fitratının ne kadar bozulduğuna şahit olduk. Buna rağmen yine de içimizde az da olsa kalmış olan fitrî duygular, sistemin çarklarının dönmesini engelleyebilirdi. Hele ki bu konu çocuk meselesini kapsıyorsa. Modern çağdaki söylemlere baktığımızda "böyle bir çağa çocuk getirmek, çok çocuğı olana okumamış ya da cahil gözüyle bakmak" gibi durumlarla karşılaşılıyor. Gariptir ki okumuş ya da bilgili olanların da çok çocuk sahibi olduğuna rastlamıyoruz. Söylemler ve ithamlarla aşağılanan fitri yapının boşaltılması için yerine alternatif olarak koyulan duygu hayvan sevgisi oluyor. Ve yerli yerinde yaşanmayan her duygu gibi bu da nasibini alıyor: Bastırılmış çocuk sevgisi, yerini abartılmış hayvan sevgisine bırakıyor.⁽³⁾

Kitabın ikinci bölümünde ise Merter, Aileyi İfsad Projesi'nin komuta kademeleri ve savaş alanlarını sıralamış:

Savaşların insanlık adına pek çok acı ve soğuk şekilde sürdürüldüğü yerler var elbette...

1. Görsel Medya Alanı: Bu bölümde Hollywood, Disney ve Netflix ile birlikte yürütülen algı sürecinden bahsediyor Merter. Yazılanları okudukça hayretimiz ve öfkemiz artıyor.

2. Sosyal Medya Alanı: Bu başlık altında ise temelde Zuckerland cephesi, Metaverse ve Tik Tok ele alınıyor ancak yapılanlara baktığımızda, bu çerçeveyi genişletmek mümkün. Toplumun ahlaki yapısını tahrip etmekle birlikte sapkınliğin reklamını yapmaları bakımından görsel ve sosyal medya alanları zirvedeki yerlerini koruyorlar.

3. Yapay Zekâ: Enformasyon çağında kendi bilgilerimizi ellerimizle veriyor olmak en hafif tabirle zekâ geriliğine işarettir. Ancak gerek sosyal medya gerek yapay zekâ ile bu tamamen gönüllü bir teslim ve şiddetli bir teşvik durumuna dönüşmüş durumda.

4. Politika Alanı: Sistemde söz sahibi olmak için politik alana da girmiş olan savaş ne yazık ki iyi yol kat etmiştir.

5. Hukuki Alan: Sürecin zemininin hazırlanması için gereken temel noktalardan biri hukuka uygun olmasıdır. Savaşı kitabına uygun olarak oynayan sistem, elbette ki bu alanı boş bırakmamıştır.

6. Psikiyatri ve Psikoloji Alanı: Son yirmi yılda revaçta olan psikoloji ve psikiyatri bölümleri ne yazık ki bu alanda büyük gol yemiştir. Bu konuda Mü-

cahit Gültekin'in de sorduğı şu soruyu sormak yerinde olacaktır: "Nasıl oluyor da DSM'de(*) hastalık statüsünde yer alan eşcinsellik oyla hastalık olmaktan çıkıyor?"⁽⁴⁾

Eserin üçüncü bölümünde Merter şimdiye kadar anlattıklarına genel bir değerlendirme sunarak tabloyu okurun gözünde özetliyor. Aynı zamanda kitabın ismine de konu olan Hekaton'un açıklaması yapılıyor. İlginçtir ki yazar, Hristiyanların ve Yahudilerin tarihinden de bahsediyor. Kitapta yer yer karşımıza çıkan oyunların arka planındaki isimlere baktığımızda ne yazık ki karşımızda aynı aktörleri görüyoruz. Sayfaları çevirdikçe oyunu ve bizimle oynayanları daha iyi anlıyoruz.

Merter bu bölümde kitabı bitirebilirdi, ancak böyle olsaydı okuru müthiş bir korku ve umutsuzluk hâli kaplardı. Kısa birkaç öneriyle de geçiştirebilirdi fakat Merter birinci ve ikinci bölümde ele aldığı başlıklara teker teker çözüm önerileri sunarak bitiriyor. Kitabın kapağını kapattığımızda müthiş bir aydınlanma ve aynı zamanda sorumluluk hissediyoruz. İşte bu kısımda hepimize gücü nispetinde önemli roller düşüyor. Savaşların sıcak şekilde yürütüldüğü yerler var elbet ama pek çok savaş da soğuk şekilde sürdürülüyor. Bizler ise yürütülen bu soğuk savaşta ne yapacağımızı artık daha iyi biliyoruz. ■

Kaynakça:

(1) Merter, M. (2023), *Hekaton'la Son Tango*, İstanbul, Ketebe Yayınları.

(2) *What is a Woman? Belgeseli*, Matt Walsh.

(3) Bu konuyla alakalı ayrıntılı bilgi için bkz.: <https://www.star.com.tr/acik-gorus/saldirgan-sokak-kopeklerinden-ozur-dileyecek-hale-nasil-geldik-haber-1712688/>

(4) Gültekin, M. (2020), *Algı Yönetimi ve Manipülasyon*, İstanbul, Pınar Yayınları.

Dipnot:

(*) *The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, kısaca DSM, *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı*. Zihinsel hastalıklar için bir tanı ölçütüdür. Amerikan Psikiyatri Birliğı (American Psychiatric Association) tarafından yayımlanır.

“Yahudiler, Hayber’e Geri Dönmeye Çalışıyor!”

Yasir Feten

Röportaj: Meryem Hacıoğlu

Yasir Feten

Ortadoğu ve Uluslararası İlişkiler Uzmanı

► **Sizi tanımakla başlayalım. Sizi Ortadoğu’ya götüren süreç neydi, bizimle paylaşır mısınız?**

► 1988 İstanbul doğumluyum. İlkokul, liseyi İstanbul’da okudum. Üniversite ve dil eğitimi için de Ortadoğu coğrafyasını seçtim. Beni bu noktaya götüren, Allah rahmet eylesin, Sinan Abi’ydi. Bir tavsiyesi üzerine bu yola girdim. Kendisi geçtiğimiz senelerde vefat etti. O süreçte benim Ortadoğu maceram başlamış oldu. İlk olarak Mısır’da dil eğitim aldıktan sonra Sudan’da üniversiteye başlayıp Türkiye’ye döndüğümde yüksek lisansımı burada tamamladım. Bölgede görev yapan birçok sivil toplum kuruluşunda yer aldım. Ortadoğu’yu tanımaya Mısır’dan başlamış olmam, bölgeyle olan irtibatımda o köklü bağların sağlanmasında önemli etkiler oluşturdu.

► **Ortadoğu ve Filistin özelinde konuşacak olursak; mülteci olmak ne demektir? Mülteci olmak diğer dünya devletleri üzerinde bir kriz midir? Mülteci kamplarındaki genç nesiller geleceğe nasıl bakıyorlar?**

► Mülteci olmak, sizin yerleşik bir düzeniniz olduğu halde dışarıdan gelen bir kuvvet tarafından kurulu düzeninizin tamamen bozulup bir kamp alanında, çadır ortamına sıkışmaya mecbur bırakılmanızdır. Hatta savaşın, açlığın, yaygın hastalıkların etkisiyle ölüme terk edilmektir.

Mültecilik bir seçim olamaz. Ayrıca her an herkesin başına gelme ihtimali olan bir şeydir. Mültecilik sizi konar göçer bir hayat yaşamaya mecbur kılar. Böyle bir hayatı insan kendi seçtiği zaman seyyah ya da gezgin olur ama mültecilikte kendi iradeniz dışında size dayatılan yerde, yine size dayatılan hayatı yaşamak zorunda kalırsınız.

Mülteci kamplarındaki genç nesillere geleceklere hakkında sorular sordüğümüzde, özellikle ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin, ümitvâr olduğunu ve hayaller kurduklarını görüyoruz. Mülteci kamplarında çalışırken onların bu hayallerini resimlere döktüklerine çok defa şahit olduk. Kimisi gökyüzünü, kimisi güzel bir evi ya da bahçeyi resmediyor. Genellikle evsiz kalmış, anne-babalarını kaybetmiş çocuklar sıcak bir ev ortamı, bahçeli bir yer çiziyorlar. Böylece psikolojilerini ve hayattan beklentilerinin ne olduğunu görüyorsunuz. Mesela kimisi mühendis olmak ister, mimar olmak isteyen çok çıkar, yeni bir ev, yeni bir yer yapmak için. Kaçmak için hayal kuranlar pilot olmayı, aile fertlerini sağlık sorunları sebebiyle kaybedenler doktor olmayı ister. İçinde bulunduğu durumda en çok neyin aciziyetini yaşıyorsa ona uygun hedefler koyarlar ve bu hedefleri de kaybetmezler. Çünkü hedeflerini, ümitlerini, hayallerini kaybetmek onlar için hayatlarını kaybetmek gibidir.

► Peki sizce günümüzde mültecilik Dünya'da nasıl ele alınıyor?

► Dünya devletleri üzerinde bir mülteci krizi var mı? Kesinlikle var. Baktığınız zaman dünya çapında mültecilerin barınması, beslenmesi gibi konuların hepsi aslında bir yükür. Bu yük, birçok devletin insani yardım kurumları başta olmak üzere, bunların altındaki sivil toplum kuruluşlarına da yansımaktadır. Mesela bizim açımızdan bakarsak, günümüzdeki sivil toplum kuruluşları ile Osmanlı dönemindeki vakıfların işleyişinde de önemli bir fark var. Osmanlı'da bir vakıf kurulduğunda vakfın giderlerinin karşılanabilmesi için gelir kaynağı elde edecek birimler de inşa edilirdi. Fatih'teki Sahn-ı Seman Medresesi ve etrafına kurulan çarşıya baktığımızda bunun güzel bir örneğini görüyoruz. Oysa bugünkü sivil toplum kuruluşları; dünyadaki kriz-

Mülteci olmak, sizin yerleşik bir düzeniniz olduğu halde dışarıdan gelen bir kuvvet tarafından kurulu düzeninizin tamamen bozulup bir kamp alanında, çadır ortamına sıkışmaya mecbur bırakılmanızdır.

lere doğrudan çözüm sunmak, bunları bir nebze olsun iyileştirmek amacıyla kuruluyor. Mültecilerin durumu, dünyadaki insani yardım hareketlerinin ve sivil toplum kuruluşlarının işleğini yönlendirir hale geliyor.

Bu kriz ortamı ciddi bir sermaye israfına da yol açmaktadır. Devletlerin çıkar çatışmaları yüzünden STK'ların fonlanması devlet eliyle değil, diğerkâm Müslüman ve gayri müslim halk tarafından sağlanıyor. İhtiyaç sahibi konumundaki mültecilerin ihtiyaçları böylece STK'lar aracılığıyla bağışlarla toplanan para akışıyla sağlanmış oluyor. Devletlerin iç ve dış siyaseti de ister istemez bu durumdan etkileniyor.

► **Güncel duruma gelecek olursak, Gazze'de çok ciddi bir sıcak savaş devam ediyor. Hatta maalesef Batı Şeria'da da benzer görüntüler yaşanmaya başladı. İşgalci İsrail, Batı Şeria'da ne yapmaya çalışıyor? Batı Şeria Gazze'ye mi çevrilmek isteniyor?**

► İsrail'in bakış açısına göre, Filistin tamamen yok edilmiş durumdadır. Trump seçime gelirken, Trump'ın ekibi

Batı Şeria'ya işaret etmedi. İki devletli çözüme hayır dedi, Filistin diye bir yerden bahsetmedi ve Trump'ın lobi si İsrail tarafından ciddi manada desteklendi. İsrail lobisi tarafından Trump göreve geldiğinde, İsrail'in oradaki saldırganlığı daha da arttı. Şu anda İsrail'in yayınlamış olduğu haritalarda, sözde açıklamalarında Filistin'in Batı tarafını yok saydığı görülebiliyor. Cenin gibi büyük mülteci kamplarını yerle bir ettiler. Üstelik Cenin, Filistin'in Batı Şeria'daki en eski kamplarından biridir. Fakat burası bile yerle bir edilmiş durumda.

Hatta şöyle bir durum vardı: Cenin mülteci kampına biz 2023'ün sonlarında girmeye çalıştığımızda kampa alınmadık. Bir gün sonra girmek zorunda kaldık. Bunun sebebi İsrail'in kapıyı kendi kafasına göre kapatmasıydı. Mesela Filistin'in Batı Şeria tarafında katliam yaparken insanları geri çevirebiliyor. Bunu hem diplomatik heyetlere hem de sivil toplum kuruluşlarına dayatabiliyor. Bazı yerleri zaten Gazze'ye çevirdi, havadan vurdu. İntifadadan bu yana, ilk defa Filistin yönetimine ait toprakları hedef aldı. Yıllar sonra İsrail, Filistin yönetiminin bulunduğu bölgelerde savaş uçaklarıyla Ramallah ve Nablus'u yerle bir etti. Bu durum Gazze ile aynı kefeye koyuldu, ancak kendi insanların yaşadığı yere yakın olma sebebiyle kara operasyonları ve diğer savaş aletlerini kullandı. Savaşın en başında ordu savaş uçaklarıyla yerle bir etti. Hatta tüm gözler Filistin üzerindeyken 2024'te bu durum gerçekleşti.

► **Gazze ve Batı Şeria'da sıcak savaş devam ederken Kudüs'te de büyük bir baskı ortamı meydana geldi. Müslümanların hareket alanları daraltıldı. Sudan sebeplerle tutuklamalar, gözaltılar ve şiddet olayları yaşandı ve yaşanmaya devam ediyor. Bu süreçte Kudüs'ü neler bekliyor?**

Yasir Feten

Yıllar sonra İsrail, Filistin yönetiminin bulunduğu bölgelerde savaş uçaklarıyla Ramallah ve Nablus'u yerle bir etti. Bu durum Gazze ile aynı kefeye koyuldu, ancak kendi insanların yaşadığı yere yakın olma sebebiyle kara operasyonları ve diğer savaş aletlerini kullandı.

► Kudüs'te eskiden Müslümanların psikolojik üstünlüğü vardı. Tutuklamalar ve çeşitli şiddet olayları yaşandı ve yaşanmaya devam ediyor. Bu süreçte psikolojik üstünlük Müslümanlarındı. Biz Temmuz 2017'de Mescidi Aksa'nın cumaya kapatılması olayına bizzat şahit olduk. İsrail dedektörle arama yapmayı dahi denedi ancak geri adım atmak zorunda kaldı. Çünkü Müslümanlar psikolojik olarak üstündü. Gece gündüz eylem yaptılar, sokaklarda namaz kıldılar, dayak yediler, tutuklandılar ama yılmadılar.

7 Ekim ise Filistin ve bölge halkı için bir milat oldu. İsrail 7 Ekim'den sonra olağanüstü hâl ilan etti. Olağanüstü hâl ne demek? Silahlı bir Yahudi bir Filistinliyi öldürdüğünde, hiçbir şekilde mahkeme dosyası açılmıyor ve bu sayede de Filistin tarafında birçok kişi öldürüldü. O dönemde, ben Kudüs'teyken Kudüs'te sokaklar bomboştu. Bir arkadaşım, akşam vakti çocuğuyla sokağa çıkmak istemediğini söyledi, çünkü öldürülme riski vardı.

Bu durum, İsrail'in orada psikolojik üs-

tünlük elde etmesini sağladı.

Bugün Müslümanlar Mescidi Aksa'ya sayılı ve sınırlı sayıda giriyor; yaşları ve sayıları kontrol ediliyor. Kapılar tutuluyor, herkes alınmıyor. Herhangi bir tatsızlık durumunda, İsrail kapıda tutuklama yapıp insanları günlerce hapisanede tutuyor. Önceden de sertti ancak Müslümanların psikolojik üstünlüğü vardı şimdi ise bu üstünlük kısmen kaybolmuş durumda.

Mesela şu an İsrail Şam Kapısı'ndan tutun, Aslanlı Kapı 'ya kadar olan bölge komple demir ve tel örgülerle çevrili ve kapı önlerini kapattıkları zaman oraya kimse yaklaşamıyor. O barikatları bazen iki kademeye çıkarıyorlar böylece eski şehrin girişleri engelleniyor. Sur tarafına kimseyi yanaştırmıyorlar. Yaklaşanların üzerine göz yaşartıcı bomba, bazen gerçek, bazen plastik mermi kullanıyorlar. Bu uygulamalar insanları geri adım atmaya zorlayarak, Eski Şehrin içindeki sert tutuklamalarına ara vermeden devam ediyor. Müslüman turistlerin sayısı azalıyor, gayrimüslim turistler de az geliyor. Bu sebeple Mescidi Aksa çevresindeki Müslüman tüccarlar üzerindeki vergi borçları da artıyor; ödeyemeyenler dükkânlarını kapatıp çıkmak zorunda kalıyor. Peki dükkân kapattığınızda bir Müslüman orada yeni bir dükkân açabiliyor mu? Açamıyor. Bu sefer ne oluyor? Oradaki bir dükkânı daha bir Yahudi kapmış oluyor. Ve İsrail, Müslümanlardan aldığı arnuna (emlak) vergisini Yahudilerden almıyor. Böylece Eski Şehir de yavaş yavaş işgalci İsrail tarafından ele geçirilmiş oluyor. Bu da hem sivil hem askeri hem de psikolojik bir hareket etkisi olarak Müslüman halkı üzerinde baskı oluşturuyor.

► **Gazze Harbi, Kudüs'teki ve diğer bölgelerdeki (mülteci kampları dahil) Filistinlilere nasıl etki etti?**

► Batı Şeria tarafında 300.000 Filistinli

işçi, işgal edilmiş Filistin topraklarında işçi olarak çalışıyordu. Bu durum, yaklaşık 1,5-2 milyon Filistinlinin geçinmesine sebep oluyordu.

Günlük işgal edilmiş bölgeye girip çıkabiliyorlardı. Ama İsrail 7 Ekim'den sonra bu kapıları kapattı ve işçi alımını durdurdu. Bu durum insanlarda ciddi ekonomik kriz oluşturdu. Filistin'in Batı Şeria bölgesindeki işsizlik oranı çok yüksek, ekonomik kriz aileleri etkiliyor. Batı Şeria'da 5 milyona yaklaşan nüfusun yarısı bu durumdan doğrudan etkilenmiş oldu. Doğrudan etkilenmenin yanında dolaylı etkilenme de var. Batı Şeria ve diğer bölgelerde bulunan kamplar Filistinli mültecilerin yoğun yaşadığı bölgeler ve gayri resmi kamplarda bulunan, UNRWA'ya kayıtlı olmayan insanlar var.

-bu kısma özellikle değinmek gerekiyor- İşgalci İsrail'in oradaki üstünlüğü ve askeri operasyonları arttırmıştı. Bu durumdan sonra işsizliğin getirmiş olduğu ekonomik yük, yaşam koşullarının daha da zorlaşmasına sebep oldu. Batı Şeria baktığımız zaman ekonomisi, iş olanakları ve gündelik yaşam koşulları ile Gazze'den ve diğer Filistinli mülteci kamplarından daha yaşanılır vaziyeteydi. Şu anda bu bölge yavaş yavaş dibeye doğru gidiyor. İsrail orayı da ilhak etmenin derdine girmiş durumda.

► **Peki Lübnan, Suriye, Ürdün Mısır gibi diğer Arap devletlerinde ve Avrupa, ABD'de yaşayan Filistinlilerin yaşam standartları; sosyal, hukuki ve ekonomik şartları nelerdir?**

► Lübnan'daki Filistinlilerin nüfusu 600.000'e yakın ancak bunların vatandaşlıkları, kimlikleri bile yok, bunlar sadece Filistin yönetiminde "mülteci" olarak geçiyor. Bu insanlar ne Filistinli ne de Lübnanlı olarak kabul ediliyor. Temel haklardan yoksun kalan bu Filistinliler sahip oldukları geçici kimliklerle mülteci kamplarında yaşamlarını idame ettirme mücadelesi veriyor. Ya-

Bugün Müslümanlar Mescidi Aksa'ya sayılı ve sınırlı sayıda giriyor; yaşları ve sayıları kontrol ediliyor. Kapılar tutuluyor, herkes alınmıyor. Herhangi bir tatsızlık durumunda, İsrail kapıda tutuklama yapıp insanları günlerce hapisanede tutuyor.

ni siz Filistinlisiniz ve Lübnan'da bir mülteci kampındasınız ama sizin bir devletiniz yok! Filistin'e ait bir kimliğiniz yok Lübnan'a ait bir kimliğiniz yok.

Suriye'de de durum farklı değil. UNRWA ve BM'den alınan Filistin damgalı geçici pasaportlarla dolaşmak zorundasınız. Ürdün'de ise 10 milyon nüfusun yaklaşık 7,5 milyonu Filistinli ve bu Filistinlilerin çoğu vatandaşlığa geçmiş durumda. Ürdün pasaportu kullanıyorlar. Aslında baktığımızda yine en hallice Ürdün tarafını görüyoruz. Bunun bir sebebi de 1994 yılında ABD himayesinde Arabe Vadisi'nde imzalanan Ürdün-İsrail Barış Antlaşması'dır. Ürdün'e sürülen Filistinlilerin vatandaşlık ve yönetim hakları Ürdün'e verildiği için buradaki Filistinliler biraz daha rahat hareket edebiliyor. Mısır'da ise daha farklı bir durum var. Eğer Filistinli iseniz size kimse dokunmaz, halk tarafından kıymet görürsünüz tıpkı Türkiye'de olduğu gibi. Türkiye'de ise bugün Su-

riyeli bir mülteci yakalandığında deport edilebilir, geri gönderme merkezlerine alınabilir ancak bir Filistinli için böyle bir durum gerçekleşmez.

Mısır'da da aynı durum var. Mısır polisi Filistinlilere büyük sorunlar oluşturmaz, burada hayatlarına devam edebilirler. İsrail'e karşı 1948-56-67-73 yıllarında 4 büyük savaşa giren Mısır için de sınır meselesi sıcak bir mesele. Bunu çok sıcak ve canlı yaşadığından dolayı Mısır için Gazze konusu bu kadar hassastır. Bu sebeple Mısır'da yaşayan Filistinlilerin de Türkiye'dekiler gibi avantajlarının olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum ailelerin yaşam standartlarını doğrudan etkiliyor.

Avrupa ve Amerika'daki Filistinliler ise vatandaşlıklarını alabildikleri için daha güvende yaşayabiliyorlar. Ancak İsrail'e iade edilenler terörist suçlamalarıyla yargılanıp müebbetle cezalandırılıyor ve bir ömür hapisanelerde çürümeye terk ediliyorlar. Hapishane, nezaret şartları çok daha kötü. İsrail kendini her zaman bir hukuk devleti olarak tanımlıyor. Ama buna rağmen hukuksuz yargılanan Filistinliler orada en ağır şartlarda muamele görüyorlar.

► **Peki bu yaşam koşullarında Filistinli mültecilerin Kudüs ve Gazze ile bağları nasıldır?**

► Sürgün hayatında kendi düzenini kurmaya çalışan Filistinlilerin vatandaşlıkları elbette kuvveti bağları oluyor ancak bu durum koşullar değiştiği kadar farklılık gösteriyor. Mesela Lübnan mülteci kampına geçen hafta gittik. Hayatta kalmaya çalışıyorlar! Hayatta kalmaya çalışan bir insanın Gazze ile olan bağı nasıl olursa ancak o kadar olur. Filistin diasporasından çıkıp Avrupa'ya sığınmış ve Avrupa'daki akışkan hayata ayak uydurmuş birinin bağı ne olursa ancak o kadar olur. Mesela diasporanın içinde kalmış Ürdünlü Filistinlilerin tav-

İsrail kendini her zaman bir hukuk devleti olarak tanımlıyor. Ama buna rağmen hukuksuz yargılanan Filistinliler orada en ağır şartlarda muamele görüyorlar.

rı bu konuda çok daha serttir. Güncel durumu yakından takip ederler. Bugün Ürdün'e indiğiniz zaman çok yoğun bir takip görürsünüz, boykotun en çok uygulandığı ülkelerden biridir. Bunun sebebi de aslında diasporanın hep beraber toplu bir şekilde

yaşanmış olmasıdır. İsrail-Ürdün sınırında 2 kere eylem gerçekleştirildi, bu eyleme hem Ürdünlü vatandaşlar hem de Filistin asıllı vatandaşlar birlikte katıldı. Bunun sebebi bölgede yaşanan sıcak gelişmelere birlikte maruz kalmalarıydı. Yani baktığınız zaman Ürdünlüler en ufak bir şeyde zaten Ürdün-İsrail sınırına inerler, eylem yapmaya çalışırlar. Tabi araya bariyer girer, engel girer. Ama Ürdün tarafındaki eylemlerle, Ürdün'deki insanların bakış açısıyla diğer taraftakilerin bakış açısı aynı olmaz.

Bu sebeple insanların içinde bulunduğu sosyal-ekonomik düzlem onların ister istemez olaylara tepkisindeki farklılığı bize net olarak gösteriyor. Rahat bir hayat yaşayan bizler, mülteci kampında sadece ve sadece hayatta kalmaya çalışan bir insanlardan bir şeyler bekleme konusunda ısrar etmemeliyiz.

► Diaspora Filistinlilerinin, Filistin ile alakası son olaylardan sonra ne durumda? BM kararına göre geri dönme haklarını kullanmak istiyor-

lar mı?

BM kararı (geri dönüş hakkı) İsrail'in hiçbir zaman kabul etmeyeceği bir karar. Hukuki olarak kararlar alınmış olsa da İsrail'in bu kararlara hiçbir zaman uymadığını gördük. 500 Kişiyi hastanede vuran İsrail hiçbir şekilde yargılanmadan soykırıma devam etti.

Diaspora Filistinlilerinin vatandaşlıklarının olması, İsrail için bir avantaj oluşturuyor. İsrail, Filistinlilere vatandaşlık vererek işgalini meşru göstermeye çalışıyor. Filistinli nüfusunu düşürüp, kendisini meşru devlet olarak tanıtıp, Filistin topraklarındaki varlığını legalleştirmeyi amaçlıyor. Mesela bir arkadaşımın babası evlatlarına vasiyet olarak; İsrail vatandaşlığı alırsanız dünyada ahirette hakkımı helal etmiyorum demiş. Ailenin şu anda vatandaşlık alma hakkı var, İsrail onay veriyor ama babalarına söz verdikleri için almıyorlar.

► Filistin dışında yaşayan Filistinliler ve diğer Arap devletlerinde yaşayan halklar, mülteciler de dahil olmak üzere Mescidi Aksa'ya ne gözle bakıyor?

► Mescidi Aksa'nın sembolik bir anlamı var. Baktığımız zaman Mescidi Aksa'nın eski yerinde Süleyman Mabedi vardı. İsrail'in bölgeye gelişi, oradaki meşruiyetini kurma çabası, bunun yanında oradaki insanları katletmesi, sürgüne göndermesi, diğer devletlerle çatışmasındaki maksadı; mabedi yeniden inşa edip o eski şaşalı günlerine dönmektir. Şimdi bu mabedin yerinde Mescidi Aksa; Kubbetüs-Sahra, Kible Mescidi var. Mescidi Aksa'nın hakimiyeti kimdeyse bölgede de hakimiyet kuracak olması ve savaşın merkezi probleminin bu olması onu bir sembol savaşı haline getiriyor. Müslümanlar her yere Mescidi Aksa'yı çizirken Yahudiler duvarlarına Süleyman Mabedi çiziyorlar. Aslında bu bir anlatı ile İsraili Yahudiler Süleyman

Mabedini yeniden inşa ederek üstünlüğü ele geçirmeyi planlıyor. Eski Süleyman Mabedinin olduğu yerde bugün ise Mescid-i Aksa'nın bulunduğu yerde neler var? Emevî Mescidi, Kible Mescidi, Abdülmelik Bin Mervan Mescidi, mastabalar (açık hava derslikleri) var. Bunlar aslında baktığımız zaman, alanın içerisinde birer mescit. Aslında biliyorsunuz bu alanın bütünü mescit. Önemli olan bütün alanın korunmasıdır. Kubbetü's-Sahra'yı kaybederseniz tarihi kaybedersiniz. Bir yapının yerine bir başkası inşa edilebilir ama bu geri dönüşü olmayan bir felakettir. Kible Mescidi çok defa el değiştirmiş, çok defa eklemeler yapılmış gidiş gelişleri olmuş. Hz. Ömer (radiyallahu anh) geldiğinde Mescid-i Aksa metruk bir alanmış. Mevcut küçük mescit daha sonrasında büyütülmüş, Haçlılar gelmiş kiliseye çevirmiş. Sonra tekrar almışız Mescidi ve büyütüp farklı bir hale getirmişiz. Hani bunları yaparsınız yeniden yerine koyarsınız ama oraya Süleyman Mabedi yaptırmaya göz yumduğunuz zaman çok şey kaybetmiş olursunuz.

► **Kudüs'ün stratejik konumu diğer Müslüman devletler tarafından özellikle 7 Ekim sonrasında nasıl değerlendiriliyor?**

► Müslüman Devletler tarafından baktığımız zaman Mısır olsun, Ürdün olsun bu iki devlet sıranın kendisinde olduğunu net bir şekilde görüyor. Yani bugün Mısır, İsrail'in Sina sınırını istediğini görüyor. Hatta Suudi Arabistan'ı Medine-i Münevver'e kadar istiyorlar çünkü Medine'nin kurucusu Araplar ile Yahudilerdir.

Hatta Müslümanlar Kudüs'te slogan atarken ne derler?

"Hayber Hayber ya Yahud, Ceyşu Muhammed sevfe yeud." (Hayber'i unutma ey Yahudi, Muhammed'in ordusu dönecek.)

Mescid-i Aksa'nın bulunduğu yerde neler var? Emevî Mescidi, Kible Mescidi, Abdülmelik Bin Mervan Mescidi, mastabalar (açık hava derslikleri) var. Bunlar aslında baktığımız zaman, alanın içerisinde birer mescit. Aslında biliyorsunuz bu alanın bütünü mescit. Önemli olan bütün alanın korunmasıdır. Kubbetü's-Sahra'yı kaybederseniz tarihi kaybedersiniz. Bir yapının yerine bir başkası inşa edilebilir ama bu geri dönüşü olmayan bir felakettir.

Bunu söyleyerek Hayber'i hatırlatırlar. Onlar da Hayber'i bildiklerinden dolayı Hayber'e geri dönmek için çabalarlar. Bugün deklare ettikleri haritalarda Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) şehri Medine-i Münevveredir.

Biliyorsunuz Mekke'de Kureyşliler, Medine'de ise Yemen Arapları ile Yahudi

Evs ve Hazrec kabileleri ticaretle uğraşırdı. Dikkat ederseniz Suudi Arabistan ve BAE, BM'ye gitmeyerek Dışişleri Bakanlığı seviyesine katılım gösterdi. İsraili bölgede çalışsa da kendisinden bir toprak alınır da bazı şartları değişebilir diye geri adım atmaya başladılar. Mısır, Sina'da anlaşmayı iptal edip Sina'ya ordu yığdı. Bunun yanında Ürdün her ne kadar zayıf güçsüz olarak görünse de elinden geldiğince coğrafyadaki konumu ve Filistin konusuyla ilgili mücadele etmeye çalışıyor. O yüzden Suriye'yi etkileyen en önemli nedenlerden bir tanesi bu durumdur.

► **Bugüne kadar birçok Kudüslü, Filistinli, Türkmen insanla temasa geçtiniz ve çeşitli insani yardım faaliyetlerinde ve irtibatlarda bulundunuz. Bu süreçte unutamadığınız, sizi etkileyen bir anınızı bizimle paylaşabilir misiniz?**

► Lübnan'da uçağa gitmeden önce Güvercin Kayalıklarının önünde fotoğraf çekip çay içmek için orada oturacaktım. Fotoğrafi çekerken bir çocuk geldi. Üzerindeki ıslak şortu ile bize, Türk müsünüz, diye sormaya geldi. Türk olduğumuzu söyledik ve tanıştık. Çocuk, Halep Türkmen'i olduğunu, Beyrut'ta mülteci olduklarını, babasının rahatsız olduğu için bazen çalışıp bazen çalışmadığından bahsetti. Sonra biz ona ne yaptığını sorduğumuzda, çimmeye geldim ben buraya, dedi. Çimiyorum burada, sizde çimseniz, dedi. Sonra çocuğa, okula gidiyor musun, diye sorduk. Ben okula gitmiyorum ama annem bana okuma öğretti, dedi. Aslında mülteci olmanın verdiği baskı hissiyle kendisini ispatlamaya çalışıyordu. Bu, son yaşadığım üzücü bir anıdır. Aslında birçok hatıra var, yaşanmışlık var. Fakat orada mülteci bir çocuğun gözünden dünyaya bakmak ve onun kendini ispat etme çabası düşündürücüydü. ■

İslam Sancağını Kudüs'e Taşıyan Adaletli Komutan;

HZ. ÖMER

(Radiyallahu Anh)

Şenay Şeker

Adalet, Allah'ın yarattıkları arasında düzenin korunması, huzur ve emniyetin sağlanması için, Kuran'ı Kerim'in hükümlerine göre davranmaktır. Hak ve adalet anlayışı, kişiden kişiye değişmez, bilakis naslar ve bunlardan beslenen, ahlaki ve örfi davranışlar ve uygulamalar bireysel ve toplumsal adaleti sağlar.

Yaşadığımız coğrafyada son yüzyılda ortaya çıkan tabloya baktığımızda Müslümanların adalet konusu başta olmak üzere Allah ve Rasulünün (*sallallahu aleyhi vesellem*) hükümlerine karşı hassasiyet göstermeyerek zayıfladıklarına, buna mukabil de batılın zulmünü artırdığına şahitlik ediyoruz.

İnsanoğlu, yaratılışında bir takım yetenek ve yatkınlıklara sahiptir. Buna fitrat diyoruz. Allah Teala (c.c) kullarını hakka, iyiye, güzele ve doğruya meyilli yaratmıştır. Kimi insan yaratılışında kendisine bahşedilen bu güzellikleri ortaya çıkarıp hak yolunda kullanırken kimi de nefis ve şeytanın esaretinden kurtulamaz.

Allah, hakkı Ömer'in kalbi ve lisanı üzere yaratmıştır.

Adaletin Keskin Kılıcı Hattab Oğlu Ömer (ra)

Adalet denildiğinde akla ilk gelen isim olan müminlerin emiri Hz. Ömer'i diğer sahabelerden farklı kılan en önemli hasleti, inancındaki samimiye-tiydi. O, fitratında olan güzel ahlakını akıl ve iradesiyle buluşturmuş ve ilahi ilhama kavuşmuştu. Bu ilhamla onun birçok vahye muvafakat ettiği görülmektedir. Onun Rabbinin hükümlerine uygun görüş bildirmesi adaletin ve hakkaniyetinin nişanesidir.

Bununla ilgili Hz. Ömer şöyle dedi: *"Ben Allah'a üç konuda muvafakat ettim. Veya Rabbim bana üç konuda muvafakat etti: Ya Rasulallah! Makam-ı İbrahim'i bir namazgâh edinmeniz, dedim. Ardından şu ayet nazil oldu. (Buhari, Salat, 32)*

"Hani Kabe'yi insanlar için bir toplanma ve güven yeri yapmıştık. İbrahim'in makamını namaz yeri edininiz. İbrahim'e ve İsmail'e 'Bu evimi ziyaretçiler, kendini ibadete adayanlar, rükû ve secde edenler için temiz tutun.' diye emir vermiştik." (Bakara 125)

Ya Rasulallah! Hanımlarınızla iyiler de konuşuyor, kötüler de. Hanımlarınıza

emretseniz de örtünseler, dedim. Ardından "Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve mümin hanımlara dışarı çıkarken üstlerine örtü almalarını söyle, bu onların hür ve namuslu bilinmelerini ve bundan dolayı incitilmemelerini sağlar. Allah bağışlayıcı ve merhamet edicidir." (Ahzab, 59) ayeti indi.

Peygamberin hanımları bir konuda Hz. Peygambere karşı birleşerek tavır aldıklarında; eğer onları boşarsa Allah onların yerine daha da hayırlılarını verir, dedim. Ardından *"Ey Peygamberin eşleri! Eğer o sizi boşarsa, Rabbi ona sizden daha iyi olan, kendini Allah'a veren, inanan, boyun eğen, kulluk eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir." (Tahrim, 5) ayeti nazil oldu."*

Bunun gibi daha birçok ayeti kerimede Hz. Ömer'in isabet ettirdiği rivayet edilmektedir. Onun ilmini ve engin öngörüsünü Allah Rasulü (sas): *"Allah, hakkı Ömer'in kalbi ve lisanı üzere yaratmıştır."* buyurarak övmüştür.

Aralarında yakın akrabalık bulunan ve onun da ismi Ömer olan, Ebu Cehil de yeğeniyle benzer mizaçlara sahipti. Lakin o, iradesini hayra kullanmamış ve kıyamete kadar da kötü sıfatlarla anılan cehennem ehlinde olmuştur. Halbuki Allah Rasulünün (sas), İki Ömer'den biriyle İslam'ı aziz kılmasını istediği kişilerden birisiydi o.

İslam'ın Heybetini Taşıyan Müslüman

Hz. Ömer Efendimiz, heybetli ve sert mizaçlı oluşundan dolayı çevresindekiler ondan fazlasıyla çekinirlerdi. Bir gün yolda yürürken gençlerin onu görüp *"Durun, Ömer önden geçsin öyle gidelim."* dediklerini duydu. *"Eğer zulmetmiyorsanız benden niye korkuyorsunuz?"* dediğinde gençler, *"Valla-hi biz senden adaletten başka bir şey görmedik, lakin heybetinden korkuyoruz."* dediler. Hz. Ömer ellerini semaya açıp *"Ya Rabbi heybetimi artır."* diye dua etti. Evet Hz. Ömer Efendimiz ya-

pılı bir bedene sahip ise de onun heybeti ve vakarı boy bos ile değil bilakis hakka yakınlığı ile alakalıydı.

Soy bakımından Allah Rasulüne (sas) Ka'b ismindeki dokuzuncu dedesinden akrabalık bağı olan Hz. Ömer'in babası Hattab, annesi Ebu Cehil'in kız kardeşi Halime Hatun'dur. Bi'setin altıncı yılında yirmi yedi yaşındayken İslam ile şereflenmiştir. Kırkıncı Müslüman olan Hz. Ömer aslında Allah Rasulünün (sas) dualarının kabulüydü. Çünkü Efendimiz (sas) sıklıkla şu duayı ederdi: *"Ey Allah'ım! İki Ömer'den (Ömer b. Hattab ve Amr b. Hişam) biri ile İslam'ı aziz kıl, güçlendir." (İbn Hanbel, II, 95)*

Mekke müşriklerinin kışkırtmasıyla Allah Rasulünü (sas) öldürmek için yola çıkan Hz. Ömer'in hidayetine vesile olan, Taha Suresinin ilk ayetleri olmuştu ve artık İslam'ın aşikâr olarak yaşanacağı bir dönem başlamıştı. Hattab oğlu Ömer, Müslüman olmak için Allah Rasulünün (sas) huzurlarına geldiğinde kelime-i şehadet getirmiş ve Rabbinden geçmiş günahları için af dilemişti. Müşriklerin baskılarından dolayı bir müddet gizli tebliğ yapmak zorunda kalan Allah Rasulü (sas) ile beraberindeki Müslümanlar, Hz. Ömer'le birlikte elinde yalın kılıcı, tek-birler eşliğinde Kabe'ye yürümüş ve orada ilk defa namaz kılınarak, tavaf yapılmıştı. Rasulullah'ı (sas) öldürmeye yola çıkan Ömer, onda dirilerek dönmüştü. Bu durum müşrikler arasında şaşkınlık ve aynı zamanda moral bozukluğuna sebep olmuştur. Hz. Hamza ve Hz. Ömer gibi devrin en güçlü isimlerinin Müslüman olması İslam'a olan rağbeti artırmış ve gündün güne Müslümanların sayısı çoğalmıştır.

KUDÜS FATİHİ

Hz. Ömer demek Kudüs demektir. İslamiyet'ten sonra Beytülmakdis topraklarının fethi için ilk hazırlıkları Allah Rasulü (sas) başlatmıştı. İlimi, siyasi ve as-

keri hazırlıklar Kudüs'ün bir an önce layık olduğu İslami kimliğe kavuşması için atılan adımlardı. Fakat fethi Hz. Ömer Efendimizin halifeliği döneminde gerçekleşmiştir. On buçuk yıllık hilafet döneminde başta Kudüs olmak üzere Şam toprakları İslam'ın izzetiyle ve Hz. Ömer'in adaletiyle tanışmıştı. Öyle ki İslam'dan önce ve İslam'dan sonraki işgal dönemlerinde bu coğrafyaya kan ve gözyaşı hâkim olmuş, katliamlar ve işgalcilerin kendi milletlerine dahi uyguladığı zulümler ve adaletsizlikler yaşanmıştır.

Hız. Ebubekir döneminde Bizanslılarla yapılan ve zaferle sonuçlanan Ecnadeyn Muharebesi, Kudüs'ün çok yakında Müslümanların eline geçeceğinin habercisiydi. İslam ordularının baş komutanı Halid bin Velid (ra) ile beraber, Amr bin As (ra), Ebu Ubeyde bin Cerrah (ra), Şurahbil bin Hase-ne (ra), Yezid bin Ebu Süfyan (ra) gibi ordu komutanlarının başarısı ve fedakarlıklarıyla adım adım İslam toprakları genişliyor ve Kudüs'ün fethi yaklaşıyordu.

Hız. Ömer'in halifeliği döneminde Biladüş Şam topraklarının büyük çoğunluğu fethedilmişti. Devrin en güçlü devleti sayılan Bizans'ın, büyük yenilgi aldığı Yermük Savaşı esnasında tarihe not düşülen bir hadise yaşanır. Halife Ömer (ra), yenilmez komutan ünvanına sahip Halid bin Velid'e (ra), savaşlarda elde edilen başarıların kendisine nispet edilmesinden duyduğu endişe ve savaşlarda uyguladığı bazı stratejilerden rahatsız olması sebebiyle başkomutanlığa Ebu Ubeyde bin Cerrah'ı (ra) atadığını bildiren bir mektup gönderir. Savaşın ortasında eline geçen mektubu ordunun dikkatinin dağılmaması için açıklamayan büyük komutan zafer sonrasında halifenin buyruğunu okuyarak Ebu Ubeyde Bin Cerrah'ın (ra) başkomutanlığa atandığını açıklar. Allah Rasulünün (sas) terbiyesinde yetişmiş bu iki komutan, bu

Orda dur! Ömer (ra) baştayken fitne bu topraklara giremez!

kararı doğal karşılar ve aralarından en ufak bir gerginlik yaşanmadan cihat ibadetine beraber devam ederler.

Bu durumu fitne olarak gören ve halifeyi eleştiren bir kişiye karşı Halid bin Velid (ra): **“Orda dur! Ömer (ra) baştayken fitne bu topraklara giremez” der.** (Buhari, Menakib 25)

Hız. Ömer, kendisine itimat edilen yüce gönüllü bir devlet adamıydı. O, mazlumların gözü yaşlı Ömer'i, mahkemelerde haksızlığa uğrayanların dayanağı, gecelerde ise kimsesizlerin güçsüzlerin yardımcısıydı.

KUDÜS'E DOĞRU...

Yermük zaferinde sonra Hız. Ömer'in emriyle Kudüs şehri kuşatılmış ve İslam'ın bir gereği olarak elçiler vasıtasıyla Bizans patriği tebaasıyla birlikte İslam'a davet edilmiştir. Hız. Ömer aynı Mekke gibi Kudüs'ün de kan dökülmeden fethedilmesini arzuluyordu ve nitekim de öyle oldu.

Hız. Ömer, komutan Ebu Ubeyde bin Cerrah (ra) tarafından kuşatılan ve sonunda kan dökmeden alınan Kudüs'ün anahtarlarını Bizans patriğinden bizzat teslim almıştır. İtibarı için yüzlerce deve ile yollara düşüp, kaliteli libaslar giyinmemiştir. **“İslam'ın kendisi, bütünüyle izzettir.”** diyerek, yardımcısıyla tek bir deve sırtında sırayla yolculuk yaparak mütevazı cübbesiyle Kudüs şehrine girmiştir.

Bizans patriği kuşatma sonunda komutan Ebu Ubeyde bin Cerrah'a (ra) şehrin anahtarlarını ancak İslam halifesine teslim edeceği şartını bildirmişti. Bu durum kendisine mektupla haber verilen Hız. Ömer (ra) durumu, ashabi kiram ile istişare etmiştir. Hız. Osman ve birkaç sahabe gitmesinin uygun olmadığını savunurken Hız. Ali Kudüs'ün fethinin, İslam devletinin tüm dünyada tanınması yönünde önemli bir dönüm noktası olması, ayrıca kıyamete kadar bu mukaddes toprakların Müslümanlar tarafından kıymetinin daha iyi anlaşılması için gitmesinin daha uygun olduğu bildirmiştir.

Yardımcısıyla bir deve sırtında yola çıkan halife, çöl ikliminde günlerce süren yolculuktan sonra Cabiye denilen mevkide Halid bin Velid (ra), Yezid bin Ebu Süfyan ve diğer komutanlarla bir araya gelmiş ve birlikte Tekbir Dağı'na çıkarak Kudüs'ü temaşa etmişler, sevinçten tekbirler getirmişlerdi. Bu buluşmada Ebu Ubeyde bin Cerrah ile kucaklaşan Hız. Ömer (ra): **“Kardeşim! Seni öyle özledim ki, vallahi ci-had olmasaydı, seni devamlı yanımda görmek isterdim.”** diyerek hasretini dile getirmişti.

Bu söz üzerine Ebu Ubeyde (ra): **“Ey Ömer! Bu dünya buluşma yeri değildir. Bizim kavuşma yerimiz ahirettir. Bizim gayemiz İslam sancağını daha ileriye taşıyabilmektir.”** diye anlamlı bir cevap vermişti. Hız. Ömer'in o tarihi günde dört bin sahabeyle Kudüs şeh-

rine girdiği rivayet edilir. Bu mukaddes topraklar Hz. Adem'den (as) beri nice peygamberlere yurt olmuş, hicret yeri olmuştu. Son peygamber Hz. Muhammed'in (sas) İsrâ ve Miraç hadisesine şahitlik eden ve şereflenen bu mukaddes şehir, şimdi de İslam sancağının burçlarında dalgalanışına şahitlik ediyordu.

Emaname O'nun Adaletinin Mührüydü

Asırlardır esaret altında olan ilk kible ve mukaddes topraklarda yaşayan halk Hz. Ömer'in adaletiyle emniyetli bir dönemi selamlıyordu. Kudüs'ün fethinden sonra yayınlanan, Halid b. Velid, Amr b. As, Abdurrahman b. Avf, Muaviye b. Ebu Sufyan'ın (ranhum) şahitliğinde hazırlanan emaname barış ve huzurun ilk adımı olmuştur. **"Bismillahirrahmanirrahim. Bu eman müminlerin emiri, Allah'ın kulu Ömer tarafından İlyâ halkına verilen bir emandır."** diye başlayan bu tarihi belge; Kudüs halkının can, mal, ibadet ve her türlü haklarının korunacağına dair bir teminat idi. Bu, dünyada bir ilkti ve bu hükümler, sonradan gelecek İslam kumandanları ve devlet adamlarına da bir rehber olmuştur. Adalet buydu işte... Sadece kendi milletine, kendi taraftarlarına imkân ve özgürlük değil, himayesindeki herkese haklarını teslim eden bir adalet anlayıştıydı.

Hız. Ömer, tevazuyla girdiği şehirde diğer din ve milletler tarafından sevinçle karşılanmıştı. Bizans patriği ile beraber şehri gezerken namaz vaktinin girmesi üzerine patrik Sophroinus namazı Kıyame Kilisesi'nde kılabileceğini söylediğinde Halife Ömer'in buna itiraz ettiği ve burada namaz kıldığı takdirde kendinden sonra gelen Müslümanların bu kiliseyi mescide çevirmeye kalkışabileceklerini söylediği rivayet edilir.

Hız. Ömer ve sahabeler ilk olarak Mescid-i Aksâ'yı maddi ve manevi olarak

Eğer benden sonra peygamber gelecek olsaydı, bu kişi Ömer bin Hattab olurdu.

zilletten arındırıp layık olduğu hüviyete kavuştu. Kudüs'ün fethi, İslam'ın hakimiyetinin en önemli deliliydi. İslam demek; huzur ve emniyet demekti, barış ve özgürlük demekti. İnsanlar hak ve adaleti İslam'la tanıdı. Hız. Ömer halifeliği döneminde sistemli bir devlet yapısı oluşturmuş, kamu kurumlarını düzenlemiş ve İslam devletinin sağlam temeller üzerine bina edilmesine katkı sağlamıştır. Kudüs'ün fethiyle birlikte güç İslam'ın eline geçmiş, Roma ve Sasani devletlerinin bu bölgedeki hakimiyetlerine son verilmiştir.

Peygamber Övgüsüne Mazhar Olan Sahabe

Müminlerin emiri Hız. Ömer ilk halife olduğunda halkına sordu: **"Bir gün haktan ayrılırsam ne yaparsınız? Bir kişi ayağa kalktı ve "Seni kılıcımızla düzeltiriz."** dedi. Bunun üzerine ellerini açtı ve Allah'a (cc) hamdetti. Cabir (ra) rivayet ediyor: **"Hız. Ömer, Hız. Ebu-bekir'e, "Ey Allah'ın Rasulünden sonra insanların en hayırlısı! diye hitap etti. Hız. Ebubekir (ra.): "Ya Ömer! Sen bana böyle söylüyorsun ama Allah Rasu-**

lû'nden duyduğum. Ömer'den hayırlı bir kimse üzerine gün doğmamıştır." buyurdular. (Tirmizi, Hakim)

Rasulullah (sas): **"Eğer benden sonra peygamber gelecek olsaydı, bu kişi Ömer bin Hattab olurdu."** buyurdu. (Ahmed, Tirmizi ve Hakim)

Hız. Ömer; cennetle müjdelenmiş, Ashab-ı Bedir ordusunda yer almış ve Allah Rasulünün son nefesine kadar yanından ayrılmamıştır. Cesareti, merhameti, dosta güven düşmana korku veren duruşu ile müminlerin gönül dünyasında izler bırakan üstün bir şahsiyetin vasıflarını saymaktan aciz kalırız. O, Kuran ve sünnetten taviz vermeyen bir kul olarak yaşamış ve bir ömre nice başarılar sığdırmıştır. Onun adaleti sadece bireysel değil, toplumsal ve tüm insanlığı içine alan bir düşünceye sahipti.

Hız. Ömer Miladi 644 senesinde Medine'de Mescidi Nebevi'de sabah namazı kılarken Ebu Lü'lü adlı bir köle tarafından arkasından hançerlenerek şehit edilmiştir. On dört asırdır Hak ile batıl mücadelesinde Müslümanlar için onun ruhunu ve ahlakını taşıyan bir Ömer hep beklenedurmuştur. Bugün tüm dünya mazlumlarının ve tüm halkların umudu, Muhammedî ahlaka sahip Ömerlerin, Selahaddinlerin ve Yavuzların tekrar ümmetin başında yerini almasıdır. ■

Kaynaklar:

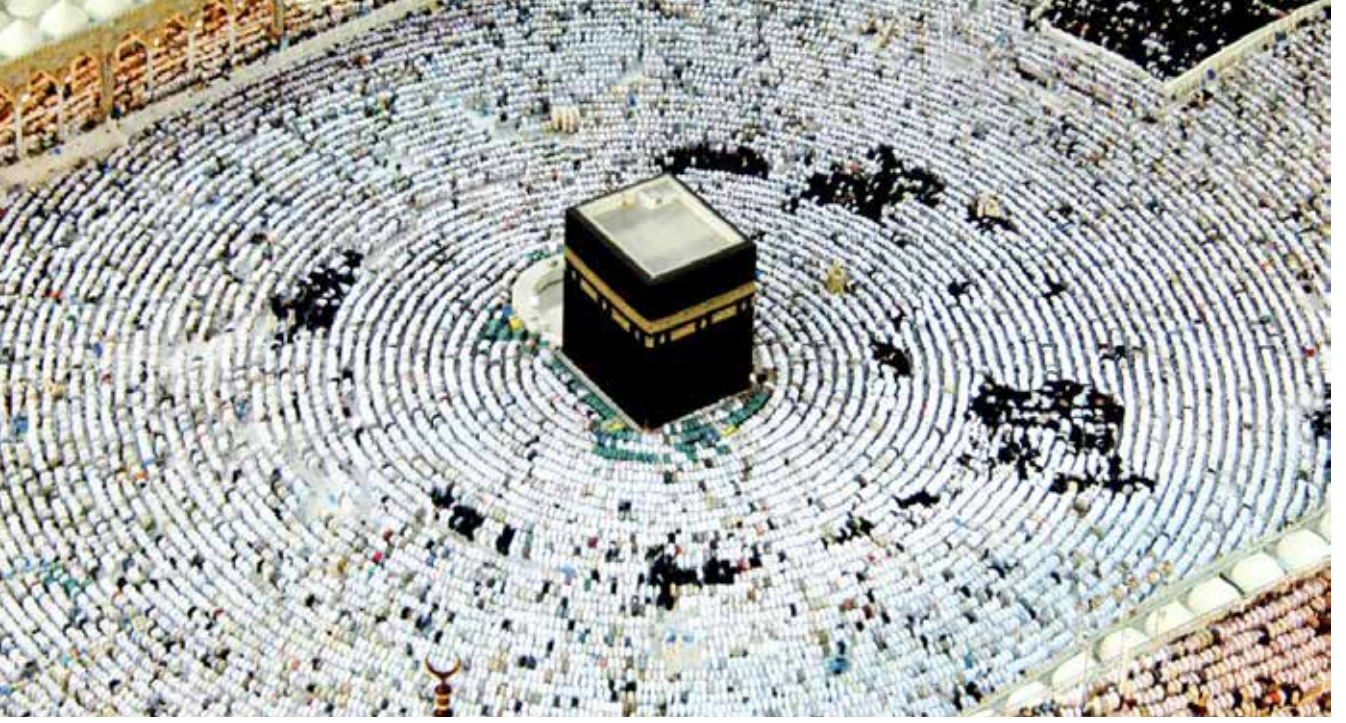
1) Hulafa-i Raşidin Dört Halife, Şemsüddin Ahmed Sivasi, Milli Gazete.

2) Uluslararası Hız. Ömer Sempozyumu, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Hadis Kaynaklarında Hız. Ömer'in Hangi Konularda Zikredildiği, Cemal AĞIRMAN.

3) https://isamveri.org/pdf/drg/D272958/2018/2018_AGIRMANC.pdf.

4) Hız. İbrahim'den Selahaddin Eyyubi'ye kadar KUDÜS, Suna Durmaz, Mirasımız Yayınları.

5) Muhammet Emin Yıldırım, Hız. Ömer ve Adaleti, Siyer Yayınları.

HACC

- Bir Davetin İzinde

Elif Sevimli

Bazı yolculuklar vardır planını yapamazsın, hazırlığını ise valizinle değil kalbinle yaparsın... İşte Hac da böyle bir yolculuktur. Rabbin davetiyle başlayan bu yolculukta kula düşün ise *"Lebbeyk Rabbim"* diyerek davete icabet etmektir. Dünya elbiseslerini çıkarır, kulluk elbisesine bürünür insan. Ne ünvan kalır, ne makam kalır geriye. *"Ben de geldim Ya Rab!"* diyen bir nefes kalır sadece...

Hac hatıraları başlığı altında şimdiye kadar sayısız yazı yazılmıştır. Her hac

yolculuğu kulun kalbiyle kurduğu bağı hikâyesidir ve bu hikâye herkesin kendi niyetiyle, oradan getirdikleriyle ve orada bulduklarıyla şekillenir. Tek bir niyette buluşan her dildeki ve renkteki davetliler, dünyanın dört bir yanından türlü meşakatlere katlanarak yola düşüp okyanusta cem olan su damlaları gibidir.

Hac vazifesi için kutsal topraklara attığın o ilk adımınla; *"Rahman'ın Misafirleri, Hoş geldiniz!"* ifadesiyle birlikte hem bir ikaz hem de müjde ile karşıla-

şırsın. Her adımına dikkat kesilirsin ve artık bilirsin ki O'nun en kıymetli misafirlerinden birisin.

Tevhitte buluşmanın, bir olmanın hazını yaşadıkça dilde *"Elhamdülillah"*, yolda yürürken *"Elhamdülillah"*, güneş tepede tavaf ederken yine *"Elhamdülillah"*. Her nefeste, her adımda hep o şükür yankılanır. Yağmur gibi yağın ilahi ikramların altında kalbini genişletirsin; her yudum, bir tefekkür, bir teslimiyet olur.

Hazırlığın Sessizliği

Bayramdan bir hafta önce varışımızla birlikte kıran haccına niyet etmiştik. Bayrama kadar ihramda oluşumuz, aslında nasıl bir Müslüman olmamız gerektiğinin provası gibiydi. Her hâline dikkat etmek, en küçük bir hatanın bile bedelini hemen ödemek tam da olması gereken bir kulluk bilincini hatırlatıyordu.

Hac; bir dönüm noktası, bir rahmet kapısıdır. Oysa yolculuk öncesi hazırlık seminerlerinde anlatılanlar valizlere neler konulacağı, hangi ibadetlerin yapılacağı, hangi kurallara uyulacağı, pamuklu giysiler, rahat ayakkabılar ve ibadet listeleriydi... Fakat valize ne koysan koy tamamlanmış hissi vermiyordu.

Bu arayışın karşılığında gönül dünyamda yankı bulan o rehberlik, cennet mekân Esad Coşan Hoca Efendi'nin 1993 yılında yaptığı Hac vazifesine dair kayıtlar oldu. Bir sefere, bir cihada çıkıyorduk ve bu ömründe belki bir kere yaşayacağın bir çağrıydı; çok fazla önem ve kıymet içeren bu davetin amacı gidip vazifeleri yapıp dönmekten ibaret değildi. Rabbimizin yılda bir kez, dünyanın dört bir yanından milyonlarca mümini bir araya toplamasının birden çok hikmeti vardı.

Kâbe'yi ilk inşa eden Hz. İbrahim'e **"Ey İbrahim! İnsanları hacca çağır!"** buyrulduğunda, o **"Ya Rabbi, sesimi kim işitecek?"** diye sormuş ve Rabbimiz, **"Sen çağır, duyuracak olan Biziz."** buyurmuştu. İşte o çağrı, o günden bugüne yankılanarak gelen bir davettir ve dilleri, renkleri, coğrafyaları farklı müminleri aynı gün ve tarihte bir araya toplar.

Aynı zamanda Hac; sadece bir ibadet değil, ümmetin istişare yeridir. Kalplerin birliğe kavuştuğu, nefislerin terbiye edildiği, kardeşliğin yeniden inşa edildiği bir buluşmadır. Orada anlar-

Hac; bir dönüm noktası, bir rahmet kapısıdır.

sın ki aslında bütün o yollar, bütün o hazırlıklar seni bir tek yöne tevhide bir olmaya götürmek içindir.

Kâbe ile Buluşma

Kâbe, ilk görenlerin nefesini kesen, dünyanın kalbi ve rahmetin yeryüzüne indiği merkezdir. Tavaf edenlerin gözleriyle bakmaya doyamadığı, şükürle kavuştuğu ama ilk gördüğü andan itibaren ayrılık gününün acısını yaşamaya başladığı yer. Artık su damlalarının bir olup oluk oluk dönmeye başladığı o merkezde, insan kalabalıklı değil, rahmetle çevrili hisseder kendini.

Bir süre sonra gün kavramı da karışır. Geceleri de gündüz gibi ibadet yapmak, az uykuyla çok zinde hissetmek oraya has bir şeydir. Geceleri tehecüdü cemaatle kılmanın, sabah namazından sonra güneşin damla damla üzerine doğuşuna tanık olmanın ta-

di, her vaktin hayrını adeta çıplak gözle görmek gibidir. Bir yanda kalbin dolarken bir yandan da gönlündeki fuzuli şeyler akıp gider. Kalp dolarken gereksiz olan her şey akıp gider; çünkü orası sadece kazancın değil, kaybedişin, terk edişin de yeridir.

Günlerimiz tavaf, namaz ve Kâbe'yi sevirle geçerken asıl hazırlandığımız o büyük gün gelmişti. Efendimizin (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) **"Hac Arafattır."** buyurduğu Arafat'a yönelirken kozamızın iplerinden kurtulup kanatlanmayı hayal ediyorduk. Haccın meşakkatli kısmı orada başlıyordu ama her meşakkat, bir rahmetin gölgesindeydi.

Arafat'ta vakfeye durmak... Ellerini açıp boynunu bükmek, gözyaşlarıyla af dilemek. Her damla, sanki günahların kalbinden çıkıp gidiyor gibiydi. Vakfe duasının sonunda **"Artık hacısınız."** sözlerini işittikten sonra gözyaşları içinde birbirine sarılıp tebrik eden kardeşler... İşte o an herkesin söylediği **"yeniden doğmak"** ile eşdeğerdi. Doğarken seçemediğimiz şartların aksine, burada artık seçim hakkımız vardı; hangi yolda, hangi niyetle yürüyeceğimizin sözünü vermiştik.

Arafat'tan sonra Efendimizin (*sas*) adımlarını takip edip Müzdelife'ye geçtik. Namaz ve vakfenin ardından gecenin karanlığında taş toplamak sadece bir fil değil, derin bir ders gibiydi. Her taş, bir niyet, bir kararlılık, bir teslimiyet. Sabah Mina'ya şeytan taşlamaya doğru yürümeye başladık. Yol da çok yaşlı, hasta, yorgun ve perişan ama ümitle gayretle sel gibi akan kardeşlerimizle aynı selin içinde yürüyorduk. Sanki cennetin kapısı açılmış, hepimiz o kapıya doğru ilerliyorduk.

Hz. İbrahim rüyası üzerine oğlu Hz. İsmail'i kurban etmek için yola çıktığında, şeytanın onları vazgeçirmeye çalışması gibi, biz de Mina'da kendi nefsimizle yüzleşmiştik. Elimdeki yedi taşı

Hac sadece bir yolculuk değil, bir dönüşüm ve bir sözleşmedir.

onlara yedi mana, yedi niyet, yedi ahit yükleyerek attım. Şeytanın insanın kalbine attığı o görünmez kancaları her taşla kopardım. Her atış bir karar, bir teslimiyet, bir *“Artık tarafımı seçtim!”* deyişiydi.

Ertesi günlerde diğer Cemrelere attığımız taşlar ise kararlılığın ve istikrarın nişanesi gibiydi. Çünkü Hac sadece bir yolculuk değil, bir dönüşüm ve bir sözleşmedir. İnsan her atışta, nefesine *“Ben bu yoldayım!”* demeyi öğrenir.

Medine’ye Yolculuk ve Veda

Efendimizin o kutlu doğumunun gerçekleştiği, İslam’ın doğduğu, Cebrâil Aleyhisselâm’ın Efendimizle (*sas*) ilk defa görüştüğü, ilk vahyin indiği o mübarek beldeden ayrılmak vaktimiz gelmişti. Son tavafımızı yaparken gözlerimizle Kâbe’yi yudum yudum emerek vedalaştık.

Bu bir veda değil, bir başlangıçtı aslında. Bizden kabul buyur Ya Rab!

Vedamız bir ayrılıktan çok, bir çağrının devamıydı. Zira bir vuslatın ardından, o vuslatın rehberine gitme vaktiydi artık. Medine’ye doğru yola çıkışımız Muharrem’in 1. gününe denk gelmişti - yani hicretin yıl dönümüne.

Asırlar önce aynı gün, aynı yollardan geçen o kutlu yolcuları düşündüm...

Canlarından çok sevdikleri Mekke’yi, Kâbe’yi ardlarında bırakıp zor şartlarda çölleri aşan o mübarek topluluğu... Otobüsün camından dışarı bakarken sanki onların izlerini takip ediyor gibiydim. Konforlu bir araçla bile kolay olmayan bu yolculuk, içimde bir hicret tefekkürü başlatmıştı. Dünyalık yüklerden, nefsin dar alanlarından daha geniş bir teslimiyete göç ediyorduk sanki.

Kavuşmak, insana içli içli söyleten bir şey. Menzilimize yaklaştıkça söylenen ilahiler, asırlar öncesinin o meşhur *“Tala’al Bedru Aleynâ”* ilahisine karışıyor. Medine insana hafflik, huzur ve selamet hissettiren bir şehir; bağrında dünyanın en kıymetli incisini taşımanın verdiği asaletle sükûnet içinde bekliyordu. Oraya vardığınızda, Asrı Saadet’te Efendimizi (*sas*) sevgiyle kucaklayan Ensar’ın samimi misafirperverliğini hissediyorsunuz.

Medine, Efendimizin (*sas*) nefesiyle yoğrulmuş bir sükûn şehridir. Her köşesinde *“Rahmeten lil-âlemîn”*’in izini hissedersiniz. Resûller Resûlü buyurmuştur ki:

“Beni vefatımdan sonra ziyaret eden, hayattayken ziyaretime gelmiş gibidir.”

Bu ne muazzam bir müjdeydi! Aynı zamanda da ziyarette takınılması ge-

reken edebin inceliğini hatırlatıyordu. Efendimiz (*sas*) hayattayken onu ziyaret eden herkesle görüşür, onları dinler, onlara dua edermiş. Biz de sanki o hayattaymışçasına aynı muhabbetle selamımızı sunduk ve şefaatinizi niyaz ettik.

Medine, İslam’ın kök saldı, kardeşliğin ve vefanın vücut bulduğu şehirdir.

Efendimizin (*sas*) Mekke’ye dönmeyip hayatının sonuna kadar burada kalması, ahde vefanın en büyük örneklerinden biridir.

Dört gün süren Medine günlerimiz, aslında bir ömür sürece kadar derin bir hatıra dönüşmüştü. Oradan ayrılırken artık geldiğimiz kişiler değildik. Bu yolculuk metafiziksel bir yolculuktu. Hem ruhen hem bedenen öğrenilen, ikram edilen, alınan, bırakılan, beklenen, susulan, anlaşılan, bazen de anlamadan teslim olunan bir olgunlaşma süreciydi.

İçimizde bir şey sessizce iyileşti, bir şey yerini buldu. Ve biz artık biliyorduk ki her dönüş, aslında Rabbine doğru süren bir yolculuğun devamıdır. ■

Gülşah Ertaş

"Gazze'nin Dipnotları"

Yazar: **Joe Sacco**
Yayınevi: **İttaki**

Joe Sacco'nun "**Gazze'nin Dipnotları**" kitabı grafik gazeteciliğin en çarpıcı örneklerinden biri sayılabilir. Bu çizgi roman genel olarak Filistinlilerin hayatındaki zorlukları ele alsa da özellikle bir olaya -1956'da Filistin'de gerçekleşen Han Yunus ve Refah katliamlarına- dikkat çekiyor. Yazar, klasik haber yazımının soğuk ve mesafeli dilinden uzaklaşarak hem çizgiler hem de tanıklarla tarihin unutturulmuş sayfalarını görünür kıyor.

Kitabın odak noktasında 1956 yılında Mısır-İsrail Savaşı sırasında Gazze Şeridi'nde gerçekleşen iki büyük katliam yer alır: Han Yunus Katliamı ve Refah Katliamı. Bu olaylarda yüzlerce Filistinli sivil, İsrail askerleri tarafından öldürülmüştür. Ancak bu yaşanan acı olaylar resmi tarihte ya kısaca geçilmiş ya da tamamen görmezden gelinmiştir. Yazar bu "**dipnot**" olarak anılan kırıntı bilgilerin peşine düşer.

Gazze'de yaşayan tanıklarla bire bir görüşmeler yapan Sacco, onların hafızalarında saklı kalan, kuşaktan kuşağa aktarılan acı

hatıraları gün yüzüne çıkarır. Çizimleri, tanıkların sesine eşlik eden görsel bir hafıza gibidir. Her kare savaşın yıkıcılığını, kayıpların ağırlığını ve suskunluğun yarattığı boşluğu görünür kılmaktadır. İşini hakkıyla yapabilmek adına Filistin'e gidip savaş söylüşileri yapan yazar bununla da yetinmeyip tarihçilerle de iş birliği yapar. Birleşmiş Milletler raporlarına değinir ve ortaya bu çalışma çıkar.

Kitap yalnızca geçmiş anlatmakla kalmaz, aynı zamanda bugün hala devam eden kuşatma, yoksulluk ve siyasi baskıları da göz önüne serer. Yazarın dili sert ama gerçekçidir. Tarafsız görünmek yerine tanıklara dayalı vicdan muhasebesi yapar. Yazar bu eseriyle yalnızca Ortadoğu'nun karmaşık tarihine ışık tutmaz, aynı zamanda "**Kimlerin hikayeleri tarihe yazılır, kimler unutulur?**" sorusunu sordurur. Bu yönüyle eser hem bir belgesel hem bir tarih sorgulaması hem de güçlü bir edebi-çizgisel argümandır.

Bu kitap okurunu sarsmak, düşündürmek

ve unutturulmuş insan hikayelerini yeniden hatırlatmak için yazılmıştır. Yazar bu çalışmasıyla çizgi romanın sadece bir eğlence aracı olmadığını aynı zamanda derin, belgesel nitelikli ve vicdani bir anlatım aracı olabileceğini göstermektedir. Yazarın en bilinen eserleri arasında Filistin, Gorazde: Savaş Günlükleri ve Güvenli Bölge Srebrenica gibi savaş bölgelerinde yaşanan insanlık dramlarını anlattığı eserler vardır. Çalışmalarında özellikle sıradan insanların hikayelerine odaklanan yazar büyük politik anlatıların dışında kalan, resmî belgelerde çoğu zaman yer almayan tanıkları öne çıkarır. Ortadoğu'yu ve Ortadoğu insanının yaşadıklarını görsellerle desteklenmiş bir okumayla zihnine nakşetmek isteyenler için başucu kitabı olacaktır. ■

Çocuk Hikâyesi

Yazar: **Jenny Molendyk Divleli**
Resimleyen: **Merve Özcan**
Yayınevi: **Karavan Çocuk**

Çocuklarımızın iyiliğini hatırlayıp onlarla iyi iletişim kurmak zamanımızın önemli meselesi. Tam bu noktada iyilerin ve iyiliklerinin ortaya çıkması için çabalayan, bu işi üstlenmiş ustaca mürekkep harcayan kalemler var ve bunun üzeri-

"Kudüs'ün Renkleri"

Zeynep Kaya

ne bir hikâyeden, Kudüs'ün Renkleri'nden bahsetmek istiyorum.

İman, "**Kudüs'ün Renkleri**" kitabının kahramanı olan bir kız çocuğu. Hikâyenin adından da anlaşılacağı gibi, "**Kudüs'ün Renkleri**", İman'ın gözünden, çocuklara Kudüs'ü tanıtan, bu esnada hayatlarını renklendiren bir öykü kitabı. Renklendiren diyorum çünkü renkleri öğretiyor.

Kitap, Kudüs'ün sahip olduğu farklılıkları, zengin ve derin kültüründen aldığını anlatıyor.

Filistin topraklarının zenginliklerinden doğal güzelliklerine, yöresel lezzetlerinden geleneklerine kadar her şeyi renkler üzerinden ve renkleri öğreterek yapıyor.

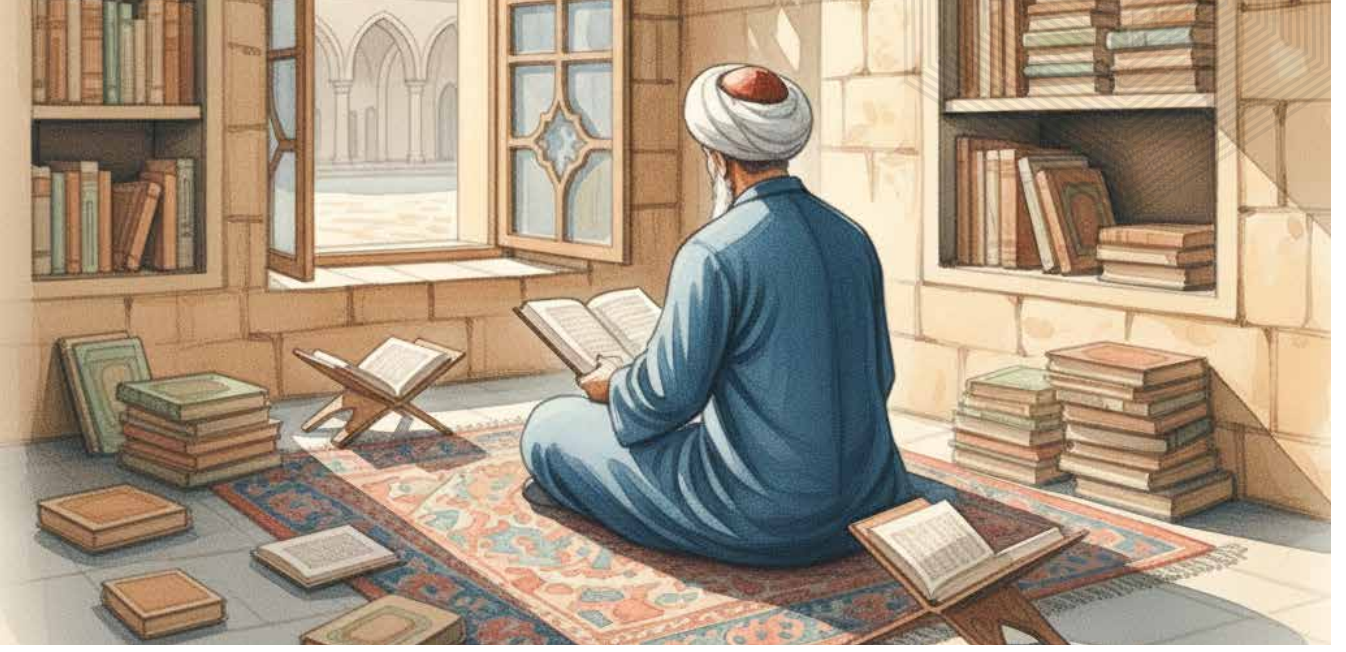
Şehirdeki sanat, altın kubbe, kubbenin ihtişamı, ağaçların yeşilliğinden ruhlara sığınan huzur, mavinin her tonu İman'ın gö-

zünden, dilinden ve kalbinden okuyucuya aksediyor. Kitabın son derece akıcı dili ve görsel bütünlüğü okuyucuda şiirsel bir etki bırakıyor.

Ayrıca, çocuklar Filistin'in asaletini, üzerindeki tarihi ışığı ve esarete gelemeyen duruşunu öğrenirken özgür Filistin bilincini de kalplerinde hissedecekler. Kudüs'ün üzerinde süzülen renkler aynı anda okunuyor, görülüyor ve hissediliyor.

Dört yaş ve üzeri herkes için önemli bir literatür olan eser, Karavan Çocuk Yayınevi'nden çıktı. Jenny Molendyk Divleli'nin kaleminden çıkan hikâyeyi, Merve Özcan'ın çizimleriyle görüyoruz.

Kimilerimiz, "**Acaba Filistin asli güzelliğine tekrar kavuşacak mı?**" diye düşünürken yavrularımız için biz o renklerin kendi topraklarında tekrar büyüyeceği müjdesini verelim. ■

Hâfız İbn Hacer El-Askalânî Bugün Mânen Hâlâ Yaşıyor

Dr. Nurullah Dağ

İslâm ilim geleneğinde Mısır'ın büyük bir yeri vardır. Mısırlı olsun veya olmasın nice büyük şahsiyetlerin ilmî çalışmalarında önemli merkezlerden biri hep Mısır olmuştur. Bu yazıya konu edindiğimiz Askalânî İbn Hacer de ilim yolculuğunu Mısır'dan başlatmıştır. Hatta o Mısır'da doğmuştur. Ama anne tarafından Filistin-Askalân'a nispet edilerek İbn Hacer el-Askalânî olarak tarihe altın harflerle ismini yazdırmıştır. Onun bu şöhretine olan tanıklığımız günümüz Gazze olayları-

na tanıklığımız kadar günceldir; zira o, ilim mahfillerinde baş köşede yer edinmiştir. Kalem aldığı eserler vasıtasıyla asırlardır ilim dünyasına ışık tutmaktadır.

İbn Hacer el-Askalânî bahtı gayet açık bir kişi olarak dünyaya teşrif etmiştir. Nitekim ailesinden ciddi bir servet kaldığından herhangi bir meslek edinmeye gerek duymamış ve zamanı müthiş şekilde kullanmıştır. Sürekli ilimle meşgul olmuş, ilme olan iştih-

yakı ile diyar diyar dolaşmış ve elde ettiği birikimle birçok eser kaleme almıştır. Tefsir, fıkıh, dil, edebiyat ve hadis gibi ilimlerde büyük dirayet sahibi olmuştur. En güçlü dirayetini de hadis alanında ve Buhârî üzerine yazdığı Fethu'l-bârî adındaki çalışmasında göstermiştir.

İbn Hacer üzerine bir yazı talep edildiğinde, Filistin davasına hiç olmazsa bu yönüyle bir katkı olsun istedim. Onun şöhretini, hadis ilmine katkısını

az çok biliyordum ama yeni bir bakış açısıyla araştırmaya başladığımda gördüm ki İbn Hacer bugün Filistin davasına manevi açıdan ışık tutan nadide bir isimdir. Özellikle *“El-İsâbe Fî Temyîz Es-Sahâbe”* namındaki eseriyle âdetâ asr-ı saadetten yansıttığı ışıkla ivme kazandırmaktadır.

İbn Hacer’in en önemli eseri Fet-hu’l-bârî olsa da el-İsâbe Gazze olayları sebebiyle daha güncel konumda gibidir. Eserin muhtevasını oluşturan sahabe hayatları Gazzeliler tarafından somutlaştırılmış durumdadır. Gazze’yi, Filistin’i gündemde tutmanın yollarından birisi de büyüklerin hayatlarının örnekliğidir; söz konusu eser en ideal kaynaklardan biridir. Sahabe hayatlarından elde edilen kazanımlar, okuyucusuna bir Gazzeli kadar şuur kazandırmaktadır. Buna göre İbn Hacer’in Filistin’de şahs-ı manevisi hâlâ yaşıyor olmaktadır.

Eserin etkisel karşılığına baktığım vakit bu eseri sürekli elinin altında bulunduran, sahabe külliyyatını birkaç defa bitirmiş fikir ve düşünce insanlarıyla karşılaştım. İbn Hacer üzerinden yapılan önemli tespitler buldum. Bunlar; Gazze halkı el-İsâbe’yi açıkça yaşıyor, bugün bu halk âdetâ sahabe gibi yaşıyor ve şehadete yürüyor şeklindeydi. İşte bu gerçekler gönlü Gazze’de olanların gündeminde olmalı. Asrın sahabe ruhlu örnek insanları tanınmalı ve onlara dua edilmelidir.

İbn Hacer, yaşadığı asırda üç kuşağa ilim aktararak, dede, oğul ve torun silsilesiyle farklı kültürler arasında manevi bir köprü olmuştur. Bu etki, *“İnsanlar tabakalar halinde ondan ilim öğrendiler; babalar, oğullar ve torunlar onun ilim meclislerine gidip geldiler ve onun yetiştirdiği talebeler dünyanın dört bir yanına yayıldılar.”* sözleriyle ifade edilmiştir. Aslında manevi torunları sayılan Filistinliler bugün dahi onun eserlerinden beslenmekte ve özellikle el-İsâbe adlı eserinin yol gös-

İbn Hacer bugün de ilmi-manevi yönüyle Gazze’ye, Mescid-i Aksâ’ya hizmet etmekte, Hz. Peygamber’in “ribât” tavsiyesine manevi destek vermektedir.

terdiği sahabe fikrini benimseyerek İbn Hacer’i yaşatmaktadırlar.

Her ne kadar maddi anlamda refah içinde olsa da İbn Hacer’in hayatı zorluklarla mücadeleyle geçmiştir. İlmî müktesebatını sonraki nesillere aktaracak bir aile bireyinin olmadığı görüldü. Bir erkek ve altı kız çocuğu olmuştur. Kızlarının tamamını sağlığında kaybetmiş olması sebebiyle derinden sarsılmış olmalıdır. Öte yandan tek erkek çocuğu da ilmen zayıf olunca bu koca muhaddisin terekesi ümmetin ortak ürünü olmuş gibidir. İşte böyle bir hayat, nesillere bir yandan özverili çalışmayı ve çalışkanlığı öğretirken bir yandan da zorluklarla mücadele etme konusunda seçkin bir eğitim öğrettiği olmuştur.

İbn Hacer’in ihlas ve takva üzerine bina etmeye çalıştığı ibadet hayatı da örnek bir mahiyet arz etmektedir. Elde ettiği ilmi derinlik, Allah’ın yüce kudretini tanıma ve ona hakıyla ibadet etme noktasında teşvikçisi olmuş-

tur. Gece ibadetlerini kaçırmamış, ömrünü ilim ve ibadet merkezli geçirmeye gayret etmiştir. Onun hayatı kendinden asırlar sonra gelecek nesillere ve hassaten bugün Filistin halkı için İslâm adına zorluklarla mücadelede önemli bir misaldir.

Filistin bir İslâm davasıdır. Işığını İsrâ Sûresinden etrafının mübarek kıldığını Mescid-i Aksâ’dan almaktadır. Filistinli bu davaya sıkı sıkıya bağlıdır. İbn Hacer bugün de ilmi-manevi yönüyle Gazze’ye, Mescid-i Aksâ’ya hizmet etmekte, Hz. Peygamber’in *“ribât”* tavsiyesine manevi destek vermektedir. Ribât nöbet tutmaktır ve Askalân’la ilişkilendirilmektedir. Bu yönüyle Askalân bir dava şuurunun yaşatılacağı yer olarak övülen mekânlardandır. Hz. Peygamber ribât denilen nöbet tutmaktan bahsetmekte ve bunun da en faziletlisinin Askalân’da yapılacağını haber vermektedir. Bu sebeple İbn Hacer Filistin halkı nezdinde bütün Müslümanlara örnek bir şahsiyettir. Otuz yedi yıl gibi neredeyse ömre bedel bir zaman diliminde tamamladığı el-İsâbe’yi okuyanlar bugün İbn Hacer’e manen ribât yaptırılmaktadırlar.

İbn Hacer, dozu iyice artan Gazze olayları sebebiyle son dönemlerin en çok okunan isimlerinden biri hâline gelmiştir. Onu gündemde tutmak, sahabenin İslâm uğruna verdiği emeği ve davasına sadakatini yaşatmak demektir. İbn Hacer okumak; ilim heyecanını canlandırmak, zayıflayan manevi duyguları yeniden güçlendirmek ve hizmette derinleşmek demektir. Dini yaşamada ihlas ve samimiyet kazanımı demektir. Filistin üzerine yapılacak yorumlarda İbn Hacer, Askalânlı kimliğiyle sürekli geçecek ve ilim dünyasına yaptığı hizmetler hayırla anılacaktır. Dolayısıyla kilitlenen hedefe imanla, ilimle, sabırla, sevgiyle ve küçük adımlarla ulaşılabileceği inancını taşımak; her Gazzeliye İbn Hacer’den mutlu bir istikbal için referans olmaktadır. ■

Sanatçının İçindeki Savaşçı

Meryem Çıralı

A tamız Hz. Adem'in (*as*) hem bir peygamber hem de yaratılan ilk sanatçı olduğunu biliyor muydunuz?

İnsanlığın sanatını dünya zeminine taşımakla görevlendirilmiş bir sanatçı olduğunu, insanlığın fitratını taşımada bir çığır açtığını, sanata ve barışa karşı olan herkese rağmen dimdik ayakta durduğunu; şeytanın ise sanata karşı olduğunu, hakiki sanat olan tevhid

sanatını ele geçirmek için tüm hile ve tuzaklarını kullandığını biliyor muydunuz?

Şeytan sanatın hakikatini anladığı andan itibaren içinde o huzursuzluğu yaşamaya başladı. Çünkü hakiki sanatın Yüce Yaraticımız Allah'ı (*cc*) hakkıyla bilmek, tanımak ve ona hakiki kul olmak olduğunu Hz. Adem'in (*as*) hissediyor oluşuna kinlendi. Çünkü şeytan sanatı insana yakıştıramadı. Ama Yüce

Allah (*cc*) sanatı Hz. Adem'e (*as*) ikram etmişti ve şeytanın buna müdahalesi söz konusu olamazdı. O da bunun farkına vardı ve kendince sözler, yeminler etti. Tek isteği ise Hz. Adem'in (*as*) ve neslinin hakikat sanatı ile arasına perdeler germektir. Çünkü sanat kötülüğün perdelerini kaldıran ilahi tecelidir. Sanat ruhu ve bedeni saran ilahi bir lütuftur. Sanatçı ilahi kelimeleri hissetmekte mahirdir.

Şimdilerde masum bedenlerin uğradığı soykırımın kaynağı Kabil'in bıçağıdır. Siyonizm Kabil'in yoludur!

Dünya zeminine gönderilmiş her uyarıcı peygamber aynı zamanda hakikatin varlığını muştulayan bir *“sanatçı”*dir. Sanatlarını İ'la-yı Kelimetullah ile gerçekleştirirler. *“Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, nefret ettirmeyin!”* buyuran Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) en güzel örnektir bize. Efendimizin her hali sanat timsalidir. Kendisi yaşadığı toplumu cahiliye devrinden, asrı saadet devrine taşımıştır.

Dünyanın cahiliye devrine geri döndüğü şu asırda saadet toplumuna adım atmak istiyorsak Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) yolu olan Muhammedî sanat yolunu tekrardan gün yüzüne çıkarma gayretinde olmamız elzem. Çünkü karanlıklar aydınlığa ancak ve ancak Muhammedî ışığın sanatıyla kavuşabilir.

Günümüzde ne yazık ki sanatçı olarak nitelendirilen kişilerin çoğu sanattan bihaber olan, sanatı hakiki manada içselleştiremeyen ve farkına dahi varmayıp kendilerini sanatçı olarak nite-

leyen şahıslardan oluşmaktadır. Oysa sanatçı demek, hakikatin izlerini taşıyan ve bunu hissettiren kişi demektir. Sanat demek, hakkı ve hakikati haykırabilmek demektir. Sanat demek, hakikati öldürmeye yemin etmiş olan bozuk zihniyete karşı savaş açabilmek demektir. Habil'in Kabil'e olan dik ve vakur duruşudur sanat! Kabil'lerin hırslı ve şeytani planlarına karşı gelmektedir sanat icrası. Şimdilerde masum bedenlerin uğradığı soykırımın kaynağı Kabil'in bıçağıdır. Siyonizm Kabil'in yoludur! Masum bedenleri katletmek Kabil'in buyruğudur! Ama Kabil'in bıçağını etkisiz hale getirense peygamberi ışığın adımcısı olmaktır tıpkı Habil gibi. Kabil'ler karanlık planlarını uygulamak için çaba sarf etseler de Habil'lerin gönül ışığını asla söndüremeyecekler!

Çünkü bu ışık cennetin izini içinde taşıyan bir muştı gibi aydınlatacak insanı ve toplumu. Toplum ancak ve ancak Habil'in sanatını icra etmeye başlarsa dirilecek. Habil insanlık sanatını, tekrardan diriltileceği o gün için icra etmeye niyet etti. Çünkü sanat demek, hakikati ilk önce gönlünde taşı-

mak, hakikati önce gönlünde ısıtmak ve onun ışığında önce gönlünde hakikati taşıyanın ısındığı, sonrasında da bu ışığın alemini ve alemdeki insan alemini ısıtması demektir.

Dünyanın kalbini dinle geliyor adım adım

Dallar meyveye dursun toprak tohumu dursun

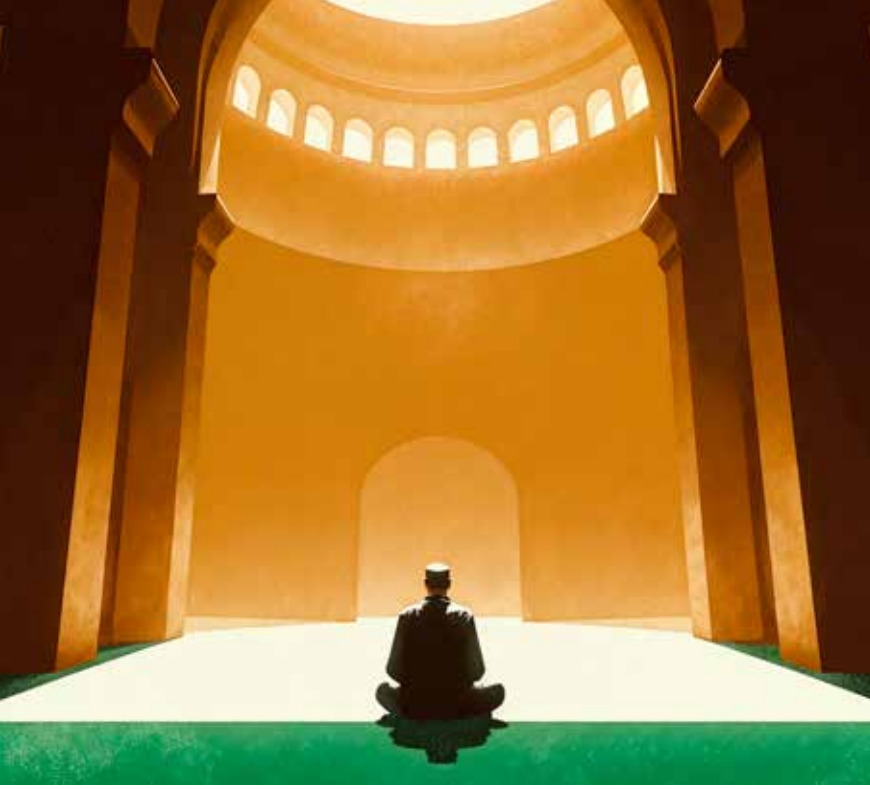
İnsan barışa dursun selâma dursun zaman

Sabır savaş zafer. Adım: MÜSLÜMAN

Erdem BAYAZIT

Dünyada savaş, acı, gözyaşının oluk oluk aktığı tam da şu çağda, Erdem Bayazıt'ın da dediği gibi sabır, savaş, zafer! ancak ve ancak bilinçli bir toplumla meydana gelebilir. Çünkü diriliş önce kalpte gerçekleştirilecek bir eylemdir. Kalbinin içinde dirilişin muştusunu yaşamaya çabalayan her kimse ona zafer ikram edilecektir.

Sanatçı tam da burada meydanlarda olmalıdır. İnsanlığın onurunun meydanında, insanlığın soykırımı gerçekleştirilirken sanatçı tam da etraftan işaret edilerek gösterilen o kişi ol-

Sanatçı aynı zamanda hakikatin güzelliklerini, muştusunu, ferahlığını yeryüzünde hâkim kılmaya çabalayan savaşıdır!

malıdır. Gerçekten sanatçıysa ve gerçekten hissetmişse insanlığını, insanlık adına bir sanatçı/savaşı olmalıdır. Çünkü sanatçı demek, hakikat yolunda korkusuzca savaşmak demektir; insanlık için! Ancak o zaman sanatçı olarak nitelendirilebilir kişi. Çünkü sanatçı bunu insanlığa bildirmekle yükümlü kişidir aynı zamanda.

Sanatçı aynı zamanda hakikatin güzelliklerini, muştusunu, ferahlığını yeryüzünde hâkim kılmaya çabalayan savaşıdır! Sanatçı, ruhunun derinliklerinde acıyı en derin hisseden kişidir aynı zamanda. Masum bedenlerin hırs ve ihtiras uğruna yeryüzü zemininden hunharca yok edilmesine sessiz kalamaz! Kalamaz! Kalamaz!

Sanatçı; Gazze'nin, Doğu Türkistan'ın ve insanlığın soykırımına savaş açan o ilk kurşunu atan kişidir. O kişi olmalıdır. O kişi olmanın hayali ile uyuyup uyanmalıdır. Sanatçının kurşunu bazen kalem, bazen kâğıt bazen de umut yüklü gemilerdir. Hz. Nuh'un (as) gemi-

sindeki çeşitlilik vardır sanatçının gemisinde.

Çünkü sanatçı tekdüzeliğin sıradanlığının aksine dirilişin çeşitli ruhlardan harmanlanarak gerçekleştirilecek bir eylem olduğuna inanan ve bu uğurda geminin dümenine geçen o kaptandır aynı zamanda. Sadece dümeni kullanmanın yetmediğinin de farkındadır sanatçı. Sanatçı aynı zamanda geminin içindeki mürettebatı, yolcuları ve menzili koruyan kişidir de. Daha ulaşmadan menzile o yoldaki adımlarıyla gideceği beldeleri korumakla şereflendirilmiştir. Bu şeref onun onur nişanıdır. Her sanatçı bu nişanı aldıktan sonra hakiki sanatçı olarak insanlık tarihine adını yazdırır!

Yolun sonu umuttur, yolun sonu beklenen o duadır, yolun sonu hakikatin doruk noktasıdır. Yol engebeldir, tuzaklıdır ama ne fark eder?

İnananlar için hep bir Nuh'un gemisi bulunmakta, der sanatçı ve yola revan

olur. Çünkü hakikat gemisinin asla durdurulmayacak olduğundan emindir. Çünkü diriliş demek sonuç demek değildir sanatçı için, sürecin ta kendisidir! Ve sanatçı sonuç odaklı olmaz hiçbir zaman. Sanatçı bilir İbnü'l-Vakt olmanın gerekliliğini. Zamanın çocuğudur sanatçı. Zamanın tam da içindedir. Zalimlerden asla kaçmaz, boyun eğmez! Her zaman sanatçıdan beklenen bir eser beklentisi vardır. Çünkü çevresi de bilir sanatçının içindeki cevheri. O sebeple sanatçının savaşta ortaya koyduğu eser, daima yolu sanat ruhlı adımlarla ilerlemektir. Çünkü ancak hakiki sanatçıların adımları, emperyalist güçlerin zalim adımlarını yeryüzü zemininden silmeye yeter. Sanatçı, hakikate uzanan adımlarıyla diriltir toplumdaki ölü ruhları.

Çünkü sanatçı olmak bunu gerektirir! ■

Çizgi: Melike Sürmeyye Aysel (Türkiye)

Filistin'de Etnik Temizlik: “NEKBE”

Kevser Kıran

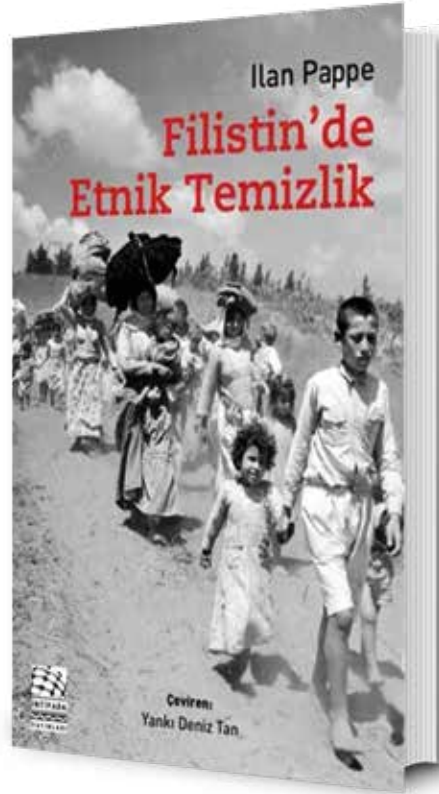
Gazze her gün ciğerimizi dağlarken Nekbe'ye de yanmamak mümkün değil. Bu sayıda sizlere Nekbe'yi insanlık tarihine kara yazı olarak ekleyen toplumun içinden, insan hakları ve toplumsal barış için elinden geleni yapma niyetinde olan bir tarihçinin çıkmasıyla yazılabilmiş bir kitaptan bahsedeceğim; Ilan Pappé'nin kaleminden “*Filistin'de Etnik Temizlik*”.

Teşekkür bölümünde belirttiği üzere sayamayacağı kadar çok kişi kendisine kanıt, belge ve tanıklık sağlamış. Böylece, tahrip edilen köylerle ilgili detayların ve birçok isimle alakalı ayrıntıların iki kapak arasında sabitlenebilmiş olması tarihe not düşmek adına oldukça kıymetli.

Yazar Ilan Pappé, (d:1954, Hayfa) tarihçi ve siyaset bilimcidir. Oxford Üniversitesi ve Kudüs İbrani Üniversitesi'nde eğitim görmüştür, Exeter Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler ve Uluslararası Çalışmalar Fakültesi'nde profesördür ve burada Avrupa Filistin Çalışmaları Merkezini yönetmektedir. Filistinlilere karşı işlenmiş insanlık suçlarına dair çokça kitaplar yazmış, gördüğü tepkiler ve aldığı tehditler yüzünden İsrail'den ayrılıp Londra'ya taşınmak zorunda kalmıştır.

Bu sayıdaki analizimize konu olan “*Filistin'de Etnik Temizlik*” isimli kitabı 369 sayfadan oluşuyor. Orijinal basımını 2006, bizim elimizdeki bu nüsha ise Yankı Deniz Tan çevirisiyle İntifada Yayınları'ndan 1. basım, 2022 çıkışlı. Teşekkür ve önsöz girişlerinden sonra 12 bölüm, son söz, kronolojik sırayla kilit tarihler, fotoğraflar, harita ve tablolar eklerinden sonra kaynakça ve dizin ile son buluyor.

İki yıl öncesine kadar sadece okumakla anlayamayacağımız Nekbe felaketini bugün Gazze'nin, dünyanın gözleri önünde yaşadığı ancak herhangi bir insanın hikâye

Yazar: **İlan Pappé**
Çeviri: **Yankı Deniz Tan**
Yayınevi: **İntifada Yayınları**

Siyonist hareketin tartışmasız lideri David Ben Gurion ve bu amaçla kurduğu "Danışmanlık" isimli örgüt üyeleri bu suçlular listesinin en başlarını teşkil ediyor.

olarak dinlemeye bile tahammül edemeyeceği bir soykırıma uğraması sebebiyle artık gözümüzde canlandırabiliyoruz.

1. Bölüm etnik temizlik tanımları ile başlıyor. Etnik temizlik kavramının farklı toplumlarda ve tarihlerde nasıl anlaşıldığı, nasıl tanımlandığı üzerinde duruyor. Kabul görmüş uluslararası tanımlar altında yaşanmış katliamlar, sürgünler ve mülksüzleştirmelerden örnekler veriyor. Ana hedefin karma bir ülkeyi homojenleştirmek olduğu, katliamların ise kamçılanan kin ve intikamın doğrudan sonucu olduğu belirtiliyor. Amaca ulaşıldığında ise yerinden edilenler, ülkenin resmi tarihinden ve toplumsal bellekten silinip atılır hatta orada hiç var olmamışlar gibi davranılır. Bu bilgiye ve bilime dayanan tanıma göre 1948'de Filistin'de yaşananlar açık ve net bir etnik temizliktir.

Yazar "**Yaygın Tanımlar**" başlığı altında dünya tarihinden örnekler ararken çok bilinen bir internet ansiklopedisinden Osmanlı Devleti'nin Bulgarları sürgün ettiği ve Ermenileri soykırıma uğrattığı iddiasını da alıntılar. Maalesef bizler gerçekte yaşananları tıpkı İlan

Pappe'nin yaptığı gibi, kanıt ve belgelerle tarihe not düşmezsek açık kaynak internet ansiklopedilerine yazılanlar tarihmiş gibi algılanır. Oysa o iddialar en az İsrail'in resmi tarihi kadar yalan ve kurmaca.

"Bu kitap Filistin'deki etnik temizliğin insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak hafızamıza ve bilincimize yerleşmesi zorunluluğuna ve suç iddiaları listesinden çıkarılmaları gerekliliğine derinden inanarak yazılmıştır" (s. 27)

Bu suçu işleyenler de gizli değil, gayet aşikar; Siyonist hareketin tartışmasız lideri David Ben Gurion ve bu amaçla kurduğu "**Danışmanlık**" isimli örgüt üyeleri bu suçlular listesinin en başlarını teşkil ediyor. İsimler ve net bilgiler kitap boyunca cimrilik edilmeden açıklanmış.

2. Bölüm, "**Yahudilere Mahsus Bir Devlet Dürtüsü**" başlığı altında, 1880'lerde Siyonizmin Yahudiliği dinden bağımsızlaştırıp ulusallaştırmasıyla kutsal kitapta adı geçen bölge üzerinde hak iddia etmeye başlaması süreci işlenmiş. Siyonist hareket bölgeye büyük bir iştahla çökme planları yaparken bölge halkı nüfusun %5'inden fazla olmayan bu sığınmacı kolonileri bir

tehlike olarak görmemiş, Avrupa adına yoksul insanların Filistin'e nakledilmesi gibi sorumsuzca bir hareket zan etmişti.

Britanya Hükümetinin, Yahudi Devleti kurma sürecinde lokomotif görevi alması detaylıca izah edilirken 1917 Balfour Deklarasyonu'ndan sonra gelişen haksız uygulamaların 1920'lerin sonuna doğru çoktan yüzlerce hayata mal olduğuna da değinilmiş. Anlaşıyor ki kıyım ve katliamlar 1947'den çok önce başlamıştır.

3. Bölüm "**Taksim ve Yıkım 181 Sayılı BM Kararı ve Etkileri**", gayet bilgilendirici ve kronolojik bir düzende BM Taksim kararına giden süreci, nüfustaki ve topraktaki değişimleri, politik adımları kısa öz anlatan bir bölüm. Ancak yazar maalesef 1947 yılında BM'nin çatışma çözme planındaki isabetsizliğini, Filistin'in akıbetinin ne olacağına dair kararı UNSCOP'a (Filistin Özel Komitesi) bırakması ve yalnızca 2 yıl önce kurulmuş BM'nin deneyimsizliğine bağlıyor. Siyonist hareket, tıpkı bugün gibi, o gün de ipleri eline almıştı. UNSCOP, daha fazlasını isteyen İsrail'i Filistin topraklarının %56'sıyla yetinmeye ikna etti. Dahası Katolik ülkeler de

Nekbe'de Gazze'den daha korkunç bir şey var ki o da tüm katliamların insan eliyle yapılmış olması.

BM'yi Kudüs'ün dini öneminden ötürü uluslararası bir şehir haline getirilmesine ikna etti ve bu sebeple UNSCOP, siyonistlerin kutsal şehrin gelecekteki Yahudi devletinin parçası olması talebini reddetti. (s. 61)

Müteakiben Arapların ve Filistinlilerin konumları, toprakların yarıdan çoğunun yerleşimcilere verilmesi üzerine gerilimin artmasıyla oluşan kaosun Arap-İsrail savaşını doğurması işlenmiş.

4. Bölüm "Ana Plana Son Şeklin Ve-

rilmesi" ve 5. bölüm "Etnik Temizliğin Ayrıntılı Planı" başlıklarıyla geliyor. 1947 Aralık ayında Dalet Planı (İbrani'de D harfi) denilen keskin hatlı operasyonel eylem projesinin hayata geçirilmesi ve 1948'de "serbest düzensiz saldırılardan sistematik büyük temizlik operasyonuna geçiş" sürecini ve kan donduran eylemleri açıklıkla anlatılıyor. Hareket planı, hedef alınan köylerin sıralı olarak isimleri, katılanların ve yönetenlerin adları, yapılan katliamlar gözümüzün önünde akacak derecede detaylı. Nekbe'de Gazze'den daha korkunç bir şey var ki o da tüm katliamların insan eliyle yapılmış olması. Uzaktan bombardıman etmek, kurbanları gözleriyle görmeyen caniler için bir kolaylaştırıcı unsur olabilir. Ancak harita üzerinde işaretlenmiş köyleri teker teker basıp insanları genç, yaşlı, bebek ayırt etmeden gözlerinin içine bakarak öldürmeleri, buna da aylarca devam edebilmiş olmaları akıl alır gibi değil.

6. Bölümde Mayıs 1948'de yüzleşilen gerçek savaş ve sahte savaşın örtüsü kaldırılıyor. Ürdün'ün Filistin topraklarının birazını da kendine istemesini, Batı Şeria ile Kudüs'ün bir kısmı için masa altından anlaşmalı olduğu İsrail'le karşı karşıya gelmesini okuyo-

ruz. Öte yandan Mısır'dan gelen Müslüman Genç grubu gönüllülerinin, Irak'tan ve Suriye'den gelen askeri birliklerin Filistin'i korumaya katkılarına değinilmiş. Irak'tan gelen birliklerin, kendi hükümetlerinden; Filistin'i korumak yerine sadece Ürdün Kralı Abdullah'a tahsis edilen Batı Şeria'yı koruma talimatı almalarına rağmen emre karşı gelip 15 köyü savunduklarını lakin bu köylerin 1949'da Ürdün hükümeti tarafından İsrail'e devredildiğini söylemeden geçemeyeceğim.

7. Bölüm operasyonların tırmanışının acı yüzünü anlatıyor. Mısır'dan gelen Müslüman Kardeşler eğitimsiz gönüllüler olarak karşılarındaki eğitimli orduya rağmen büyük bir direniş göstererek ilk ateşkesin 8 Haziran'da ilan edilip 11 Haziran'da yürürlüğe girmesine sebep olmuştu. Ancak bu ateşkes süresi içinde dahi boş durmayıp dinamit stokları bitene kadar boşalmış evleri patlatan bir İsrail görüyoruz. Ele geçirilmiş yerlerin imhasına devam ederken genişleme hareketini %78'lerin ötesine geçirmeyi planlamışlardı. Haziran ayında büyük bir hava gücü sevkiyatı aldılar. Ardından Iraklı birliklerin başarıyla savunduğu Cenin ve Tulkerim bombalandı. Temmuz'dan sonra da tüm köylere karşı vahşice kullanıldı. Nüfusu Müslüman, Hristiyan ve Dürzilerden oluşan karma köylerde Dalet planı çerçevesinde Müslüman nüfus katlediliyor, diğerleri kaçmaya zorlanıyordu. Dürziler ise İsraille anlaşıp katliamlara katılmaya başlamıştı.

BM "barış planı" içerisinde yaşananlar ortadayken düzinelerce gözlemcisi, barbarlığa ve ölümlere şahit olduğu halde bir şey yapmaya gönlü veya gücü olmayarak geri dönüyordu. Sadece bir kişi farklıydı, Kont Folke Bernadotte ülkeyi ikiye bölen ve tüm mültecilerin geri dönmesi koşulunu içeren bir teklif hazırladı. Maalesef öngörebileceğiniz gibi suikaste uğradı.

Filistin'in anılarını silmedeki kararlılıkları ülkenin bitki örtüsünü değiştirmeye kadar uzandı.

8. ve 9. Bölümlerde Ekim 1948 - Ocak 1949 arasında katliam ve sürgünlerin devam etmesini, artık yerli halkın mülteci diye anılmaya başlanmasını, henüz 1 yıl önce taksim kararı vermiş olan BM'nin bütün bunlara gözünü kapatıp bir kınama bile yapmamasını görüyoruz.

İşgalin çirkin yüzündeki perde açılınca görünenler; kırsal bölgelerden yakalanan Filistinli halkın büyük kafeslere kapatılması yanı sıra katliamlar, yağmalar, istisamların devam etmesi, çalışma kamplarında zorbalık, dayak ve kıyımdı.

10. Bölüm Nekbe'nin anısının da yok edilmesi üzerinde duruyor. İşgal edilen yerlerdeki cami ve kiliselerin yıkılması, köylerin, evlerin hızla yok edilip üzerine Yahudi yerleşim yerleri kurulması, her yere yeni İbranice isimler verilmesi, daha düne kadar burada yaşamış yerli halkın tamamen hafızalardan silinmesi için yapılan işlemlerden bir kısmıydı. Filistin'in anılarını silmedeki kararlılıkları ülkenin bitki örtüsünü değiştirmeye kadar uzandı. Ormanlarda doğal bitki örtüsünün sadece %11'i kalmış. Ülkeyi Avrupalı gös-

termesi, yeşil tutması ve ahşap ihtiyacını da karşılaması için çam ve servi ağaçları dikildi. Ormanlık piknik alanlarının yeniden yazılmış hikayeleri anlatıldı.

11. Bölüm, Nekbe'nin inkârı ve barış sürecine odaklanmış. Filistinlilerin kendini toparlamaya başlaması, İsrail'in Filistinlilere verdiği fiili ve ahlakî yıkımın telafisi talebine dayanan FKÖ'nün cisimleşmeye başlaması süreçlerini görüyoruz.

1949 yılında bölgeye barış getirmek amacıyla İsviçre'nin Lozan kentinde düzenlenen barış konferansını Filistin'den kalanları aralarında paylaşmaya kararlı olan Ürdün Kralı Abdullah ve David Ben Gurion'un alenen baltalaması (s. 285) BM'deki bazı delegasyonlardan barış girişimi geldiyse de dizginlerin ABD'ye geçmesi, 1967 Haziranında 6 gün savaşından İsrail'in daha da güçlenmiş olarak çıkması, Nekbe'nin tamamen silinmesine giden bir yol oldu. 1967'den önce olmuş hiçbir şey, bundan sonra İsrail tarafından müzakere konusu olarak görülmedi.

12. Bölümde, artık işgal ettikleri alanları korumak için yaptıkları eylemler

ve elde edilmiş sınırlar içinde Filistinli sayısının artmaması için başvurdukları akıl durduran barbarlıklar göz önüne seriliyor. Yazarın SON SÖZ'ünü direkt alıntılar istiyorum: *"1948'de ordunun geride bıraktığı kıyım manzaraları karşısında İsrail'deki tüm Yahudilerin gözleri kör değil, yerinden edilmişlerin, yaralanmışların, işkence görmüşlerin ve tecavüz edilmişlerin hayatta kalanları, onların çocukları ve torunları yoluyla bize ulaşmaya devam eden çığlıkları karşısında herkes sağır da değil. İşin aslı artan sayıda İsraili 1948'de yaşanan gerçeğin farkına varmaya ve ülkede şiddetle esip geçmiş etnik temizliğin ahlaki sonuçlarını bütünüyle kavramaya başlıyor.*

Sorun İsrail'in Yahudiliği değil, siyonist karakteridir."

Bu kitabın, Nekbe'yi bilmeyenlerin öğrenmesine, bilip de anlayamayanların anlamasına, Gazze'nin ilk değilse de neden son olması gerektiğinin anlaşılmasına, siyonist karakterli olmayan Yahudilerin de yönetime temsilcilerini seçerken ve temsilcilerinin eylemlerini analiz ederken doğrudan yana tavır almalarına vesile olmasını diliyorum. ■

Ağaç Söylevi

Şeyma Çiçek

Mülk ve Mühür

İçimi kurtlar kemirene dek şikâyet cümlesi dökülmedi dilimden. Hep aynı yerdeyim diye diye razı olmadım. O an kırılıp, devrildim. Senin hükmünü böyle tutamadım ey Süleyman! Ben devriline sen de devrildin. Ah keşke Eyyûb gibi doğru niyaz etseydim! Nereden bileyim, Allah'ın nebîsi miyim? Harnûbe adında bir ağaçtım. Kütüklerden bir kütük, dallardan bir dal, çotuklardan bir çotuk. Mescid'e zeval gelmesin diye kökümünden sökmüşler, kusurlarımı yontmuşlar, beni Süleyman'a râm eylemişler. Nereden bileyim, varlığım kül olacakmış O'nun hükmüne girince. O beni eline ilk aldığı anda ruhum cismime üflenecekmiş. Başlığımı azametle öptüğü zaman, Kibrit-i Ahmer misali bütün parçalarım altına bürünecekmiş. Nereden bileyim, Allah'ın Nebîsi değil, Süley-

man'ın âsâsıydım. O'nun hükmüne şahit, emrinde bir nefer. O beni tutarken sanki dünyayı da elinde tutardı. Benimle işaret ederdi yedi ciheti. Büyük emirler vereceği zaman Allah adıyla beni yere vurur ve toprağı titretirdim. Kılım kıpırdamazdı, göğre mi çıkmışım ellerinde, yerlere mi çalmış beni. Bazen başlığıma yaslanıp uyur, vücudunu öyle rahat döşeklere bırakmazdı. Emrindeki ins-ü cin ve hayvanat bütünüyle O'na meftun, kimsenin ne adaletinden ne merhametinden şikâyeti vardı. Bir tek ben, ah o ben! Ne zaman ki Hüdhüd'e benzemek istedim. Kanatlarım olsun, ben de Süleyman'a haber getireyim, dedim. Bilemedim, elini tutmakmış en büyük kıymetimin. Aslim uçmak değil, O'nun yanında olmakmış. Nereden bileyim, ben Allah'ın nebîsi miyim? Artık vadem doldu, Mâbed yerden göğre, gökten yere

kuruldu da içimdeki kurtlar fanilik surunu üflledi. Mühr-ü Süleyman el değıştirdi. Mülk-ü Süleyman bugün dağıldı. Malik-ül Mülk, gölgesinden aldı Nûrunu ve bir daha asla kimseye nasip olmayacak olan devlet, boyun eğdi Aksâ'nın Rabbine.

Kelâm ve Musa

Ne çok sular aktı Nil'den. Taştı can aldı, duruldu can verdi. Zerrelerini sayamadım ama bildim ki sayılıymış her nefes. Nil'in kenar köylerinde yaşayan ağzı temiz bir oduncu vardı. Pek fazla konuşmaz, sadece işini yapardı. Bana bakınca, bu ağaç dünyadan değil, derdi. Her gün bana selam verir, geçerdi. Bir gün gökten emir almış gibi usulca budadı ağacımı ve dallarımı Nil'e teslim ederken beni onlardan ayırdı. Boynumu verdim oduncuya, yeter ki gödem hayat sürsün, soyum

yürüsün. Her gün sabırla ne muntazam ne ahenkli bir dal bu, diyerek eğri büğrü yanlarımı yonttu, beni âsâya dönüştürdü. Eğikti başım. Mutlaka gerçek çıkan rüyalarda ve bereketli ellerde tutulan bir âsâya benzedim ya, o kadar olurdu.

Oduncu hürmetle beni Şuayb'e hediye etti. Bilemedim Şuayb kimdi? O da beni evladı gibi sevdi, her gün başımı okşayarak gönlümü aldı. Vakit tamam oldu, beni Musa'ya hediye etti. Helal olmayan sütü bile emmeyen Musa, Nil'in temiz suları gibi, anasının ak sütü gibi helâl âsâsını aldı eline. Yedi beyzaya dönecek o mübarek el ile her gün başımı okşadı. Tur'a benimle çıktı. Bildin mi, nehirde yolunu şaşmazken de azizdi Musa, çeşmenin başında Şuayb ailesine yardım ederken de azizdi. Mübarek elleri ile beni de aziz eyledi. Bir gün Rabbi, âsâsını kuşanan Musa'ya beni sordu:

"O elindeki nedir?"

Musa dedi ki:

"O benim asamdır, onunla davarlarımaya yaprak silkerim ve onda başka faydalanacağım şeyler de vardır."

Elinde ne tuttuğunu ancak o gün bildi Musa. Elinde "ben"i değil, bir dal değil, âsâ değil; ilâhi hükmü, hakikati, şecaati, feragati, azameti tutuyordu. Ben nereden bileyim, Allah'ın nebîsi miyim? Gün geldi, ilâhi emir buyuruldu:

"Onu yere bırak Ey Musa!"

Emre uyup yere bıraktı beni. Neden, diye sormadı. Bir de ne görsün! Âsâ yılan olmuş, gidiyor. İşte öyle yuttum bütün karanlığı. Büyücülerin yapıp ettikleri hakikatin hükmüne yenildi. Oradaydım. Şaşırdım kaldım. Nereden bileyim, ben Allah'ın nebîsi miyim? Büyüyü kim bozdu? Hüküm ağaçta mı, yaprakta mı, dalda mı? Musa, kendi eline verilen azamete hayran, büyücüler kurban oldu. Hakikat zinhar aşikâr oldu. Sonra bir çığlık:

"Zindana atın şunları! Evlatlarını ke-sin! Evlerini zaptedin! Yıkın evlerini! Ağaçlarını yakın! Dükkanlarını kapatın! Onları dünyasız bırakın!"

Firavun boşluğa emirler yağdırdı. Zaten hakikatin mutlak galibiyeti görün-düğünde bâtılın hiçbir hükmü kalmazdı. Her yeri dağıttı, Sultan Süleyman'a kalmayan dünya zaten zeval yeri değil miydi? Sonra Musa sevenleri ile yola çıktı. Yürümüyor, sanki uçuyorduk. Bir yere varacağından mutlak emindi. O adım attıkça yerde izler oluşuyor, beni toprağa saplayıp çıkardıkça Firavunun aklını fitneler kemiriyordu. Susuz kaldığımızda beni taşa vurdu ve fıskıran su oluk oluk aktı, hepimiz kandık, ben mi buldum suyu Musa mı?

Yürüdük, yürüdük ve yol bitti. Bundan sonrası zeval diye göründü. Son anda, ilâhi nefes bize yeniden hayat verdi. Beni yere vurdu Allah'ın Nebisi. Yarıl-madı deniz, ilk adımı atmadan Musa. İsmail'in boğazına dokununca kesme-miş bıçak ve İbrahim atılmadan serin-lememiş ateş. Nil'in yemyeşil yamaçla-rında bir dal idim. Nereden bileceğim, ben Allah'ın nebîsi miyim?

Minber-i Nebi

Yalnız bir ağaç kütüğü idim. Nereden bileyim, benimle ins-ü cin de O'nu (sas) dinlermiş. Minberi yapılan dek bana dayandı Sultanım. Dayanmaya da kıyamaz, varlığı ile canıma dokunurdu. Ne zaman ki üzerinde hutbe îrad etsin diye O'na (sas) yeni bir minber getirdiler; kokusundan uzak düş-tüm, canımı kaybettim. Kütüklerden bir kütük idim, çotuklardan bir çotuk. Nereden bileyim Hatem'ül Nebiyyîn'e böyle âşık olup sonra uzak düşece-ğim? Nereden bileyim ayrılıktan inim inim inleyeceğim? Habibullah'ın yeni minberi geldikten sonra inlemele-rim bitmedi. Ağlamalarımı duyan yüz-lerce ashabın gönlü rikkate geldi. Aşk-tan inliyorduk hepimiz. Nebilerin Sul-tanı yanıma geldi. O Nebî ki bir em-

ri ile ağaçları köklerinden çıkararak ya-nına getiren, sonra tekrar yerine gön-deren; Nübüvvet'ine yerlerin, göklerin şahitlik yaptığı; âsâsından değil elle-rinden oluk oluk su akan, Süleyman'ın mührü, Musa'nın âsâsı, Davud'un se-si, İsâ'nın hikmeti, Yusuf'un güzelliği, Eyyüb'un sabrı ve alemlerdeki rahmet Nebilerin Mührü'nü taşıyan, mübarek parmaklarıyla ayı ikiye ayıran, parmak-larını birleştirip yetimi gözü gibi kol-layan, elleriyle garip başı okşayan, el-leriyle gözleri açan, o ellerle dokun-duğunu, dua ettiğini mamur kılan idi. Ağlamayayım, inlemeyeyim diye te-selli etti. Ah ben kütüklerden bir kü-tük idim. O kendine muhatap kıldı ve şöyle dedi:

"İstersen seni daha önce bulunduğun bahçeye göndereyim. Köklerin tekrar bitsin, hilkâtin tamamlansın, yaprak ve meyvelerin yenilenip tazelensin. Ve eğer istersen, Evliyaullahın mey-venden yemesi için seni Cennete dike-yim?"

Dedim ki:

"Beni Cennete dik ki meyvelerimden Cenâb-ı Hakkın sevgili kulları yesin. Hem orası bir mekândır ki orada çürü-me yoktur."

O Nebilerin Sultanı(sas) gönlümü alır-ken ashabına dönerek beni işaret etti:

"Ebedi alemi, fani aleme tercih etti."

O vakit inlemeyi bıraktım, yeni Min-ber'e aşk ile döndüm. **"Vazife sizindir."** dedim. Sonra yüzümü mihraba dön-düm, cennet bahçeleri mihrabın arka-sından göründü ve ben sustum, Min-ber konuştu:

"Yemin olsun üzerimde tecelli ede-cek ebedî kelâma, benimle niyet edi-lecek mübarek fetihlere, huzurumda buluşacak gönüllere, o Mülk'ün haki-ki Sultanına, hakikati izhar eyleyen el-lere..." ■

Türkiye'de Kudüs Algısı Araştırması Sonuçlarından Yola Çıkararak Bölgeyle İlgili İçerik Oluşturmaya Dönük Birkaç Değini

Erol Erdoğan

Mirasımız Kudüs Derneği tarafından 2024 yılında yaptırılan “Türkiye’de Kudüs Algısı” başlıklı araştırma açıklandığında, bazı dikkat çekici verilerden hareketle bu konuda bir yazı kaleme almayı düşünmüş-

tüm. Aradan bir yıldan fazla zaman geçtikten sonra, nihayet bu niyetimi hayata geçirebiliyorum.

Araştırma hakkında kısaca bilgi vermek isterim. Mirasımız Kudüs Derne-

ği, söz konusu çalışmayı ARGETUS Araştırma ekibine yaptırdı. Araştırmanın danışmanlığını Prof. Dr. Zekeriya Kurşun ve Prof. Dr. Mahmut Hakkı Akın yürüttüler. Her iki hoca da 13 Kasım 2024 tarihinde düzenlenen basın toplantısına katıla-

Daha geniş ve etkili bir etki alanı oluşturabilmek için kültür, iletişim ve sanatın tüm imkânlarını kuşatan çok boyutlu bir üretim anlayışına ihtiyaç vardır.

arak, elde edilen veri ve bulgulara ilişkin değerlendirmelerini kamuoyuyla paylaştılar.

Çalışma, Türkiye genelini kapsayacak şekilde 26 ilde, toplam 1933 kişiyle yüz yüze yapılan anketler üzerinden gerçekleştirildi. Araştırmanın sahası 09.09.2024 - 22.09.2024 tarihleri arasında tamamlandı; rapor hazırlığı ise 14.10.2024 tarihine kadar sürdü. **“Türkiye’de Kudüs Algısı”** raporu, açıklandığı dönemde kamuoyunda hatırı sayılır bir ilgi uyandırdı. Bu ilginin altında, sonuçların çarpıcı olması kadar benzer kapsamda bir araştırmanın ülkemizde ilk kez yapılması da etkiliydi.

Araştırmada çok sayıda soru, çok çeşitli veri ve bulgu bulunuyor. Bunların tümüne değinmem hem mümkün değil hem de böyle bir hedefim yok. Bunun yerine, sonuçların tamamı değerli olmakla birlikte, geleceğe dönük perspektiflerimizi besleyecek şekilde, karar alıcı-

lar ve politika yapımcılar için anlamlı ipuçları taşıyan birkaç önemli veri üzerinde durmak istiyorum.

En başta şunu belirtmek gerekir: Türkiye’de Filistin, Kudüs ve özel olarak Mescid-i Aksa’ya ilişkin ilgi ve bilgi seviyesi, bölgesel farklılıkları ve yaş gruplarını aşan biçimde, hatta büyük ölçüde siyasi tercihlerin ötesine geçen bir yaygınlık göstermektedir. Örneğin “İslâm tarihi açısından Kudüs ve Mescid-i Aksa’nın önemine ilişkin ne kadar bilgiye sahipsiniz?” sorusuna orta, çok, çok fazla şeklinde cevap verenlerin toplam oranı yüzde 48,5 iken; fikrim yok diyenler yalnızca yüzde 3,4’te kalmıştır.

Kudüs ve Mescid-i Aksa özelinde, genel olarak ise Filistin meselesine dair toplumdaki bu yüksek ilgi ve bilgi düzeyinin tarihî, siyasî ve dinî birçok nedeni bulunmaktadır. Her şeyden önce, Müslümanların ilk kiblesinin Mescid-i Aksa olması, doğal olarak bu konuya yönelik dinî duyarlılığı güçlendirmektedir. Bunun yanında, Filistin topraklarının işgale uğradığı tarihten bu yana, gerek siyasî partilerin gerek sivil toplum kuruluşlarının, hatta devlet kurumlarının İsrail karşıtı tutum sergilemeleri ve Filistin’in özgürlüğünü sürekli gündemde tutmaları, toplumdaki ilgiyi besleyen önemli bir etkidir.

Bütün bunlara ek olarak, Ekim 2023’te başlayan Gazze’nin yeniden işgali ve soykırım niteliğindeki saldırılar, yalnızca Türkiye’de değil, dünya çapında Filistin meselesine yönelik hassasiyetleri ve ilgiyi belirgin biçimde artırmıştır. Araştırmamızın verileri de, Türkiye’de yaşayan insanların da bu küresel duyarlılıkla paralel hatta onu aşacak bir şekilde, meseleyi yakından takip ettiğini göstermektedir.

Peki insanlar Filistin, Kudüs, Gazze veya Mescid-i Aksa ile ilgili bilgileri nereden takip ediyor, hangi kaynaklardan besleniyorlar? Araştırmada bu soruya ışık tutan iki önemli soru bulunuyor. İlki, katılımcıların geçmişte edindikleri bilgi kaynaklarına yöneltilen bir soru. Soru şöyle:

“Kudüs ve Mescid-i Aksa’nın tarihsel önemi hakkındaki bilgi kaynaklarınız nelerdir?”

Bu soruya verilen cevaplar, katılımcıların bilgi edinme süreçlerinin çeşitliliğini gösteriyor. Elde edilen verilere göre:

%41,3 - İnternet

%35,9 - Yazılı ve görsel medya

%29,5 - Arkadaş çevresi

%27,4 - Kitaplar

%23,5 - Kur’an-ı Kerim

Kudüs, Gazze ve Mescid-i Aksa konusunda çalışma yapan kurum ve kuruluşlar, hiçbir alanı boş bırakmamalı...

Bu dağılım, tarihsel bilgi açısından internetin açık bir üstünlüğe sahip olduğunu, ancak kitapların ve dini kaynakların da hatırı sayılır bir paya sahip bulunduğunu gösteriyor.

Araştırmadaki ikinci soru ise katılımcıların güncel gelişmeleri nereden takip ettiklerini ölçmeye yönelik. O soru da şöyle:

“Kudüs ve Mescid-i Aksa hakkındaki gelişmeleri hangi kaynaklardan takip ediyorsunuz?”

Buradaki “gelişmeler” ifadesinin güncel gelişmeleri kastettiğini belirtmek gerekir. Bu soruya verilen yanıtlar, bilgi kaynaklarının tarihsel bilgiye kıyasla ciddi biçimde değiştiğini ortaya koyuyor:

%77,1 - Televizyon

%50,8 - Dijital medya ve WhatsApp grupları

%33,9 - Online haber siteleri

%20,3 - Gazeteler

%16,6 - Kitap ve dergiler

%1,9 - Konuyla ilgili özel web siteleri.

Veriler, güncel gelişmeler söz konusu olduğunda televizyonun hâlâ büyük bir ağırlığa sahip olduğunu; sosyal medya, dijital platformlar ve WhatsApp grupla-

rının ise özellikle gençlerde hızla yükselen mecralar olarak öne çıktığını gösteriyor.

Bu iki sorunun ortaya koyduğu tabloyu tek cümlede şöyle özetleyebiliriz: Filistin, Kudüs, Gazze ve Mescid-i Aksa konusunda çalışma yapan kurum ve kuruluşlar, hiçbir alanı boş bırakmamalı; her mecca ve her yaş grubuna hitap edecek nitelikte özgün içerikler üretmelidir.

Bu bağlamda yalnızca haber programları, paneller, seminerler, konferanslar, sempozyumlar ve akademik kongreler gibi klasik bilgi kanallarıyla yetinmek artık yeterli değildir. Daha geniş ve etkili bir etki alanı oluşturabilmek için kültür, iletişim ve sanatın tüm imkânlarını kuşatan çok boyutlu bir üretim anlayışına ihtiyaç vardır. Bu üretim çizgi filmlerden belgesellere, sinema filmlerinden dijital oyunlara, animasyonlardan tiyatro, şiirlerden hikâyelere, müziklerden kısa videolara, yarışmalardan resim ve fotoğraflara, haritalardan grafik tasarımlara kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaludur. Böyle bir çeşitlilik, özellikle genç kuşaklara ulaşmada ve toplumun Filistin-Kudüs hassasiyetini uzun vadede canlı tutmada büyük bir imkân sunacaktır.

Filistin ve Kudüs’e dair bilgi düzeyini artırmak ve bölgenin yeniden bir selamet yurduna dönüşmesine katkı sağlayacak uluslararası ölçekte güçlü, sürdürülebilir ve sonuç alıcı bir duyarlılık oluşturabilmek için üretilecek içeriklerin bazı niteliklere sahip olması zorunludur. Bunların başında, çok dilli içerikler üretmek, farklı yaş gruplarına uygun materyaller geliştirmek, her inanç grubuna, hatta herhangi bir inancı olmayanlara dahi hitap edebilecek bir tarz geliştirmek gelmektedir.

Çünkü tarihin en kadim coğrafyalarından biri olan Kudüs ve çevresinde, özgür ve Müslüman Filistin devletinin yönetimiyle, gerçek bir huzurun tesis edilebilmesi, yalnızca bölgesel çabalarla değil, dünya çapında bir bilinçlenme, herkesin vicdanını harekete geçirme ve çok kapsamlı dayanışma hareketiyle mümkündür. Bu bilinç ve hareketin inşasına ise ancak çok yönlü, kapsayıcı, sıra dışı, dikkat çekici ve evrensel nitelikli kültürel üretimle destek verilebilir.

Elbette, bu çalışmalarda herkes yerini almalıdır: Üniversiteler, şirketler, sivil toplum kuruluşları, medya sektörü, sanatçılar, iletişimciler, yazarlar, senaristler, hayırsesler, devlet kuruluşları... ■

KUDÜS'E FİDAN AKSA'YA KANDİL OL

BİR ZEYTİN
AĞACI FİDANI
1.200₺

Online Bağış:

mirasimiz.org.tr

MİRASIMIZ
KUDÜS DERNEğİ
0212 524 01 01

Mescid-i Aksâ: Yüksek Düzeyli Bir İdrak ve Sorumluluk

Prof. Dr. Abdulkadir Macit

Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Göğe Açılan Kapıların Mekânı

Allah, yarattığı bütün varlıklar arasından bazılarını kimi hususiyetler ile ayırt ederek seçmiştir. Örneğin; insanlardan peygamberleri, onlardan da ulu'l-azm peygamberleri; meleklerden dört büyük me-

leği, onlardan da Cebrail'i; zamanlardan Recep, Şaban, Ramazan ve Cuma'yı; mekânlardan ise Mekke, Medine ve Kudüs'ü seçmiştir. Bu minvalde etrafı mübarek kılınmış şehirlerden birisi olan Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksâ da seçilmiş anlamına gelen

Morya tepesinin üzerinde bulunmaktadır. Bu mekânın seçilmişliğini ortaya koyan dört-beş hususa dikkatleri çekmeliyiz. Bunlar:

1. Hz. Adem (a.s.)'den itibaren bütün peygamberler Mescid-i Aksâ'nın seçilmiş ve mübarek olduğunu biliyor-

lardı. Hz. İbrahim, Hz. İshak, Hz. Yakup, Hz. Davut, Hz. Süleyman, Hz. İsa ve Hz. Muhammed (sav) bunun şahitleridir.

2. Mescid-i Aksâ'nın her yerinde peygamberler ve melekler durmuştur. Miraç hadisesi buna şahittir.

3. Mescid-i Aksâ'nın her yerinde sahabenin gözyaşı vardır. Hz. Ömer, Bilal-i Habeşi, Ubade b. Samit, Şeddad b. Evs bunların sadece bir kaçıdır.

4. Mescid-i Aksâ'nın her yerinde Müslüman izi vardır. Hz. Ömer'in, Emevîlerin, Abbasilerin, Selçukluların, Memlûklülerin, Osmanlıların, Yavuz Sulan Selim'in, Sultan Abdulhamid Han'ın...

4. Mescid-i Aksâ'nın her yerinde Müslüman kanı vardır. Sadece Haçlı işgalinde onbinlerce Müslümanın kanı toprağı sulayarak buna şahitlik etmiştir.

Mescid-i Aksâ'yı Niçin Seviyoruz?

Bu soruya verilecek pek çok cevap vardır. Önceki peygamberler buraya gönderildiler. Pek çoğunun kabri buradadır. Cebrail (a.s.) Rabbine buradan defalarca yükseldi. Miraç hadisesi buradan gerçekleşti. Yeryüzündeki mübarek üç mescitten üçüncüsüdür.

Diğer taraftan inanışa göre Hz. İsa buraya nüzul edecektir. Ayrıca Yahudilerin Arz-ı Mev'ud (Vadedilmiş Topraklar) anlayışında 3 temel merkezin de merkezinde Mescid-i Aksâ bulunmaktadır. Malum olduğu üzere bu merkezlerden büyük olanı; Nil ile Fırat arasıdır. Orta derecede olanı; Şam bölgesidir ki buralar Suriye, Filistin, Ürdün ve Lübnan'dır. En küçük derecede olanı ise Betül'l-Makdis'tir.

Bütün bunlardan dolayı nasıl ki bir anenin üç çocuğu olsa, bunlardan birisi hastalansa, hapse düşse veya başına bir dert gelse bütün sevgi, ilgi ve merhametini ona hasrederse bizler de bugün bir anne yaklaşımıyla işgal, zulüm ve gözyaşı içinde hasta, hapis-te ve başında bin bir türlü dert olan

**Hz. Peygamber
sonrasında
Kuds-i Şerif
iki defa
fetholunmuştur.
Bunlardan
ilkinin sahibi
Hz. Ömer'dir.**

Mescid-i Aksâ'nın üzerine bütün sevgimizi, ilgimizi ve merhametimizi hasretmeliyiz. Çünkü Filistin bizim için semboldür. Filistin bugün her an saldırıya maruz kalan ve muhkemleştirmemiz gereken mevzimizdir.

Nazarlarımızı tarihe çevirdiğimizde Kudüs'ün İslam hâkimiyetinde olup olmamasının Müslümanların yeryüzünde egemen güç olup olmadığı ile doğrudan irtibatlı olduğunu rahatlıkla ifade edebiliriz. Kudüs'e bakın, eğer esirse bilin ki Müslümanlar o günün dünyasında esirdirler. Eğer Kudüs özgürse, o zaman Müslümanların da özgür ve dünya üzerinde söz sahibi olduğuna karar verebilirsiniz.

Mescid-i Aksâ'nın İki Fethi

Hz. Peygamber sonrasında Kuds-i Şerif iki defa fetholunmuştur. Bunlardan ilkinin sahibi Hz. Ömer'dir. Ancak bu mukaddes şehir, tam 462 yıl sonra gerçekleşen Haçlı işgali ile ezanı Muhammed'in susmasının hüznünü yaşamıştır. Bu hüznün ikinci fethi sahibi şarkın en sevgili sultanlarından olan

Selahaddin Eyyubi ile son bulmuştur. Selahaddin Eyyubi 26 yaşında atın üstüne biner, 30 yıl o attan inmez. İndiğinde yaşı 56'dır ve indikten 13 gün sonra vefat edecektir. Onun için Selahaddin'in hayatını şöyle 2'ye ayırsak, "at"tan önceki ve "at"tan sonraki yani ikiye ayrılmış bir hayatı vardır, 20 yıllık ilim hayatı, 30 yıllık cihad hayatı. Selahaddin-i Eyyubi, Müslümanların parçalanmışlığının acı resminde bir kare olan Fatimilerin varlığına son verdikten sonra kurduğu devlette mücadelesinin merkezine, hocası Nureddin Zengi'nin ömrü boyunca gerçekleştirmeye çalıştığı ve daha sonra kendisine emanet ettiği üç hedefi yerleştirmiştir.

Bu hedefler:

1. Kaybolan İslam birliğini yeniden tesis etmek,
2. İşgal altındaki Kudüs'ü fethetmek,
3. İstanbul'u fethedip Allah Resulü'nün müjdesine nail olmaktır.

"Bir şey hayal edilemeden hiç bir şey yapılamaz." düsturu çerçevesinde 3 hayalin peşinde koşan Selahaddin Eyyubi, tam 88 yıl sonra Kudüs'ü bir kez daha özgürlüğüne kavuşturacaktır.

Mescid-i Aksâ'nın İki İşgali

"İşgal ediliyorsanız işgal olunacak ya-nınız var demektir." kelamı mucibince Kuds-i Şerif'in yaşadığı işgaller esasında Müslümanların işgal edilmeye müsait yanlarının olduğu hakikatini ortaya çıkarmaktadır. Nitekim Haçlılar ile yaşanan ilk işgal; İslam topraklarında aynı anda üç tane halifenin var olduğu, Müslüman toplulukların kendi içerisinde iktidar mücadelesine girdiği Abbasiler döneminin ortasına rast gelmektedir. Bu parçalanmışlık ve atalet XI. asırda batıdan Haçlıların Kudüs'e kadar gelerek bölgenin işgalini, ardından ise XIII. asırda Moğolların yıkıcı ve yakıcı darbesini beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla Haçlı se-

*İnsan kalitemizi
artırmak için sabırla
ve sebatla çalışmak
gerekiyor.*

ferleri fetret döneminin sebebi değil, sonucu idi. Müslümanlar fetrete girdiği için Haçlılar savaş açabilmiştir, Haçlılar savaş açtığı için Müslümanlar fetret dönemine girmemiştir.

Önceki satırlarda ifade ettiğimiz üzere Selahaddin Eyyubi'nin parçalanmışlığı bertaraf etmesi, şecaat ve cesaret ile mücadele etmesi ile işgal kaldırılmıştır. Kudüs'ün ikinci düşüşü aslında Avrupalıların 1492'de Endülüs'ü işgali ile tekrar başlamıştır. Önce İspanya sonra Afrika ve Hindistan'ın düşüşü beraberinde Anadolu ve İstanbul'u düşürmüştür. İslam dünyasının bu düşüşü beraberinde Kudüs'ün de düşüşünü getirmiştir. Resmîyette 69 yıl, ancak 1917 tarihinde Osmanlı'nın coğrafyadan çekildiği 1 asır önce gerçekleşen Kudüs'ün bu ikinci düşüşü, Yeni-Haçlılar tarafından İslam coğrafyasının bağrına saplanan İsrail hançeri eliyle gerçekleşmiş ve gerçekleşmeye devam etmektedir.

Mescid-i Aksâ Bizden Ne Bekler?

Kudüs ve Mescid-i Aksâ davasına ait çok az şey biliyoruz. Sadece Kudüs değil Filistin'in diğer bütün şehirleri

nin kaderi benzer bir durumu yaşıyor. Filistin'in siyasi, idari, iktisadi ve dini yapılarının bütünsel bir bakış açısı ile idrak edildiğini söylemek öyle hiç de kolay değildir. İdrak edilmediği için de Filistin'e yönelik parçalı veya tam idrak edilmeyen bir anlayışımız var. Halbuki İslâm'ın hem Hz. Âdem'den Rasulullah'a (sav), hem de Rasulullah (sav) ile bölgede tutunarak yerleştiği bir merhaleden günümüze kadar sahip olduğu birikimlere baktığımızda Filistin'in Kudüs merkezli bütünsel okunması gerektiği vuzuha kavuşmaktadır. Diğer taraftan burada dinler ve medeniyetler iç içe bulunmaktadır. Sadece Kudüs bile başlı başına üzerinde hâkimiyet kuran devletlerin şehre kattığı eserlerini, mekânlarını görebilmemiz ve sahih bilgiye ulaşabilmemizde ehemmiyetli bir rol oynamaktadır.

Bu yüzden Kudüs literatürü, bilgi bankası ve paylaşımı sağlanmalıdır. İlmi olarak çalışmalar artırılmalıdır. Mescid-i Aksâ yazma eserler bölümünü gezerken bunu daha çok hissediyorsunuz. İmam Gazzali zamanında 1600 civarında ders halkasının olduğu bir ilim merkezinin bugün içinde bulunduğu hazin tablo dizleri dövmenin ötesinde iş birliği içerisinde çalışmalar yapmamızı bize tekrar tekrar hatırlatmaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi

başta olmak üzere yazma eserler üzerine çalışmalar yapan kurumlar seferber edilmelidir. Kudüs davasının sahih olarak ve vurguladığımız üzere bütünsel olarak bilinmesi için tercüme faaliyetleri yapılması ve bunların gündemde tutulması gerekmektedir. Bu sayede Kudüs ve Filistin davasının tecrübenin aktarımı da kuvvetlenecektir.

Filistin'de yaşayan diğer inanç mensuplarının haksız, zalim ve nankör uygulamalarını görünce İslâm'ın ve kutsallarını kıymetini anlamak daha bir kolaylaşıyor. Bu noktada elde tutulmaya çalışılan son mevzinin/istinatgâhın İslâm'ın ve Kudüs'ün gözbebeği olan Mescid-i Aksâ olduğu ciddiyetle kavranmalıdır. Bu son istinatgâh durumu, bundan asırlar önce Haçlıların işgalinde iken de hissedilmişti. Bu durum karşısında Selahaddin-i Eyyubi'nin âlimleri çağırarak "ümme-i hazırlayın" çağrısını ve sabah namazı vurgusunu hatırlamamızda fayda bulunuyor. Unutulmamalıdır ki Mescid-i Aksâ'nın cemaati arttıkça göz bebeğimiz parlar. Cemaati canlı tutmak gerekmektedir. Bir sonraki sayfada Selahaddin-i Eyyubi'nin cemaatin hazır olduğundaki cihad ilanının mahiyetini yine iyi tahlil etmemiz elzemdir. Bütün bunlar bize miracın merkezi Mescid-i Aksâ'da ve şahsımızda namazın ancak

özelde sabah namazının ehemmiyetini anlamamızda önemli tarihi gerçektir. Diğer taraftan bu mevzu üzerinden günümüz âlimleri ile devlet erkânı arasındaki ilişkileri de ayrıca masaya yatırmamız gerekecektir.

Biz duygusalız, genel olarak ağlıyoruz. Ancak bu Filistin'in özgürleşmesi için yeterli olan bir durum değildir. Adım atmalıyız, amele dökmeliyiz. Haydin cihada denilecek bir amel ortaya koymalıyız. Zira Resûlullah (sav); *"Oraya gidiniz ve orada namaz kılınız, eğer oraya gidemez ve orada namaz kılamazsanız, kandillerinde yakılmak üzere zeytin yağı gönderiniz."* buyurarak temelde iki görevi bize yüklemektedir. Gitmek ve gidemediğinde orada yanan iman ateşini yakmak, süren davayı ayakta tutmak. Bundan dolayı bir plan çerçevesinde toplumun her kesimden insanlar götürülmeli ve Kudüs'ün özgürleşmesine yönelik teklifleri alınmalı, sonrasında da bu teklifler ve çözüm yolları bir proje kapsamında takibi yapılarak hayata geçirilmelidir.

İnanmış bir Müslüman olan merhum Necmettin Erbakan'ın *"Milyon dolarlık uçaklarınızın düşmesi için bin dolarlık cihazlar icat ederiz."* iddiası ve buna dair eylemi üzerinden bedel ödemeye başlaması bize bu hususta bedel ödemeye hazır yanımızın olması gerektiğini hatırlatmaktadır. Şüphe yok ki, bedel öde(n)medikçe özgürlük gelmeyecektir. Bu bağlamda cihad bahsinin yeniden ele alınması gerekmektedir.

Burada hususen tasrih etmek gerekir ki tarihinde düşen Kudüs'ün yeniden düşüşünü yaşıyoruz. Filistin özeğinde bugün Suriye, Irak gibi ülkelerde yaşananlara şahitlik edince devlet düşüncesinin ve varlığının ehemmiyetini bir daha idrak etmiş bulunuyoruz. Ancak ele alınması gereken diğer bir mesele de Yahudiler üzerinden din-devlet ilişkisi bağlamında kendimize dair bir değerlendirmedir. Bu değerlendir-

Filistin'de yaşayan diğer inanç mensuplarının haksız, zalim ve nankör uygulamalarını görünce İslam'ın ve kutsallarını kıymetini anlamak daha bir kolaylaşıyor.

meler mucibince sistem, modern ulus devlet gibi kavramlara bakış açımızın netliği sağlanmalıdır.

"Kuds-i Şerif bizden ne bekler?" sorusuna Taha Kılınç'ın *"Çıkış Nerede?"* başlığı ile verdiği 3 cevaba burada değinmemiz uygun olacaktır:

1. Liyakatli Olmak: Emanetin bize tevdi edilmesi durumunda, Kudüs'ün hakkını verip veremeyeceğimizi düşünmek gerekiyor. İsrail bugün, "Kudüs Müslümanların olsun, onlar yönetsin" diyecek olsa, İslâm dünyası Kudüs'e sahip çıkabilecek olgunlukta ve yetkinlikte değil. Her bir ülkenin diğerinin ayağını kaydırmaya çalıştığı, kardeşlik söylemlerinin dilde kaldığı, mazlum ve masumların haklarının gözetilmediği bir Müslüman coğrafya, şu anda Kudüs emanetini yüklenmeye de hazır değil. Kudüs bugün Müslümanların kontrolüne geçse, şehirde

kimin sözünün geçeceği üzerinden İslâm ülkeleri arasında bir iç savaşın patlak vereceğinden emin olabilirsiniz. Bunu söylemek hoşuma gitmiyor ama manzara bu, maalesef. İsrail, milyonlarca Müslüman'ın gözünün içine baka baka böylesine pervasız hareket edebiliyorsa, bu kanlı-bıçaklı rekabet sayesinde zaten.

2. Bilgi sahibi olmak: Her bir ferdin kendi içinde tutarlı, ahlâklı, donanımlı ve cesaretli olmasına çalışacağız. İlk adım bu. Tarih bilen, coğrafya bilen, dil bilen, dünya sistemini bilen, ahirette taalluk eden sorumluluklarını bilen, kısacası varlık şuurunun farkında Müslüman bireyleri ne kadar çoğaltabilirsek, işimiz de o kadar kolaylaşacak. Kendi başına ayakta duramayan, kendisinden ve dünyadan habersiz, nereye sürüklenirse oraya giden insan toplulukları, mevcut kaosu daha da derinleştirmekten başka bir işe yaramıyor. İnsan kalitemizi artırmak için sabırla ve sebatla çalışmak gerekiyor. Buna odaklanmadan, *"Kudüs Müslümanlarındır!"* sloganlarının altını doldurmak imkânsız.

3. İttihad-ı İslam idealini taşımak: *'Şarkin en sevgili sultanı'* Salahaddîn Eyyübî, Kudüs'ü özgürleştirmek rüyasıyla çıktığı siyasi ve askeri yolculuğunun ilk 20 yılında, tamamen Müslümanlar arasındaki ihtilafların çözümünüle uğraşmak durumunda kaldı. Müslümanlar birbirinin gözünü oymayı bırakmadan Kudüs'ün özgürleşmeyeceğini acı bir şekilde fark etmişti çünkü. Fâtîmîleri ve bölgedeki diğer irili-ufaklı Müslüman yönetimleri zaptırap altına alan Salahaddîn, dikkatini ancak bundan sonra Kudüs'e yöneltbildi. 1187'de kazanılan şanlı Hittîn zaferi, ancak Müslümanlar ortak hedefe kilitlendikten sonra mümkün olabildi. Son olarak; dua samimi, bilgi derin, eylem kavî olmalı ki düşman İsrail beri olsun. Allah duamızı bilgimize, bilgilerimizi eylemimize zemin eylesin. ■

Bir İşgal Aracı Olarak Yerleşim Yerleri: İsrail'in Filistin Topraklarındaki Yayılmacı Stratejisi

Şükrü Uzun⁽¹⁾

Giriş

İsrail'in 1967'den bu yana sistematik biçimde sürdürdüğü yerleşim yerleri stratejisini, yalnızca uluslararası hukuku ihlal eden bir durum olarak değil, modern bir sömürgecilik pratiği olarak değerlendirmek gerekmektedir.

İşgal altındaki Filistin topraklarında uygulanan bu strateji, İsrail tarafından siyasi, ekonomik ve askeri araçlarla desteklenen kapsamlı ve planlı bir işgal politikasına dönüşmüştür. Altı Gün Savaşı sonrasında İsrail'in Golan Tepeleri, Batı Şeria, Gazze Şeridi ve

özellikle Doğu Kudüs'te inşa etmeye başladığı Yahudi yerleşim yerleri; yalnızca bölgenin fiziksel yapısını değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda Filistin halkının sosyal, ekonomik ve kültürel dokusunu hedef alan bir parçalamaya stratejisini ortaya koymaktadır.

Birleşmiş Milletler kararlarına ve Cenevre Sözleşmesi'ne açıkça aykırı olmasına rağmen yerleşim faaliyetlerinin kesintisiz biçimde sürdürülmesi, bu politikanın sadece siyasi değil, aynı zamanda hukuki kriz niteliği taşıdığını göstermektedir.

Yerleşim yerleri stratejisi, Filistin halkının kendi toprakları üzerinde özgürce yaşama hakkını ortadan kaldırmakla kalmayıp hareket özgürlüğünü de kısıtlamaktadır. Tünel, kontrol noktaları ve ayırım duvarları aracılığıyla oluşturulan fiziki engeller; Filistinlilerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamlarını kontrol altına almaktadır. Filistinlileri görünmez sınırlar içine hapsederek onları hem mekânsal hem de psikolojik olarak etkilemeyi amaçlamaktadır. Bu durum, Filistin halkının gündelik yaşamını ciddi biçimde etkilemektedir.

Yerleşim yerleri stratejisi, sadece toprakların gasp edilmesi ile kalmayıp aynı zamanda demografik yapıyı İsrail lehine yeniden şekillendirme çabası olarak da öne çıkmaktadır. Böylece İsrail, bir yandan işgali normalleştirmeye çalışırken diğer yandan da kalıcı bir egemenlik ve kontrol rejimi inşa etme arzusunu uluslararası kamuoyunun tepkilerine rağmen sürdürmektedir. Uluslararası toplumun söylem düzeyinde kalan tepkisi, İsrail'in rahat hareket etmesine zemin hazırlamakta ve uluslararası hukuka olan güveni ise zayıflatmaktadır. Dolayısıyla İsrail'in yerleşim yerleri stratejisi, sadece Filistin halkının temel haklarını gasp etmekle kalmamakta, aynı zamanda insan hakları söylemini de sorgulanır hale getirmektedir. Bu yönüyle yerleşim yerleri stratejisi, bir "güvenlik" arayışından ziyade, uzun vadeli bir işgalin kurumsallaşması ve meşrulaştırılması çabası olarak okunması gerekmektedir.

Bu bağlamda, yerleşim yerleri stratejisi sadece askeri anlamda değil, ay-

Tünel, kontrol noktaları ve ayırım duvarları aracılığıyla oluşturulan fiziki engeller; Filistinlilerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamlarını kontrol altına almaktadır.

nı zamanda kültürel bir hegemonya da oluşturmaktadır. Filistin halkının kültürel hafızasını, aidiyet duygusunu ve toplumsal bütünlüğünü hedef alan bu strateji, modern dönemde işgal tartışmalarına yeni bir boyut kazandırmaktadır. Bu makale, İsrail yerleşim yerleri stratejisinin tarihsel kökenlerini ve Furuş Beyt Deccan köyü örneği üzerinden güncel uygulamalarını, ayrıca Filistin halkı üzerindeki sosyal, ekonomik ve psikolojik etkilerini uluslararası hukuk bağlamında ele almayı amaçlamaktadır.

1. Tarihsel Arka Plan ve Post-modern İşgal Kavramı

İsrail'in yerleşim yerleri stratejisinin kökeni 19. yüzyılda şekillenen Siyonist ideolojiye dayanmaktadır. Yahudi halkının tarihsel olarak "vaat edilmiş topraklar" olarak gördüğü Filistin'e geri dönüşünü amaçlayan bu ideolojik düşünce, 1948'de İsrail'in devletleşmesiyle birlikte kurumsal ve siyasal zemine kavuşmuştur. 1948 Arap-İsrail Savaşı'nın ardından yaşanan kitle-sel göç hareketleri ve özellikle 1967

Altı Gün Savaşı sonrasında Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ün İsrail tarafından işgal edilmesi, yerleşim politikalarının sistematik olarak devlet eliyle yürütülen bir strateji haline gelmesinde dönüm noktası olmuştur. Bu süreçte birlikte İsrail, işgal altındaki topraklara Yahudi nüfusu yerleştirerek hem bölgenin demografik yapısını kendi lehine dönüştürmeye hem de işgali kalıcılaştırmayı hedefleyen kapsamlı bir yerleşim politikası izlemeye başlamıştır.

İsrail'in 1967 sonrasında işgal ettiği Filistin topraklarında uygulamaya koyduğu yerleşim yerleri stratejisi, klasik işgal anlayışının ötesine geçen bir tahakküm biçimi olarak değerlendirilmektedir. "Post-modern bir işgal" olarak kavramlaştırılan bu tahakküm sadece askeri güce dayanmayıp hukuki, demografik ve kültürel araçlarla desteklenen yeni bir sömürgeleştirme stratejisi olarak ifade edilmektedir.⁽²⁾

İsrail'in doğrudan askeri müdahalesine gerek kalmadan yerleşim yerlerinin etrafına inşa ettiği yollar, kontrol noktaları, ayırım duvarları ve askeri bölgeler üzerinden tahakküm kuran işgal rejimi Filistinlileri birbirinden koparak toplumsal bağları zayıflatmaktadır. Mekânsal mühendislik olan bu yöntem ile sadece fiziksel değil psikolojik ve kültürel düzeyde de bir tahakküm oluşturulmaktadır. Bu bağlamda yerleşim yerleri stratejisi, klasik sömürgecilikten ayrışıp post-modern bir işgal yöntemi olarak gündelik yaşam üzerinde dolaylı ama sürekli bir kontrol biçimini ifade etmektedir. Bu çerçevede Yahudi yerleşimleri, sadece toprağı işgal etme aracı değil aynı zamanda Filistin halkının kimliğini ve yaşam biçimini dönüştürmeyi hedefleyen modern bir sömürge aracı haline gelmiştir.

Filistinlilerin kendi topraklarında yerleşim yerleri stratejisi nedeniyle maruz kaldıkları sistematik baskı ve insan hakları ihlalleri, 1987 yılında Birinci

Mülteci durumuna düşürülen milyonlarca Filistinlinin topraklarına dönmesine engel olarak geri dönüş hakkını fiili olarak ortadan kaldırmaktadır.

İntifada 'ya zemin hazırlamıştır. Uluslararası hukuk açısından yasadışı kabul edilen yerleşim yerleri faaliyetlerine karşı yeterli tepki verilmemesi nedeniyle Filistinliler direnişi bir karşı duruş olarak geliştirmişlerdir. Özellikle ABD'nin verdiği koşulsuz destek, yerleşimlerin meşrulaşmasına zemin ha-

zırlayarak Birleşmiş Milletler kararlarının uygulanma ihtimalini ortadan kaldırmıştır.⁽³⁾

İsrail'in yerleşim yerleri stratejisi özellikle Batı Şeria ve Doğu Kudüs gibi Filistinlilerin fazla olduğu bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Hareket özgürlüğünün sınırlandırılması, mülkiyet hakkının ihlal edilmesi gibi uygulamalarla günlük hayatı ciddi anlamda zorlaştırmaktadır. Demografik mühendislik yoluyla bölgeyi nüfus yapısı itibarıyla Yahudilerin lehine çevirmeyi amaçlayan bu strateji, iki devletli çözümün coğrafi ve siyasi zeminini ortadan kaldırarak işgali kalıcı hale getirmektedir.

Sonuç olarak, Yahudi yerleşim yerleri stratejisi sadece bir güvenlik aracı değil; aynı zamanda post-modern mada görünmeyen işgali, uluslararası alanda kabul edilebilir hale getiren bir sömürgeleştirme aracı haline gelmektedir.

2. Filistinli Mülteciler ve Demografik Dönüşüm

1948 Nekbe (*Büyük Felaket*) ve 1967 Altı Gün Savaşı sonrası yerinden edilerek zorunlu göçe tabi tutulan yüz binlerce Filistinli, mülteci sorunu oluştur-

maktadır. İsrail'in yerleşim faaliyetleri, kültürel bir yok etme stratejisinin parçası olarak, mültecilerin geri dönüş hakkını fiilen imkânsız hale getirmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 194 sayılı kararına aykırı olan bu durum, demografik yapıyı İsrail lehine dönüştürmeyi amaçlamaktadır.⁽⁴⁾

İsrail, 1950 tarihli Geri Dönüş Yasası ile Yahudilere İsrail vatandaşlığı ve yerleşim hakkı tanırken Filistinlilerin yaşadığı yerlere yeni Yahudi yerleşim yerleri inşa ederek demografik yapıyı değiştirmektedir.⁽⁵⁾ Mülteci durumuna düşürülen milyonlarca Filistinlinin topraklarına dönmeye engel olarak geri dönüş hakkını fiili olarak ortadan kaldırmaktadır. UNRWA (*Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Ajansı*) verilerine göre bu şekilde yerinden edilmiş kayıtlı Filistinli mülteci sayısı 6 milyon aşmış olup, bu nüfusun önemli bir bölümü temel altyapı hizmetlerinden yoksun mülteci kamplarında yaşamaktadır.⁽⁶⁾ "*Coğrafyanın silinmesi*" olarak ifade edilen bu durum, Filistinlilerin zihinsel ve kültürel hafızasında canlılığını koruyan köy ve şehirlerin yerine Yahudi yerleşimlerinin inşa edilmesiyle, tarihsel sürekliliğin kesintiye uğramasına yol açmakta; böylece yalnızca bugünü değil geçmişi ve geleceği de hedef alan bir sömürgeleştirme aracına dönüşmektedir.

Uluslararası hukuka göre yerinden edilmiş halkların evlerine dönme hakkı temel bir insani hak olarak kabul edilse de İsrail'in yerleşim stratejisi bu hakkı sistematik biçimde ihlal etmekte ve Filistinli mültecileri kalıcı olarak dışlamaktadır. Bu bağlamda mülteci meselesi, yerleşim yerleri stratejisi ile derinleşen ve çözümlenmesi zor bir siyasi sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

3. Yerleşimlerin Filistinlilerin Günlük Hayatına Etkileri

İsrail'in Batı Şeria ve Kudüs'te yürüttüğü yerleşim yerleri stratejisi, Filistin-

lilerin günlük yaşamını derinlemesine etkileyen sonuçlar doğurmaktadır. Bu etkiler sadece fiziksel hareketliliğin kısıtlanmasıyla sınırlı olmayıp sosyal, ekonomik ve psikolojik boyutlarıyla birlikte ele alınmalıdır. Furuş Beyt Deccan köyü örneği üzerinden analiz edilen saha araştırması, İsrail yerleşim yerlerinin Filistinlilerin yaşamı üzerindeki etkisini ortaya koymakta; Filistinlilerin yerleşimcilerle iç içe geçmiş yaşamlarının baskı altına alındığını göstermektedir. Tarım arazilerine ulaşmak isteyen Filistinli köylüler, okula giden çocuklar, hastaneye ulaşmaya çalışan hastalar ve işine gitmeye çalışan işçiler için İsrail askerlerinin kontrolündeki geçiş noktaları günlük yaşamı ciddi anlamda etkilemektedir.⁽⁷⁾

İsrail'in yerleşim yerlerinin etrafına inşa ettiği ayırım duvarı ve kontrol noktaları, Filistinliler arasında mekânsal olarak ayrışmayı derinleştirirken, sosyal ilişkileri ve aile bağlarını da zayıflattığı görülmektedir. Filistinliler kendi topraklarında seyahat ederken apartheid rejiminden (**ırksal ayrımcılığı savunan sistem**) izin belgesi almak zorunda bırakılmaktadırlar. Bu belgelerin verilmesi ise genellikle keyfi gerekçelerle reddedilmektedir.

Yerleşim yerlerinin varlığı Filistin halkının yaşamını ekonomik anlamda da zorlaştırmaktadır. Tarım arazilerinin yerleşim yerlerine dönüştürülmesi, Filistinli çiftçilerin üretim alanlarını daraltmaktadır. Filistinlilere kıyasla Yahudi yerleşim yerlerinde su tüketimi daha fazla olduğu için su kaynaklarına ulaşmada ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Bu durum, hem günlük su kullanımını hem de tarımsal üretimi ciddi anlamda etkilemektedir.

Filistinliler, sürekli gözetim altında tutulmaları, evlerine baskın düzenleme tedirginliği içinde yaşamaları ve yerleşimcilerden gelebilecek saldırı tehditleri karşısında oluşan baskıcı ortamdaki psikolojik anlamda etkilen-

Kudüs'teki yerleşim yerleri stratejisi, şehir planlaması, arkeolojik kazılar ve turizm üzerinden dolaylı hegemonya kurmak amacıyla sürdürülmektedir.

mektedirler. Yerleşimciler tarafından Filistinlilere yönelik gerçekleştirilen şiddet eylemlerini İsrail askerleri çoğu zaman görmezden gelerek baskı ortamını devam ettirmektedirler.

Sonuç olarak, İsrail'in yerleşim yerleri stratejisi, Filistinlilerin günlük yaşamını baskı araçlarını kullanarak ciddi anlamda kuşatmaktadır. Bu strateji, sadece hareket özgürlüğünü sınırlamakla yetinmeyip, sosyal yapıyı çözmekte, ekonomik bağımsızlığı yok etmekte ve bireysel psikolojiyi de ciddi manada tahrip etmektedir.

4. Kudüs Üzerinden Yürütülen Sembolik Hegemonya

Kudüs; Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler tarafından kutsal kabul edilen tarih boyunca ise kültürel ve dini anlamda merkez olmuş bir şehirdir. İsrail'in Kudüs'te yürüttüğü yerleşim yerleri stratejisi, sadece demografik bir mühendislik uygulaması değil, ideolojik olarak yeniden kimlik kazandırma projesi olarak ortaya çıkmakta-

dır. Bu süreç Kudüs'ün Yahudi kimliği merkezli yeniden şekillendirilmesini, diğer dini ve kültürel hafızaları ise sistematik biçimde yok etmeyi amaçlamaktadır.⁽⁸⁾

İsrail'in özellikle Doğu Kudüs'teki Filistinli aileleri evlerinden zorla çıkarması, mülkiyet hakkını yok sayması, mahallelerin sistematik bir şekilde küçülterek Yahudi yerleşimlerinin inşa edilmesi şehrin tarihi ve kültürel yapısını tahrip etmektedir. Silvan ve Şeyh Cerah mahalleleri bu politikaların en belirgin örneğini oluşturmaktadır.

Kudüs'teki yerleşim yerleri stratejisi, şehir planlaması, arkeolojik kazılar ve turizm üzerinden dolaylı hegemonya kurmak amacıyla sürdürülmektedir. Özellikle arkeolojik çalışmalar, Müslümanlar ve Hristiyanlardan kalma mirası yok sayarak Yahudi tarihini öne çıkartan bir anlatı oluşturmak için kullanılmaktadır. Bu durum şehri Yahudi kimliği üzerinden yeniden şekillendirmek amacıyla kullanılmaktadır.⁽⁹⁾

UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak ilan edilen Kudüs'te İsrail'in yürüttüğü bu uygulama, Filistinlilerin dini ve kültürel hafızasını yok etmeyi amaçlayan postmodern sömürgeleştirme yöntemidir. İsrail'in, Kudüs'ü "bölünmez başkent" ilan ederek şehrin statüsünü değiştirme çabası uluslararası toplum tarafından kabul edilmesine de fiili olarak devam ettirdiği bu egemenlik iddiasını durdurmaya yetmemiştir.

Sonuç olarak Kudüs semboller, anlatılar, dini ve kültürel hafızalar üzerinden yürütülen bir mücadele alanına dönüşmüştür. İsrail'in yerleşim yerleri stratejisi, şehrin çok kültürlü ve çok inançlı yapısını yok edip sadece Yahudi kimliğinin var olduğu bir mekâna dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu durum, insanlığın ortak kültürel mirasına karşı ciddi bir tehdit olarak algılanmaktadır.

Uluslararası insan hakları sözleşmesine göre uygulanan strateji ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği görülmektedir.

5. Uluslararası Hukukta Yerleşimlerin Meşruluğu

İsrail'in Batı Şeria ve Kudüs'teki yerleşim yerleri stratejisi, insan hakları normları ve insancıl hukuk kurallarına aykırı bir şekilde sürdürülen hukuksuz bir uygulamadır. 1949 tarihli Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 49. Maddesi'ne göre bir işgalci gücün kendi sivil nüfusunu işgal altındaki topraklara transfer etmesi açıkça yasaklanmıştır. İsrail'in işgal altındaki Filistin topraklarına Yahudi yerleşimcileri yerleş-

tirme uygulaması doğrudan uluslararası hukuka aykırı olmasının yanında kalıcı ilhakın altyapısını oluşturan stratejik bir hamledir.

Aynı zamanda Filistinlilere ait arazilerin kamulaştırılması ya da zorla el konulması bireysel mülkiyet hakkının sistematik olarak ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Bu durum sadece toprak gaspını değil ekonomik, kültürel ve sosyal hakların da ortadan kaldırılmasını ortaya koymaktadır. Uluslararası insan hakları sözleşmesine göre uygulanan strateji ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği görülmektedir.

İsrail'in inşa ettiği yerleşim yerlerinde ayrımcılık anlayışının hâkim olduğu bir yönetim yapısının oluşturulduğu da görülmektedir. Yerleşimciler için verilen altyapı hizmetleri ve güvenlik önemleri, Filistinlilere yönelik uygulamalardan tamamen farklılık arz etmektedir. Güney Afrika'daki apartheid rejimiyle benzerlikler taşıyan bu uygulamalar **"21. yüzyıl apartheid'i"** olarak nitelendirilmeyi hak etmektedir.⁽¹⁰⁾

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 242, 338, 446 ve 465 sayılı karar-

ları, İsrail'in işgal altındaki topraklarda inşa ettiği yerleşim yerlerini yasadışı olarak tanımlamaktadır. Bu kararlar ile İsrail'in yerleşim yerleri üzerinden sürdürdüğü genişleme faaliyetlerini durdurarak işgal ettiği topraklardan çekilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ancak İsrail ise alınan kararları görmezden gelerek faaliyetlerine devam etmektedir.

Sonuç olarak, uluslararası hukuka göre İsrail'in yerleşim yerleri stratejisi meşru kabul edilmemekte, aksine açıkça yasadışı sayılmaktadır. Ancak İsrail, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları da dâhil olmak üzere bu durumu açıkça ortaya koyan uluslararası hukuki düzenlemeleri fiilen göz ardı ederek yerleşim faaliyetlerine devam etmektedir. Bu durum, İsrail'in uluslararası hukuk kurallarını tanımadığını ve kendisini bu kuralların üzerinde gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla uluslararası toplumun meşruiyet tartışmalarını sadece İsrail'in politikalarıyla sınırlı tutmayı, bizzat İsrail'in varoluşsal meşruiyetinin de sorgulamasını gerektirmektedir.

Bölgedeki barışın tesis edilebilmesi için yerleşim faaliyetlerinin durdurulması ve var olanların geri çekilmesi gerekmektedir.

Sonuç

İsrail'in Batı Şeria ve Doğu Kudüs başta olmak üzere işgal altındaki topraklarda sürdürdüğü yerleşim yerleri stratejisi, sadece hukuki ve siyasi bir mesele olmanın ötesinde, Filistin halkının temel yaşam haklarını ve varoluşunu doğrudan tehdit eden kapsamlı bir işgal stratejisi olarak öne çıkmaktadır. Bu yerleşimler, Filistinlilerin coğrafi bütünlüğünü parçalamakla kalmayıp onların sosyal yapısını zayıflatmakta, ekonomik kaynaklara erişimini engellemekte ve günlük yaşamlarını sistematik biçimde zorlaştırmaktadır. Bu durum, Filistinlilerde uzun vadeli sosyo-ekonomik ve psikolojik sorunlara yol açmakta, gelecek nesillerin barış ve istikrar umutlarını gölgelemektedir.

Uluslararası hukuk, İsrail'in yerleşim faaliyetlerini açıkça yasa dışı ilan ederken, uygulamadaki fiili durum bu hukuki normların uygulanabilirliğine dair ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kurumların kararlarına rağmen yerleşim alanlarının genişlemesi ve yaygınlaşması, hukukun üstünlüğü ilkesinin bölgede etkin bir şekilde işletile-

mediğini göstermektedir. Bu durum, hem uluslararası toplumun Filistin-İsrail sorununa yaklaşımını hem de İsrail'in uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmesi konusundaki iradesini sorgulatmaktadır.

Bölgedeki barışın tesis edilebilmesi için yerleşim faaliyetlerinin durdurulması ve var olanların geri çekilmesi gerekmektedir. Ayrıca Filistin halkının temel haklarına saygı gösterilmesi, mültecilerin geri dönüş hakkının uluslararası hukuk çerçevesinde güvence altına alınması kritik öneme sahiptir. ABD ve diğer uluslararası aktörlerin ise tarafsız ve adil bir arabuluculuk rolünü benimseyerek bölgesel barış sürecinin yeniden canlandırılması için samimi ve yapıcı politikalar geliştirmesi elzemdir. Aksi takdirde yerleşim yerleri stratejisinin yarattığı fiili durumun kalıcı hale gelmesi bölgedeki çatışmaların daha da derinleşmesine zemin hazırlayacaktır. Bu da sadece Filistin ve İsrail halklarını değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel barış ve güvenliği olumsuz etkileyecektir.

Sonuç olarak, Filistin-İsrail çatışmasının çözümünde başarılı olunabilmesi için yerleşim yerleri stratejisinin ortadan kaldırılması, uluslararası arabuluculuk süreçlerinin yeniden yapılandırılması, hukukun üstünlüğü ve insan hakları temelinde barışın yeniden tesis edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda uluslararası toplumun daha etkin ve sorumlu yaklaşım geliştirmesi; tarafların ise gerçekçi ve yapıcı tutumlarla kalıcı barış için çaba göstermesi, bölgenin istikrara kavuşması açısından kaçınılmazdır. Özgür Filistin'in inşası, post-modern işgal yöntemini çözülmesiyle mümkün olacaktır. ■

Kaynakça:

- 1) "BM Genel Kurul: 1948 / 194". Kudüs ve Hukuk (blog), 27 Mart 2025. <https://kudusvehukuk.com/bm-genel-kurul-1948-194/>
- 2) "İsrail'deki Yahudi Toplum Yapısı: Dindarlık Analizi". insamer.com. 19 Aralık 2018. Erişim 26 Haziran 2025.

https://insamer.com/tr/israildeki-yahudi-toplum-yapisi-dindarlik-analizi_1859.html

3) Kurt, Menderes. "Filistin'deki İşgale Meşruiyet Üreten Bir Yöntem Olarak İsrail Arkeolojisi". Tarih İncelemeleri Dergisi 35/1 (23 Temmuz 2020), 213-242. <https://doi.org/10.18513/egetid.769971>

4) "Filistin İstatistik Kurumu: Filistinli mültecilerin sayısı 6 milyonu geçti". Erişim 26 Haziran 2025. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-istatistik-kurumu-filistinli-multecilerin-sayisi-6-milyonu-gecti/3254058>

5) "Filistin'de İsrail işgaline karşı başlayan Birinci İntifada'nın üzerinden 34 yıl geçti". Erişim 26 Haziran 2025. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistininde-israil-isgaline-karsi-baslayan-birinci-intifadanin-uzerinden-34-yil-gecti/2442849>

6) "Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi » Makale » İsrail Yerleşim Politikasının Filistinlilerin Hayatı Üzerindeki Etkisi: Seyahat ve Dolaşım Özgürlüğü Çerçevesinde Furuş Beyt Deccan Köyü İncelemesi". Erişim 26 Haziran 2025. <https://dergipark.org.tr/pub/marmarasbd/issue/65096/933953>

7) "Sakarya Üniversitesi | Sakarya Üniversitesi | Prof. Dr. Ali BALCI | Duyuru | Yahudi Yerleşimleri: Postmodern Bir İşgal". Erişim 26 Haziran 2025. <https://alibalcisakarya.edu.tr/tr/duyuru/goster/3836/yahudi-yerlesimleri-postmodern-bir-isgal>

Dipnot:

(1) Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Enstitüsü, Kudüs ve Filistin Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi Türkiye, <https://orcid.org/0009-0001-9880-8715>.

(2) "Sakarya Üniversitesi | Sakarya Üniversitesi | Prof. Dr. Ali BALCI | Duyuru | Yahudi Yerleşimleri: Postmodern Bir İşgal". (Erişim 26 Haziran 2025).

(3) "Filistin'de İsrail işgaline karşı başlayan Birinci İntifada'nın üzerinden 34 yıl geçti" (Erişim 26 Haziran 2025).

(4) admin, "BM Genel Kurul: 1948 / 194". Kudüs ve Hukuk (blog), 27 Mart 2025.

(5) efor, "İsrail'deki Yahudi Toplum Yapısı: Dindarlık Analizi", insamer.com (19 Aralık 2018).

(6) "Filistin İstatistik Kurumu: Filistinli mültecilerin sayısı 6 milyonu geçti" (Erişim 26 Haziran 2025).

(7) "Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi » Makale » İsrail Yerleşim Politikasının Filistinlilerin Hayatı Üzerindeki Etkisi: Seyahat ve Dolaşım Özgürlüğü Çerçevesinde Furuş Beyt Deccan Köyü İncelemesi" (Erişim 26 Haziran 2025).

(8) "Sakarya Üniversitesi | Sakarya Üniversitesi | Prof. Dr. Ali BALCI | Duyuru | Yahudi Yerleşimleri: Postmodern Bir İşgal".

(9) Menderes Kurt, "Filistin'deki İşgale Meşruiyet Üreten Bir Yöntem Olarak İsrail Arkeolojisi", Tarih İncelemeleri Dergisi 35/1 (23 Temmuz 2020), 213-242.

(10) Uluslararası hukuka göre Filistin'deki İsrail yerleşimi / Uluslararası hukuka göre Filistin'deki İsrail yerleşimi / Yazar: Abdal Latif SEDDA.

Mirasımız Kudüs Derneği 2025 KUDÜS RAPORU

*2025 Kudüs Raporu,
Mirasımız Kudüs
Derneği tarafından
basın toplantısıyla
kamuoyuna açıklandı.*

Kudüs, Mescid-i Aksâ, Batı Şeria ve Gazze'de 2025 yılı boyunca yaşanan insan hakları ihlallerini ele alan 2025 Kudüs Raporu, Mirasımız Kudüs Derneği'nin İstanbul Fatih'te bir otelde düzenlediği basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı. Basın toplantısına, Mirasımız Kudüs Derneği Genel Başkanı Muhammet Demirci, Mescid-i Aksâ Mütevelli Heyeti Üyesi ve Kudüs Araştırmacısı Dr. Fahri Ebu Diyab, Kudüs Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (KUDAM) Müdürü ve 29 Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Ömer, Kudüs Araştırmaları Uzmanı

Dr. Ali İbrahim ve Gazeteci-Yazar Mustafa Uzun konuşmacı olarak katıldı. Toplantıda, Mirasımız Kudüs Derneği Medya Sorumlusu Nihat Topçu raporun istatistik verilerini paylaşarak 2025 yılında Kudüs'te yaşanan hak ihlallerinin ciddi boyutlara ulaştığını belirtti.

Kudüs'ün kimliği sistematik şekilde hedef alınıyor

Mirasımız Kudüs Derneği Genel Başkanı Muhammet Demirci, bu yılki raporun önceki yıllara kıyasla çok daha ağır tablo ortaya koyduğunu belirterek dünya kamuoyunun Gazze'ye odaklandı-

Mirasımız Kudüs Derneği Genel Başkanı Muhammet Demirci, bu yılki raporun önceki yıllara kıyasla çok daha ağır tablo ortaya koyduğunu belirtti.

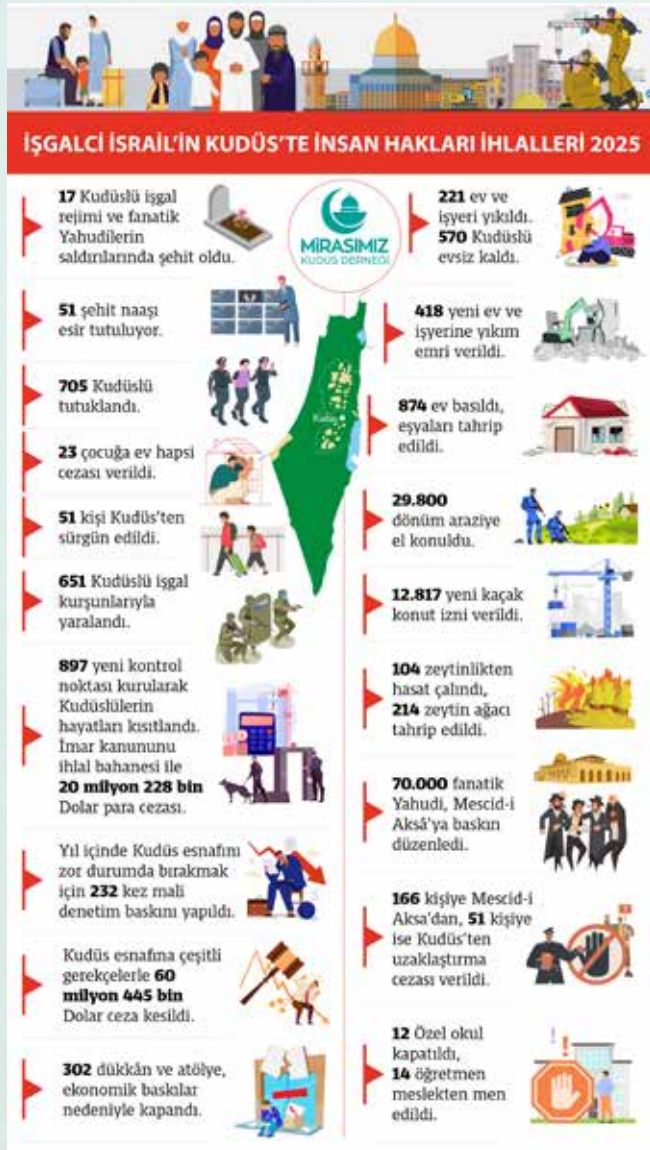
ği bir dönemde İsrail'in Kudüs'te benzeri görülmemiş uygulamalara imza attığını söyledi. Demirci, Kudüs ve Mescid-i Aksâ'nın tarihî ve kimliksel varlığının silinmeye çalışıldığını da ifade etti. Ayrıca 2025 yılında Mirasımız Kudüs Derneği olarak Kudüs'ün kimliğini diri tutmak amacıyla, Türkiye genelinde yaklaşık 2 bine yakın etkinlik düzenlediklerini ve

120 bine yakın kişiye Kudüs ve Mescid-i Aksâ bilinci kazandırmak için çalışmalar yaptığını dile getirdi.

Mescid-i Aksâ Mütevelli Heyeti Üyesi Dr. Fahri Ebu Diyab ise Kudüs'ün yalnızca istatistiklerle anlatılamayacağını vurgulayarak işgal rejiminin Kudüs'ün tarihî, kültürel ve dini kimliğini hedef aldı-

ğını söyledi. Özellikle Mescid-i Aksâ çevresinde yürütülen kazı faaliyetlerinin ve mülklere yönelik baskıların son derece tehlikeli bir boyuta ulaştığını ifade etti.

KUDAM Müdürü Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Ömer, Batı Şeria'nın işgal rejiminin merkezî hedefi haline geldiğini belirterek 2025 yılının Batı Şeria açısından eş-

MİRASIMIZ DERNEĞİ'NİN KUDÜS'TE YAPTIĞI FAALİYETLER 2025

750 Aileye
GIDA KARTI
Desteği

1.810 Aileye
4.850.000
₺ FİTRE

2.700 Aileye
19.972.000
₺ ZEKÂT

10.200 Kişiye
İFTAR YEMEĞİ
DAĞITIMI

800 Çocuğa
BAYRAMLIK ve
BAYRAM HARÇLIĞI

4.740 Aileye
KURBAN PAYI

610 Çocuğa
OKUL ÇANTASI
ve **KIRTASIYE**
MALZEMESİ

1.105 ZEYTİN
AĞACI Dikimi

310 YETİM'e
Yıl Boyunca
21.890.000 ₺
Nakdi Destek

6.255.000 ₺
MAKASID
HASTANESİ'ne
İlaç, Tıbbi Malzeme
ve Nakit Desteği

55 Ailenin Bakkal
Borçları Kapatıldı

150 Aileye Sadaka
Yardımları

Kudüs Yetim
Okulu Restore
Edildi

Toplam: 72.178.000 ₺

Mirasımız Kudüs Derneği, 2025 yılı boyunca Kudüs'te artan baskılara rağmen insani yardım ve sosyal destek çalışmalarını sürdürdü.

benzeri görülmemiş bir şiddet yılı olduğunu söyledi. Yerleşimlerin artırıldığını, kampların boşaltıldığını ve binlerce kişinin mahkemesiz şekilde tutuklu bulunduğunu ifade etti. Kudüs Araştırmaları Uzmanı Dr. Ali İbrahim ise, Batı Şeria'da Filistinlilerin sistematik biçimde yerlerinden edilmeye çalışıldığını, ekonomik ve sosyal baskıların yoğunlaştığını vurguladı.

Mirasımız Kudüs Derneği'nin 2025 Yılı Faaliyetleri

Mirasımız Kudüs Derneği, 2025 yılı boyunca Kudüs'te artan baskılara rağmen insani yardım ve sosyal destek çalışmalarını sürdürdü. Bu kapsamda binlerce aileye gıda, fitre ve zekât desteği sağlanırken, Ramazan ve Kurban dönemlerinde on binlerce kişiye ulaşıldı.

Dernek tarafından yetim çocuklara nakdi destekler, eğitim yardımları, Kudüs'ün tam teşekküllü tek sağlık kuruluşu olan ve ihtiyaç sahiplerine ücretsiz tedavi desteği sağlayan Makasid Vakıf Hastanesi'ne ilaç ve tıbbi malzeme desteği verildi; ayrıca zeytin ağacı dikimi ve yetim okulu restorasyonu gibi kalıcı projeler hayata geçirildi. ■

"ÖZGÜRSÜN ARTIK"

Penceremi açtım karşımda Kubbet'üs Sahra!
Allah'ım! O ne güzel manzara
Yüce Peygamber (sav) yükselirken arşâ,
Mübarek ayaklarını bastı bu topraktaki taşta.
Her karışı döndü bir âşka,
İlk kiblemiz, Mescid-î Aksâ!
Keşke tüm Ümmet Ebâbil olsa,
Zalimleri bir güzel taşlasa.
Ümmet-i Muhammed gelse Mukaddes topraklara,
Ebâbil ordusu olsalar bir anda!
Zalimleri yenseler küçücük taşlarla,
Özgürsün Artık deseler" Mescid-î Âksa'ya!"
Çocuklar koşuşsa ağaçların arasında,
Ellerinde balonlar ve mektuplarla
Sevinç çığlıkları yayılsa tüm dünyaya,
Özgürsün artık deseler Mescid-î Âksa'ya!
Ve Ümmet-î Muhammed kalksa birden ayağa,
Başlasalar haykırmaya,
Sen Bizimsin! Sen İslâmınsın!
Özgürsün artık
EY MESCİD-İ ÂKSÂ .

Filistin, Gazze, Bir Tutam İnsanlık ve Soslu Vicdan Salatası!

Ahmet Altay

Bulutların arasından mahcupça görünüp kaybolan güneş eşliğinde, üşütüp üşütmemekte kararsız esintili bir günün sabahı. Boğaziçi şeridinde, bankta boğazı düğümlemiş şekilde oturan bir genç. Hayalleri kadar gür siyah saçlı, umutları keskin yeşil bakışlı.

Boğaz'ın mavisinde turkuaza evrilen hüzünlü düşünceleri, zihninde dalgalanan kırmızı, siyah, yeşil ve beyaz

renklerle harmanlanmış titreyen yüreğinde dans ediyor. Evet! Anlamalı. Umut yüklü. Olması gereken. İğreti duran tüm engellere rağmen.

Dudaklarından süzülüp Boğaz'ın esintisine karışan mırıldanmaları:

"İnsanlığa dair tüm umutlarım bir film şeridi gibi gözlerimin önünden geçip gidiyor.", "Ne kadar da çok konuşup olmayan peynir gemilerini Akdeniz'de yüzdürüyoruz!", "Boş teneke

çok ses çıkarırmış, sanırım bizler teneke vicdan sahibiyiz ki sadece sloganlar atarak üzerimizdeki sorumluluk yükünden kaçıyoruz!", "Anca laf, laf, laf!", "Ah Gazze! Ah Filistin! Af Allah'ım!" Ağırlaşan düşünceleri boynunu büktü, iki elini dayanak yapmak zorunda kaldı başına. Gözünden belli belirsiz süzülen gözyaşlarıyla birlikte Boğaz'ın serin sularına saldı bakışlarını. Boynundaki kefiye rüzgârın etkisiyle hareketlendi, teselli edercesine sar-

di genci. İçi titredi, üşümesi derinleşti.

Etrafından gelip geçen insanlara baktı bir müddet. Herkesin nasıl da bir acelesi var! İnsanların koşturan adımlarında kayboldu bakışları. Gayri ihtiyari içinde bir slogan yankılandı, "Kahrolsun modern kölelik sistemi." Tedirginlikle baktı etrafına sanki duyan olmuş gibi. Neyse ki kimse insanın içine müdahale edemiyor. Sonra bir ses yankılandı içinde: "Bir haksızlık ya da zulüm varsa elinle, dilinle düzelt veya en azından kalbinle buğz et!" Kefiyesinin içine utanarak iyice gömüldü. "Hep zaten buğz, buğz buğz! Buz kes tik be buz! Ne kadar da güdüğüz Ya Rabbim! Bu kadar da olmaz ama olmamalı, olamaz!" İçi daraldı, yüreğine bir ağırlık çöktü ve başı dizlerinin üzerine düştü. Bir müddet öylece kalakaldı. Omzuna bir el dokundu, sonra bir ses dokunaklı; **"Merhaba genç!"** İrkildiğini belli etmeden kaldırdı başını ve baktı. Giyimi kuşamı güzel yetmişinde bir amca. Başında kasketi, elinde desenli bastonu ile yanına oturmuştu. **"Merhaba beyamca!"** dedi. Bir müddet sessizlik hakim oldu aralarında, gözler Boğaz'da.

- Neyin var, neden böyle büküm büküm oturuyorsun şu şehirlerin sultanı güzelim İstanbul'un karşısında?

- Beyamca, biraz canım sıkıldı sadece ondan.

- Hayırdır neden sıkıldı? Aşık mı oldun yoksa?

- Yok beyamca, öylesine işte.

- Bu yaşta öylesine mi... Söyle bakayım nedir derdin?

- Beyamca sizi kırmak istemem ama sessiz kalsak çok sevineceğim.

- Peki genç adam. Seni rahatsız etmek değildi amacım.

- Estağfirullah beyamca, o nasıl söz! Sadece sükût etmek istiyorum. Sizlik bir durum yok.

- Pekâlâ genç adam. Allah gönlüne de sekinet versin!

- Âmin beyamca, hepimiz için.

- Âmin, bin âmin genç kardeşim!

Etrafına baktı **"Onca boş bank varken bu beyamca neden benim yanıma oturdu ki?"** Kalkmak istedi, sanki bir el onu tuttu, kalkamadı. Yaşlı adam elindeki poşetten birkaç simit çıkardı. Yavaşça özenle simitleri neredeyse eşit parçalara böldü. Beyamca titiz biri belli. Yaşlı adam yerinden kalktı avuçlarında simit parçalarıyla. Bastonu düştü hafifçe yana, yaşlı adam sendeledi. Genç, bir hamle ile fırlayıp yaşlı adamı tuttu.

- Sağ olasın genç adam!

- Rica ederim beyamca. Bastonunuzu vermeme ister misiniz?

- Sen varsın ya genç adam!

"Bismillah" diyerek yaşlı adam parçaladığı simitleri havaya doğru attı. Martılar ahenkle simitleri havada yakalamaya başladılar. Simitler bitince banka tekrar oturdular. Yaşlı adam tebesümle teşekkür etti. Bir müddet daha gözler Boğaz'ın güzelliğine daldı.

- Söyle bakalım genç adam, nedir seni böyle içten içe kemiren şey?

- Gazze beyamca, Gazze! İnsanlığın tüm dünyanın gözü önünde canlı yayınlarla yapılan soykırımı kör, dilsiz ve sağır olduğu yer, Filistin!

- Dertli olmak güzeldir genç adam. Şimdi daha çok sevdim seni.

- Günah çıkarır gibi böyle konuşup konuşup vicdan rahatlatma seansları yapıyoruz işte.

Huzursuzluğu bir yumak şeklinde boğazında yine düğümlendi. Buğulu gözleri, hüznü sözlerine eşlik etti yavaş yavaş süzülen gözyaşlarıyla. Beyninde sanki bir ur, her gün büyüyen resmi rakamlar.

- Yetmiş bin küsur insan katledildi, bilmem kaç bin yaralı beyamca. Ya gayriresmî rakamlar? Resmi rakamların hesabını verelim de sonra gayrisına bakacağız da...

- Ne desen haklısın genç kardeşim. Dertli olmak güzeldir. Ben de sana şunu söyleyeyim, her şeye kızarak bir yere varılmaz. Bizler zaferden değil, seferden sorumluyuz. Evet haklısın bu zillet bizim başımızı öne eğmemize yeter de artar bile. Beni umutlandıran sensin güzel kardeşim. Dertli bir genç kardeşimi görüyor olmak, umutlarımı yeşertiyor. Ve görüyorum ki bu siyonist sistemin kurgusunu yapanlar artık bayır aşağılar. Yetmiş beş sene dir inşa ettikleri Holokost yalanı tuzla buz, yerle bir. Bunu küçümseme güzel kardeşim. Unutma "Bizim hayır gördüğümüzde şer, şer gördüğümüzde de hayır" olabilir. Bak şöyle geriye 7 Ekim'den sonra olanlara. O zaman kim diyebilirdi ki bu şekilde olacağı! Evet zulüm var, soykırım var. İnsanlık var olduğundan bu yana kötü ve iyi hep karşı karşıya mücadele içinde. Hayat imtihan güzel genç kardeşim. Ve imtihan her an. Dertli olmak güzeldir. Dertlenmeyenler utanmalı, sen değil... Herkes yaptığının, yapmadığının ve yapamadığının da hesabını verecek güzel genç kardeşim. Allah senin gibi gençlerin sayısını artırsın. Unutma etki alanın kadarıyla sorumlusun. Çaba sarf et elinden geldiğince ve hep ümitvar ol.

- Ah be beyamca, umutlarım bir Gazze Şeridi gibi gözlerimin önünden geçip gidiyor!

Yaşlı adam hafifçe doğruldu, derin bir nefes aldı ve gence bakarak: **"Allah'im bizleri affet! Şu güzel genç kardeşime Kudüs'ün özgürleşmesinde bir hizmetkârlık nasip et ve özgür Kudüs'ü görmesini nasip et. Amin."**

- Amin. Sen de gör beyamca, sen de! ■

Kudüs Ziyaret Notları

Emine Tontaş

Yıllardır gönlümde taşıdığım o hasretin kapıları açıldı. Vakit Kudüs'e yolculuk vaktiydi. İçimde tarifi zor bir heyecan; sanki küçükken en sevdiği oyuncağını kaybetmiş ve tam umudunu kesecekken yatağın altında oyuncağını bulan çocuğun mutluluğu vardı. Bavaluma birkaç parça eşya değil yıllardır biriktirdiğim duaları, ümitleri koymuştum. Kalbim hala inanmakta zorluk çekiyordu, gerçekten Kudüs'e mi gidiyordum!

Uçağa bindiğimde kalbim yerinden çıkacak gibiydi. Hayallerimin, duaları-

mın birinci öznesi olan şehre varma saatler kalmıştı. Kafiledeki herkesin yüzünde aynı telaş ve umut vardı. Sanki hepimiz içimizden aynı cümleyi tekrar ediyorduk: **"Ya Rab, bizi oraya ulaştır."** Yol boyunca aklımdan sayısız düşünce geçti, yıllardır hayallerimi süsleyen bu şehrin hangi sokağında ağlayacak, hangi duvarına yaslanıp dua edecektim?

Ve işte o an geldi, uçağın tekerlekleri yere sürttükçe benim kalbimin atışları sıklaşmaya başladı. Henüz şehre varmadan karşılaştık İsrail'in o iğrenç yü-

zülle. Kontrol noktalarından geçerken adeta bizi yıldırım istercesine çıkarılan zorluklar, rahatsız olalım diye üzerimize dikilen bakışlar... Ama bunların hiçbiri bizi Mescid-i Aksa'yı görmekten alıkoyacak sebepler değildi, bizler bunları bilip gelmiştik ve burada olmamız bile direnişin bir göstergesiydi. Aslında bunu onlar da biliyorlardı ama bilmedikleri bir şey vardı onların gücü sınırlıydı, bizim inancımız sınırsız.

Yolculuğumuzun ilk durağı Hz. Musa'nın makamı oldu. Daha Kudüs'e varmadan Peygamberlerin izini takip

etmek, adımlarımızı onların ayak izlerine katmak bu yolculuğun sıradan bir yolculuk olmadığını; bir teslimiyet ve bir şahitlik olduğunun en büyük kanıtıydı. Hz. Musa'nın makamında hissettiğimiz o maneviyat Kudüs'e gitmeden kalplerimizi ona hazırlıyor, adeta bize 'bu yol peygamberlerin yoludur' diyordu. Buradaki ziyaretimizi bitirdikten sonra asıl vuslat yurduna varmak için tekrar yola çıktık. Mesafe azaldıkça kalp ritimlerim artmaya başlıyordu. Kalbim adeta bedenime muhalefet eder olmuştu. Kontrol noktasını geçtikten sonra bir tünele girdik, etraf kapkaranlık ve karanlığın sonunda aydınlık... Evet işte orda tam karşımda altın renkli kubbesiyle bütün güzelliklere meydan okurcasına bana bakıyor Kubbetü's-Sahra; tam karşısında kardeşi Kible Mescidi kurşun rengi kubbesi ile tebessüm ediyordu bizlere. Ah Mescid-i Aksa, bu iki kardeş ile nice güzellikleri bağrında toplamış

beni bekliyor. Dualar, tekbirler ve göz yaşları ile selamladık biz de onu.

İlk olarak Zeytin Dağı'ndan selamladık, bir zamanlar Efendimizin Miraç yolculuğuna yükseldiği Mescid-i Aksa'yı. Karşımda bütün ihtişamıyla duran o manzara sadece bir mescit değildi, yıllardır ümmetin bağrında bir kor, sabrı ve direnişi hatırlatan bir emanetti. Artık bağırardan yükselen vuslat seslerine kulak verip adımlarımızı her bir karışında peygamberlerin izleri bulunan Mescid-i Aksa'ya doğru yönelttik. Eski Şehir'e Sahire Kapısı'ndan giriş yaptık. Mescide doğru ilerlerken dar sokaklarda attığımız her bir adım bizi sadece Aksa'ya değil; peygamberlerin, şehitlerin ve sabrın şehrine yaklaşıyordu. Kalbimizde tek bir niyet vardı: Aksa'ya kavuşmak ve o mübarek toprağa alnımızı koyabilmek.

Ve işte yıllardır adını dualarımda andığım o mescidin kapısında idim... Askerlerin gölgesinde yürürken korkmadım çünkü Allah'ın huzurunda yürüyordum. Mescid-i Aksa'ya adımımı attığım anda içimde tarifsiz bir huzur meydana geldi, sanki ruhum yıllardır aradığı yuvasına kavuşmuştu. Ben evime varmıştım. Kırık taşlarıyla susan, minberinde yangın izleri olan ama yine de dimdik ayakta duran evime... Ruhumun yurdunda ilk defa bu kadar tamam, bu kadar ait hissettim. Adımlarımı yavaş yavaş Kubbetü's-Sahra'ya çevirdim, gözyaşlarım artık isyan bayrağını çekmişçesine yanaklarımdan aşağı süzülüyor, başörtümün uçlarına kavuşmak için adeta birbirleriyle yarışıyorlardı. Hafif adımlarla ilerlerken zeytin ağaçlarının dalları arasından sarı kubbeyi görmeye başladım. İçim kıpır kıpır olmuştu, kalbimde tarifsiz bir heyecan ve hayranlık dalgası yükselmeye başladı. Kubbenin rengi güneşle yarışarcasına parlıyor, beni daha da mest ediyordu. Yaklaştıkça kalbim daha hızlı atmaya başladı. Burası Miraç'ın başladığı yerd. Hz. Peygamber'in (*Sal-*

lallahu Aleyhi ve Sellem) ayak bastığı o mukaddes noktaya yaklaştığımı bilmek kelimelere sığmayan bir heyecan uyandırdı içimde.

Ayakkabılarımı çıkarıp mukaddes taşta doğru ilerlemeye başladım. Etrafı ahşap korkuluklar ile sarılmış Müşerref Taşı maneviyatını korurken bize de hürmetle yaklaşmayı öğretiyordu. İki rekât mescit namazını kıldıktan sonra dışarıdan ihtişamlı ve görkemli görünen mescidin, içinin de aynı ihtişam ve güzellikte olduğunu gözlerime bayram havası veren işlemler sayesinde fark ettim. Kubbetü's-Sahra'yı kendi güzelliği ile baş başa bırakarak avluya çıktım. Gözlerim mescidin her detayını zihnime ve kalbime işlemek istercesine etrafı izlerken birden avluda kendi etrafımda dönmeye başladım. Kudüs'ün göğü altındaki her dönüşüm bir dua, her nefesim bir yakarış gibiydi. Mescid-i Aksa'nın avlusunda, Kubbetü's-Sahra'nın önünde, ellerim göğe açık... Zaman burada duruyor taşlar konuşuyordu, ben dönüyordum ama aslında teslim oluyordum. Acıyı, özlemi, ümidi savuruyordum semaya. Bir yanım ağlarken mazlumlar için, bir yanım gülümsüyordu. Ben buradaydım, Kudüs'te, Mescid-i Aksa'da; elim dolu dualarla, içim dolu hasretle. Kaç kavuşmak bitirirdi bu hasreti. Sesi oluyor, gölgesi oluyor, duvarlarına yüz süren bir ümmetin kızı oluyordum. Ben bu avluda sadece dönmüyordum, şahitlik ediyor ve teslim olmuş bir ruhun sessizliğinde var oluyordum.

Avluda geçirdiğim saatlerin ardından otelin sessiz odasına döndüm. Yorgundum ama kalbim hala mescidin ışığıyla doluydu. Bir süre uzanıp gözlerimi kapattım. Dinlenirken kendimi tekrar mescide kavuşmaya hazırlıyordum. Birkaç saat dinlendikten sonra mescide doğru yol almaya başladım. Hıttı Kapısı'na geldiğimde önümde dikilen askerler içeri girmeme izin vermedi. Bu sadece bir engel değil Müs-

lüman olarak gururuma dokunan ru-
huma saplanan keskin bir aşığılama
gibiymi. İçimdeki öfkeye teslim olma-
dan başka bir kapıdan denemeye ka-
rar vererek geri döndüm. Taş döşeli
sokaklarda adımlarımı sessiz bir karar-
lılıkla attım. Her köşe başı geçmişin ve
direnişin sessiz tanıkları olarak bana
eşlik ediyordu. Engeller ne kadar sert
olursa olsun, kalbimdeki aşk ve inanç
bana yolu gösterecek ve beni bu kut-
sal şehrin ruhuna bir adım daha yak-
laştıracaktı. King Faysal Kapısı'na gel-
diğimde, tereddütle kalabalığın ara-
sından geçmeye çalışıyordum. Tek he-
defim, kibirli bakışlara ve sorgulara ta-
kılmadan mescidin içine adım atmak-
tı. Bir yandan tedirginlik diğer yandan
kararlılık arasında savrulurken arkam-
dan bana seslendiklerini duydum. Dil-
lerini anlamadığım için bakmadım.
"Bakma!" dedim kendi kendime. **"Şu
adımı da attın mı tamamdır, güven-
desin."** Bu kendi kendime fısıldadığım
teselli, adımlarımı hızlandırdı.

Birden bir kuvvet çantamı kavradı, öy-
le şiddetliydi ki ben de dönüverdim.
Meğer İsrail askeri beni fark etmiş ve
bana sesleniyormuş. Yapacağı belliydi,
pasaportumu kontrol edip mescide
girmemi engellemek. Gözlerimin içi-
ne bakıyor, bağılıyor, bir şeyler söylü-
yordu ama ben hiçbir şey duymadım.
Onun sesi değil, Kudüs'ün sessiz çığı-
lığı çınılıyordu kulaklarımda. Hiçbir şey
demedem içimdeki öfkeyi ve nefreti
gözlerime yansıttım. Gözlerinin en içi-
ne bakıp gerisin geri döndüm. Orada
tepki vermek bana bir şey kazandır-
mayacaktı aksine durum daha da zor-
laşabilirdi. Başka kapılardan şansımı
tekrar denemeye karar verdim çünkü
bu topraklara girmekten vazgeçmek
benim için bir seçenek değildi.

Bir sonraki denemem Silsile Kapısı ol-
du. Orada da aynı şeytani bakışların
ağına takıldım ama ben vazgeçme-
dim. Mescid-i Aksa'da olmak bir dire-
nişti. Secdemiz bir direnişti. Ben bura-

***Evet işte orda tam
karşımda altın renkli
kubbesiyle bütün
güzelliklere meydan
okurcasına bana
bakıyor Kubbetü's-
Sahra; tam karşısında
kardeşi Kible Mescidi
kurşun rengi
kubbesi ile tebessüm
ediyordu bizlere.***

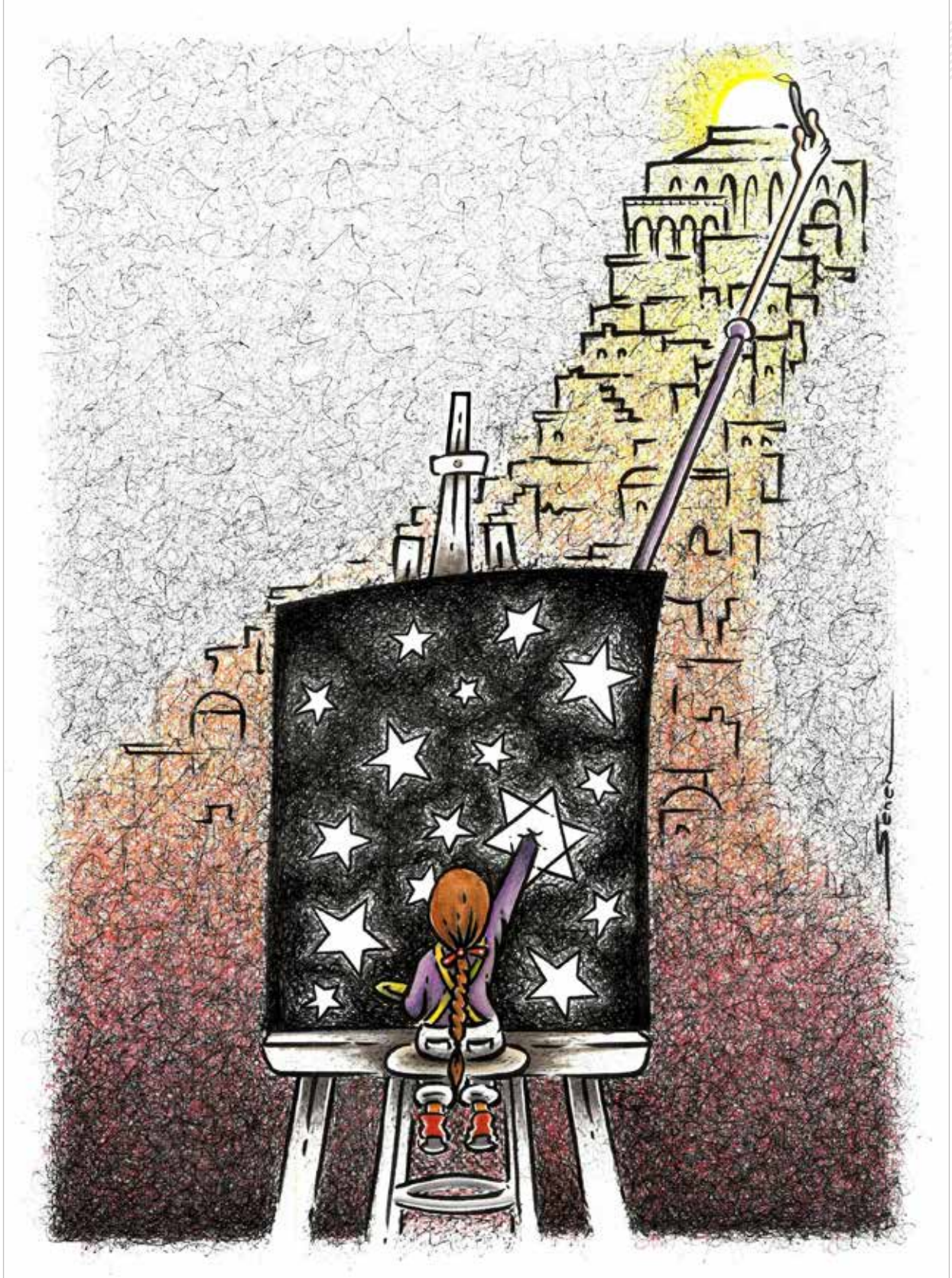
dayım. Burası benim. Bu; haykırmanın,
kararlılığın ve sevginin vücut bulmuş
hâliydi. Her adımda Kudüs'ün anı-
larına ve umuduna bir selam veriyor-
dum. Askerlerin gözlerindeki o şey-
tani bakış insanın kalbini delip geçen
bir kibir taşıyordu. Ama bu kez geri
dönmedim. Derin bir nefes aldım, du-
daklarım kıpırdadı; "Allah'ım, bu adımı
senin rızan için atıyorum." dedim. Bir
anlık boşluk... Sonra o bakışların ara-
sından geçip içeri adım attım. Ne si-
lahların gölgesi ne de nefretle dolu
gözler engel olabildi. Çünkü gözlere
perdeyi çeken Allah'tı. O bir şeyi diler-
se ol der ve olurdu. Geçtiğim yollarda
yalnız değildim. Şah damarımdan da-
ha yakın olan Rabbim benimleydi, at-
tığım her adıma Kudüs şahitti, melek-
ler şahitti. Ben sadece bir adım atmı-
yordum, bir direnişin kalbine yürüyör-
dum. Kapıdan içeri girdiğimde kalbim
secdeye varmış gibiymi. Sanki bütün
dünya susmuş sadece ezanın yankısı
kalmıştı Kudüs semalarında.

Avluda bir grup Kudüslü çocuğu oyun
oyarken gördüm. Sesleri mescidin

taş duvarlarına çarpıp yankılandıkça o
masum kahkahalar yıllardır susturul-
maya çalışılan bir halkın direniş şarkısı
gibi kulağıma geliyordu. Hemen çan-
tamdan balonları çıkarıp sebillerden
su doldurmaya başladım. Koşarak ço-
cukların oynadıkları yere geldim. Kırık
Arapçam ile onlara bir şeyler anlatma-
ya çalışırken gözlerindeki sevinci gör-
düm. O an, dilin değil kalbin konu-
tuğunu anladım. Kubbetü's-Sahra'nın
önünde bir avlu dolusu kahkaha yük-
seliyordu. Elllerinde su balonlarıyla ko-
şuşturan o çocuklar, savaşın ortasında
bile gülmeyi başaran Filistin'in koca
yürekli evlatlarıydı. Her sabahı belir-
siz, her günü riskli yaşasalar da gözle-
rindeki ışıltıdan vazgeçmeyenlerdi. O
gün orada, balonlar havada süzülür-
ken umut da birlikte yükseldi. Sesle-
ri avluda korkusuzca, hesapsızca, saf-
ça çınladı. Çünkü onların gülüşleri her
türlü işgale karşı bir meydan okumay-
dı. Zaferin ayak sesi olan bu kahkaha-
lara sadece Mescid-i Aksa değil, tüm
Kudüs şahit oluyordu.

Veda vakti geldiğinde ayaklarım geri
geri gidiyordu. Mescidin avlusundan
uzaklaştığım her adımda kalbim biraz
daha orada kalıyordu. Taşlara, kubbe-
lere, kedilere, çocukların kahkahaları-
na, ezanın Kudüs'ün semalarında yan-
kılanışına baktım son kez. **"Ben gidiyo-
rum ama kalbim burada kalacak."** de-
dim içimden. Çünkü Kudüs, artık sa-
dece bir şehir değil göğsümde atma-
ya devam eden kalbim olmuştu.

Gözyaşlarım teker teker mescidin taş-
larına değdi. Benden bir parça olan,
dualarla bezenmiş, hasretle süslenmiş
o damlaları Kudüs'ün toprağına ema-
net ettim. Çünkü anladım ki Kudüs,
sadece gidilerek değil dönme sözüyle,
kavuşma ümidiyle sevilir. **"Bir gün
yeniden geleceğim!"** dedim. Aynı gök-
yüzü, aynı ezan, aynı taşlar şahit ol-
sun bu söze... Rabbim, kalbimi ora-
da bıraktım; Sen onu Kudüs'ün nuruy-
la koru. ■

Çizgi: Şener Tosun (Türkiye)

Çizgi: Saeed Sadeghi (Iran)

AYET

Karşılıksız yardım eden erkeklere, karşılıksız yardım eden kadınlara ve Allah'a (O'nun muhtaç kullarına) güzel bir ödünç verenlere bu fazlasıyla ödenecektir. Ayrıca onlara pek değerli bir ödül de vardır.
(Hadîd Suresi 18)

Her birinize ölüm gelip, "Rabbim! Ne olur bana azıcık daha süre tanısan da gönüllü yardımlarda bulunsam ve iyi kişilerden olsam!" diye yalvarmadan önce size verdiğimiz rızıklardan başkaları için de harcayın.
(Münâfıkûn Suresi 10)

HADİS

Ebû Hüreyre"den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "İnsan ölünce şu üçü dışında amelleri(nin sevabı) kesilir: Sadaka-i câriye (faydası süregelen hayır), faydalanılan ilim, arkasından dua eden hayırlı evlât."
(M4223 Müslim, Vasiyye, 14)

"Allah için sizden bir şey isteyene verin, sizi davet edene icabet edin, size hediye verene karşılık verin. Karşılık verecek bir şey bulamazsanız, onun için dua edin."
(HM5703 İbn Hanbel, II, 96)

Ramazan'da

KUDÜS'E DOKUN

Bereketete Ortak Ol

ZEKAT, FİTRE
ve diğer bağışlarınız için
mirasimiz.org.tr

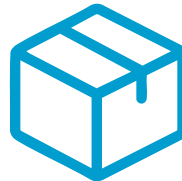
MİRASIMIZ
KUDÜS DERNEĞİ
0212 524 01 01

ZEKAT/FİTRE

İFTAR

KUMANYA

BAYRAMLIK